

ΑΛΚΗ Κ. ΤΡΟΠΑΙΑΤΗ

Ο Βαγγέλης ο Ζάππας
απ' τ'ό λάμποβο

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΑΛΚΑΙΟΣ

1977

= συνωνυμία ↑

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΑΛΚΗ Κ. ΤΡΟΠΑΙΑΤΗ

Ο ΒΑΓΓΕΛΗΣ Ο ΖΑΠΠΑΣ ΑΠ' ΤΟ ΛΑΜΠΟΒΟ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΣΧΕΔΙΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: ΒΥΡ. ΑΠΤΟΣΟΦΑΟΥ

* ΣΥΛΛΟΓΗ *

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΠΡΙΩΝΗ
ΔΩΡΕΑ ΤΩ ΣΥΛΛΟΓΩ
ΚΑΣΤΑΝΙΩΝΗΣ ΠΙΩΓΩΝΙΟΥ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ

ΑΡ. ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ 56211

ΑΡ. ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ 18/6/2015

ΕΛΤΙΟ ΑΡΙΘΜ.

ΑΛΚΑΙΟΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΑΛΚΗ Κ. ΤΡΟΠΑΙΑΤΗ

Δεκατρία διηγήματα (1936) έξαντλημένο
"Ηρωες (1937) έξαντλημένο
Τό βιβλίο τῆς άγνωστης άδερφῆς (1940) έξαντλημένο
Τό δέντρο καί τό τράμ (1942) έξαντλημένο
Παραμύθι τῆς Κατοχῆς (1947/1974)
'Επιτάφιος (1947/1972)
'Ο Βαγγέλης ό Ζάππας άπ' τό Λάμποβο (1977)

ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

«Στό πέλαγος μέ τήν Παναγιά» (1948), «Τό Κρυφό Σχολειό (1949/1958), «Τό Κάστρο τῆς Κυρᾶς» (1950/1968), «Τά χρόνια τά παλιά» (1952), «Στό νησί τῶν γλάρων» (1954), «Μαζί μέ τόν Πατέρα (1956), «'Ο άνθρωπος μέ τό μπαστούνι» (1957), «Μεγάλοι άνθρωποι (1958), «Δάφνης καί Χλόη» (1958), «'Ακριβούλα» (1959), «Μαζί μέ τήν Εὐαγγελίστρια» (1959), «'Αγαπητά μου παιδιά» (1960), «Μιά μικρή τριανταφυλλιά» (1961), «Τό σπίτι τῆς Καπετάνισσας» (1963), «Μαριγούλα - Μαριγώ» (1963), «Βιολαντώ» (1963), «'Ο ξένος τῆς Παραμονῆς» (1963), «Μαζί μέ τόν 'Οδυσσεά» (1964), «'Αλβέρτος Σβάιτσερ, ό Λευκός μάγος» (1965), «'Η ωραιότερη μέρα τῆς ζωῆς μου» (1965), «'Όλοι τους ἦσαν μεγάλοι» (1966), «'Ο κόσμος τῆς Ζούγκλας» (1966), «Οί μικροί γονεῖς» (1966), «Γκρεμισμένοι θεοί» ('Ιουλιανός ό Παραβάτης) (1967), «Αἰνειάδα» (1960), «Τό ἀητόπουλο τῆς 'Υδρας» (1963), «Τά χρόνια τῆς Δόξας» (1965), «Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος» (1966), «'Αγια Νύχτα» (1970), «'Ο Κουρσάρος τῆς 'Υδρας» (1970), «Στά χρόνια τῆς σκλαβιάς» (1971), «'Η Κυρία μέ τή λάμπα» (1972).

ΜΕ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΓΙΑΚΟΥ

Τά ἀγαπημένα μου διηγήματα ('Ανθολογία 'Ελληνικοῦ Παιδικοῦ Διηγήματος) (7 τόμοι).
Οί μεγάλοι τῆς 'Ανθρωπότητας (3 τόμοι).
Τό Μεγάλο Εἰκοσιένα.

Τῆς Ἰωάννας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΤΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ὁ Βαγγέλης ὁ Ζάππας ἀπ' τὸ Λάμποβο	9
«Εἶπαμε καλημέρα...»	14
Ἡ Πρωτοχρονιά τοῦ κύρ Ἀναστάση	19
Ἀραβοσιτάς Νικόλαος τοῦ Γεωργίου	24
Τὰ κίτρινα «ποδήματα» τοῦ Αὐγουστῆ	29
Τοῦ Λαζάρου ἀνήμερα...	33
Ὁ Διαμαντής καί τὰ σκυλιά	38
Ὁ κύρ Βασιλάκης ἢ «Γκαμήλα»	43
Ὁ θεῖος Ἀδαμάντιος	47
Σαράβαλο τὸν ἔλεγαν...	51
Ὁ Γιακουμής, ἢ Κατερινιώ καί τὰ σκουπίδια	55
Μιά σακούλα πορτοκάλια	59
Ὁ κύρ Δημητράκης, ὁ «ἥρωας»	64
Στήν «Κιβωτό τοῦ Νῶε»	69
Χριστούγεννα στήν «Κιβωτό»	78
Ποῦ νά πήγαινε;	84
Ὁ «μυστήριος» μέ τὰ λουλούδια	88
Μιά χαρά πού δέν κράτησε	91
Ὁ Μιχαλάκης μέ τὰ λαχεῖα	100
«Καλό σου ταξίδι, Τζίμη...»	105

Πολιτιστικό Κέντρο
7012010 307 27481111

Πλημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

‘Ο Βαγγέλης ο Ζάππας απ’ τό Λάμποβο

Τόν είχε φάει τό ὄνομα. Δίχως αὐτό θά μπορούσε νά εἶχε κάνει κι αὐτός κάτι στή ζωή του. “Οχι ρεμάλι, καθώς εἶχε τώρα καταντήσει. Μά, εἶπαμε, τό ὄνομα τά ἔφταιξε ὅλα. Εὐάγγελος Ζάππας. Ἄπό τήν Ἡπειρο. Μπορεῖ νά μήν ἦταν κι ἀπό μέσα ἀπό τό Λάμποβο, μά αὐτός, ὁ Βαγγέλης καθώς τόν λέγανε στήν ἀγορά, ἐπαιρνε ὄρκο πώς ἐκεῖ εἶχε γεννηθεῖ.

— Μωρέ Βαγγέλη, ἔχεις ἴδιο ὄνομα μέ τό Ζάππα, τόν ἐθνικό εὐεργέτη. Μήπως ἔχετε καί καμιά συγγένεια;

Χαμογελοῦσε κάτω ἀπ’ τά μουστάκια του ὁ Βαγγέλης — χαμόγελο πονηρό καί βαρυσήμαντο. Ἄμ’ τό ἴδιο ὄνομα εἶχαν. Κι ἔκρουαν καί κάποια συγγένεια. “Ἔτσι γίνεται στά χωριά. Ὁ ἕνας μέ τόν ἄλλον εἶναι λίγο πολύ συγγενεῖς. Κάθε μικρό χωριό εἶναι κι ἀπό ἕνα ἀπέραντο συγγενολόι, νά ποῦμε.

— Πρέπει νά μου πέφτει, νά, κάτι σάν μπάριμπας. Μακρινός θεῖος, μέ καταλαβαίνεις; Ὁ πατέρας του εἶχε πάρει μιὰ δεύτερη ἀξαδέρφη τοῦ παραπαπποῦ μου, μ’ ἐννοεῖς. Τώρα, βγάλε μοναχός σου ἄλλη τί συγγένεια πέφτει...

“Ἐλεγε. Μόνος του νά τά εἶχε σκαρώσει ὅλ’ αὐτά μέ τή φαντασία του — καί, πές πές, νά τά εἶχε πιστέψει στό τέλος κι ὁ ἴδιος γι’ ἀληθινά; Ποιός ξέρει... Ὡστόσο, ὅλη αὐτή ἡ ἱστορία, πού ὅσο περνοῦσε ὁ καιρός ἀπλωνε, φούσκωνε καί δυνάμωνε, τοῦ Βαγγέλη τοῦ Ζάππα, τοῦ δικοῦ μας, τοῦ ἔφτανε καί τοῦ περίσσευε. Λίγο τό λές νά ἔχεις τό ἴδιο ὄνομα μέ τόν ἐθνικό εὐεργέτη καί νά εἶσαι, ἔστω καί μακρινός, συγγενής του;

Καί γιατί, δηλαδή, νά μήν εἶναι; Ὅταν, μάλιστα, τύχαινε

νά τραβήξει και κάνα ποτήρι παραπάνω, τότε ή φαντασία του φτέρωνε, πουλί γινότανε και πετούσε ίσαμε τά ουράνια.

— Γιατί, δηλαδή, νά μήν είμαστε και συγγενήδες...

Μονολογοῦσε. Κι έπλεε σέ πέλαγα ευτυχίας.

Γιά τήν ώρα, ο Βαγγέλης ο Ζάππας έκανε δουλειές του ποδαριού — μήπως ήταν άξιος και για πιό πολλά; — για νά οικονομάει τόν έπιούσιο.

— Βαγγέλη, μου πās τουτο τό κοφίνι σπίτι; "Αιντε γειά σου. Ξέρεις τό δρόμο, έχεις ξαναπάει. 'Οδός Δαιδάλου, κοντά στό Ζάππειο.

— Ξέρω, ξέρω, κύριε Δημητράκη μου. Πουλί θά γίνω και θά στό πάω...

Πουλί γινόταν και τό πήγαινε. Φτάνει πού ήταν κοντά στό Ζάππειο. 'Ο καημός του πιά τουτος ο τόπος. Πέραγε μέσ' από τό Ζάππειο και λές πώς ψήλωνε τρεις πιθαμές. Σά νά περπατούσε στά... οικόπεδά του. Στό... υποστατικό του δρισκότανε, ποιός μπορούσε νά του μιλήσει;

— "Ας δψονται οί περιστάσεις, παραπονιότανε καμιά φορά. 'Εγώ ήμανε νά πέσω καλύτερα. 'Η μάνα μου μου τό 'λεγε: Θά μοιάσεις του μπάριμπα σου έσύ. "Εχεις μυαλό κι άς μήν ξέρεις και πολλά γράμματα. Ούτε κι εκείνος ήξερε, μά είδες που έφτασε. Γειτονιά δλάκερη άκούει στ' όνομά του. Μέχρι άγαλμα του έχουνε στήσει. 'Εμās, βλέπεις, μάς πήρε ή κάτου βόλτα. Μās έφαγε ή επιστράτευση. Δέ μπορούσαμε νά στρώσουμε δουλειά. Νά ιδούμε σάλιο στή γλώσσα μας...

Σαραντάρης, πενηντάρης — πόσος νά ήταν; — πιά, κουδαλουσε μέ τό ζεμπίλι ψώνια απ' τήν αγορά. Κάποτε, σέ χρόνια παλιότερα, είχε πολεμήσει κάμποσες φορές νά κάνει δικιά του δουλειά. Πουλούσε λεμόνια, χορταρικά, τό 'να τ' άλλο, δουλειές του ποδαριού. Τίποτα δέν του φτούραγε. Είχε, βλέπεις, και τό όίτσιο του κρασιού.

— Βρέ, Βαγγέλη, θά δάλεις μυαλό; Τό κρασί δέν κάνει σπίτι...

— "Ας τα, κύριε Νικολάκη μου, κι ένα κρασί μάς απόμεινε για νά πνίγουμε τά δάσανά μας. Είναι για μένα τουτες οί δουλειές; Λεμόνια και πορτοκάλια νά πουλάω του λόγου μου; Μά, άς δψονται

οί αίτιοι... "Αμα στραβώσει μιá φορά ή ζωή σου, τρέχα νά τήν ξαναβάνεις στό ίσιο της. Νά μήν τά δίνει ό Θεός κάτι τέτοια...

"Εσκυβε τό κεφάλι, πάλευε νευρικά τά μουστάκια του — είχε μουστάκια τσιγκελωτά ό Βαγγέλης, ίδια σαν τόν άλλο, τό μεγάλο πρόγονο — φούσκωνε και ξεφούσκωνε απ' τή στενοχώρια. Μά γρήγορα τοῦ περνούσε.

— "Εχεις κάνα θέλημα, κύριε Βασιλάκη μου; Πουλί θά γίνω και θά πάω...

Σοῦ ἔλεγε. Γιατί τό είχε πάρει πιά απόφαση. Πώς δέ μπορούσε νά ξεφύγει απ' τό ζεμπίλι μέ τά ψώνια, πού τοῦ κατέβαζε χρόνο μέ τό χρόνο τή ράχη.

— Ποῦ κάθεται, Βαγγέλη;...

— "Α, ἐδῶ κοντά... Στό Ζάππειο...

Εἶχε μιá τρύπα νοικιασμένη σέ κάτι χαλάσματα, πέρα από τοῦ Μακρυγιάννη. Κάτι πλήρωνε στήν ἀρχή, ὕστερα, σαν ἄρχισε νά γερνάει και νά καταπέφτει, τόν κρατούσανε δίχως νά πληρώνει. Και ξυπνοῦσε πρωί πρωί ό Βαγγέλης και τραβοῦσε κατά τό Ζάππειο. "Αλλαζε καρδιά καθώς τόν χτυποῦσε ό αέρας του, ξαλάφρωνε κι ἀνάσαινε πιό ἐλεύθερα. Σαν ἔφτανε μπροστά στό ἀγαλμα τοῦ Ζάππα, σταματοῦσε. "Εβγαζε και τό κασκέτο του κι ἔμενε ὀρθός και σιωπηλός μπροστά του, σά σέ προσευχή. "Υστερα, ἀνέβαινε τά σκαλιά τοῦ κτιρίου. "Εριχνε από κει τό μάτι του πρὸς τ' ἀριστερά. Κι ἀγνάντευε, μέσα από τό αὔγινο φῶς, ἄσπρο, κάτασπρο τό Στάδιο, σά γλάρο μ' ὀλάνοιχτες φτεροῦγες. Γιατί, τοῦ εἶχε κολλήσει και τούτη ή πετριά. Πώς και τό Στάδιο ἦταν δικό « τους » — τοῦ « θείου » του, δηλαδή...

Μέρα μέ τή μέρα τόν τσάκιζε τό κρασί. Τρέμανε τά πόδια του, τρέμανε τά χέρια του, ἔτρεμε ό δόλιος ὀλόκληρος. Ποῦ νά γίνει πιά πουλί και νά τρέχει σαν ἄλλοτε στά θελήματα... Τόν ἔπαιρνε ή κάτω βόλτα στά γερά. Εἶχαν πέσει στήν πιάτσα ἄλλα παιδιά νεώτερα, πού ἦσαν ἀετοί στό τρέξιμο. Ποῦ νά τούς φτάσουν τά πόδια τοῦ Βαγγέλη... "Αν τόν ἔπαιρνε και κανένας, θά ἦταν γνωστός πού τόν λυπότανε. "Αλλοτε, πάλι, προτιμούσανε νά τοῦ δίνουν και νά παίρνουν ἄλλους για τή δουλειά τους.

— Πάει, πέταξε, τό πουλί, κύριε Δημητράκη μου...

Παραπονοιάτανε. Καί τήν ἴδια στιγμή ἀρχινοῦσε τό τροπάρι του:

— Ἐγώ, ἐγώ, ὁ ἀπόγονος ἐνοῦ Ζάππα, νά καταντήσω στά χάλια πού μέ βλέπεis... Ἐμεῖς πού εἶχαμε πλατεῖες καί κήπους κι ἀγάλματα καί στάδια στ' ὄνομά μας...

Αὐτά τά ἔλεγε πιό πολύ σάν ἦταν πιωμένος. Καί τώρα τελευταῖα δέν ἔκανε δεύτερη δουλειά ἀπό τό πιστό. Ὅ,τι μάζευε ὅλη τή μέρα, πήγαινε τό βραδάκι νά τά πιεῖ στήν ταβέρνα. Καί γυρονοῦσε ὕστερα, τρικλίζοντας καί μονολογώντας, γιά τό « μέγαρό του ».

Στά τελευταῖα ἦρθε νά τόν βρεῖ καί τοῦτο τό κακό ἀκόμα. Γκρέμισαν τό σαράβαλο ὅπου ἔμενε — θά χτίζαν πολυκατοικία στή θέση του — κι ὁ Βαγγέλης ὁ Ζάππας ἔμεινε χωρίς στέγη. Ἀπό κείνη τήν ὥρα τό ἔριξε πιά γιά καλά στή φιλοσοφία.

— Ὁ Εὐάγγελος Ζάππας δίχως σπίτι... Ὅστε στρώμα γιά νά πλαγιασεῖ...

Μονολογοῦσε. Καί χάραζε τό πικραμένο του στόμα σέ σαρκασμό.

Τότε, ἄρχισε νά παίρνει μπάλα τά παγκάκια τοῦ Ζαππεῖου. — Σπίτι μου, δέν εἶμαι; ἔλεγε, δίχως νά τόν ρωτήσεις. Δέν κοιμᾶμαι σέ ξένο τόπο... Ὅποιος μοῦ βρίσκει νά ἔχω ἄδικο, νά μοῦ τό πεῖ...

Μά δέν βρισκότανε κανένας. Κι ὁ Βαγγέλης, σά νύχτωνε, μεθυσμένος καθώς ἦταν, ἔπεφτε ξερός σ' ἓνα παγκάκι. Καί τραβοῦσε νά βρεῖ τό μεγάλο του... πρόγονο.

Ἡ μεγάλη ἱστορία τοῦ ἔτυχε ἓνα βράδυ πού εἶχε γίνει τάβλα στό μεθύσι. Ἀντί γιά παγκάκι, πήγε καί ξάπλωσε κάτω ἀπό τό ἄγαλμα τοῦ Ζάππα. Ἐκανε κρύο τσουχτερό ἐκεῖνο τό βράδυ, μά ὁ Βαγγέλης δέν τό ἔπαιρνε μυρουδιά — εἶχε φωτιά στά σπλάχνα του καί τόν ζέσταινε. Ἐκεῖνο τό βράδυ, ὅμως, ἔτυχε νά βγεῖ « παγανιά » ἢ ἀστυνομία. Μάζευε τούς ἀλῆτες ὅπου τούς ἔβρισκε. Ἀπό τά πάρκα, τά παγκάκια, ἀπό παντοῦ. Βρήκανε καί τό Βαγγέλη κάτω ἀπό

τό ἄγαλμα. Τόν σκούνηξαν, τόν τράθηξαν, τόν σήκωσαν. Σάν εἶδε τήν ἀστυνομία ὁ Βαγγέλης, τὰ χρειάστηκε. Σά νά ξεμέθυσε λιγάκι, σά νά καταλάβαινε τί τοῦ γινόταν.

— Τί κάνεις ἐδῶ;

Τόν ἀγρίεψε ἕνας ἀστυφύλακας.

Ὁ Βαγγέλης μαζεύτηκε:

— Τίποτα, κύρ Ἀστυνόμε, ἔτσι ξάπλωσα γιά λίγο, μά θά σηκω-
νόμουνα...

— Δέν ἔχεις σπίτι;

— Δέν ἔχω...

— Πῶς σέ λένε;

— Ζάππα. Εὐάγγελο Ζάππα. Ἀπό τήν Ἡπειρο. Ἀπό τό Λάμ-
ποβο. Μέσ' ἀπό τό Λάμποβο.

— Θά πᾶς μέσα, τοῦ λέει ὁ ἀστυφύλακας.

Τότε, σά νά ξεμέθυσε μεμιάς ὁ Βαγγέλης. Καί, τήν ἴδια στι-
γμή, τόν πῆρε τό παράπονο.

— Ἐγώ μέσα, κύρ Ἀστυνόμε; Μή μοῦ τό κάνεις αὐτό τό κακό.
Ἄσε με στά χάλια μου, νά ζεῖς. Κανένα δέ βλάπτω, κανενοῦ κακό
δέν κάνω... Κι ὕστερα, ἐδῶ εἶμαι σά στό σπίτι μου. Ζάππα μέ λένε.
Εὐάγγελο Ζάππα. Μποροῦσα νά εἶχα κι ἐγώ βιός ἀμέτρητο. Ἄς
ᾄφονται οἱ καιροί. Καί πλατεῖα μποροῦσα νά ἔχα καί ἄγαλμα καί
Στάδιο, καταλαβαίνεις... Ἄγαλμα στό ὄνομά μου, νά ποῦμε. Βαγ-
γέλη Ζάππα, κύρ Ἀστυνόμε, μέ λένε...

Ἐκείνη τήν ὥρα, θές μεθυσμένον, θές ξεμέθυστον, τόν πήρανε
τό Βαγγέλη καί κλάματα.

«Εἶπαμε καλημέρα...»

— Προσκυνῶ σας, κύριε Πρόεδρε... καί σᾶς, κύριε Ὑπουργέ, ὀφθαλμολογίας σας, κύριε Εἰσαγγελέα...

Καί « προσκύναγε » ἀπό τό πρωί ἴσαμε τό βράδυ, μέ μιά τέτοια εὐκολία, πού ἔλεγες πώς δέν εἶχε πιά ἀπομείνει ὀλότελα σπονδυλική στήλη σέ κείνο τό ρικνό, τό σωμένο ἀπό καιρό κορμί του, σφιγμένο καί παρασφιγμένο πάντα μέσα σ' ἕνα πρασινωπό λιγδιάρικο σουρτοῦκο, ἕνα ροῦχο ἀπό δεύτερο ἢ ἀπό τρίτο χέρι, νά ποῦμε, πού κόντευε πιά νά σκορπίσει ἀπάνω του. Ἦταν ἀκόμα, ἐξόν ἀπ' τό προσκύνημα τῆς μέσης, καί τό τριμμένο, ἴδια κι αὐτό σάν τό σουρτοῦκο του, λιγδιάρικο καπέλο του, πού, σέ κάθε λύγισμα τῆς μέσης, αὐτό ἀνέμιζε καί φτεροκοποῦσε σάν πετούμενο πᾶνω ἀπό τό φαλακρό, σάν μαδνημένου πουλιοῦ, κεφάλι του. Λύγιζε ἢ μέση, ἀνέμιζε τό καπέλο κι ὅλο του τό πρόσωπο, ἴσαμε τήν πιό ἀθώρητη ρυτίδα του, πλημμυροῦσε ὀλόκληρο ἀπό γελοῦμενο φῶς.

— Τόν κύριο Ἐφέτη... Καλημέρα σας...

Ἡ « καλημέρα »... Τό φτηνότερο πράμα γι' αὐτόν. Σ' ὅλο τόν κόσμο τή χρωστοῦσε καί τήν ἔδινε. Ἰδια δέν ἔπρεπε νά τοῦ τή χρωστᾶνε κι αὐτουνοῦ;

— Ὁ κύριος Ἐφορος... Γιατί δέ μᾶς χαιρετάει... Εἶπαμε καλημέρα... Δέ μᾶς καταδέχεται, δηλαδή;

Καί τό πρόσωπό του κατσούφιαζε στή στιγμή, καί γέλιο καί φῶς ἀπό τό ρυτιδιασμένο πρόσωπό του πήγαιναν στή στιγμή περίπατο. Ἔπρεπε καί τό κάτω του τ' ἀχείλι σά νά κρύωνε ἢ σά νά ἦταν ἔτοιμος νά τόνε πάρει τό παράπονο.

— Ἐμεῖς, χαιρετᾶμε, δηλαδή, κι αὐτοί δέ μᾶς δίνουν τήν καλημέρα τους. Λεφτά ἔχει, δηλαδή;

Παραπονοιότανε. Κι ἔτρεμε ὀλοένα τό κάτω ἀχείλι του καί γυρόφερνε, ὁ δύστυχος, ἀνάμεσα στά κοκαλιάρικα δάχτυλά του τό αἰώγιο, τό βρώμιο καπελίνο του. Ὡστόσο, πιό κάτω θά χαιρέταγε ἄλλον — τόν κύριο Σύμβουλο, τόν κύριο Καθηγητή, ἕνα σωρό διαλεχτές φυσιογνωμίες.

— Χτές ἤμουνα μέ τόν κύριο Ὑπουργό, σοῦ ἔλεγε. Μέ σταμάτησε καθώς κατέβαινα τήν ὁδὸ Σταδίου. Μιλούσαμε κάμποση ὥρα καταμεσῆς τοῦ δρόμου.

«— Δέν καθόμαστε, ἐξοχώτατε, τοῦ κάνω, κάπου νά τά ποῦμε...».

«— Μετά χαρᾶς, κύριε Χρόνη», μοῦ λέει.

— Καί καθόμαστε σ' ἕνα καφενεῖο, μάτια μου, καί τά λέγαμε πάγω ἀπό μίαν ὥρα. Δέν τοῦ ἔκανε καρδιά νά φύγει. Φτάσαμε στά παλιά. Τοῦ ἔλεγα τόσο ὁμορφα πράγματα... Γιά τόν Τρικοῦπη, τό μεγάλο του μυαλό. Μέ ἀνοιχτό στόμα στεκόταν καί μ' ἄκουγε.

Τόν καημένο τό Χρόνη, ποιός στεκόταν νά τόν ἀκούσει... Τόν παρατοῦσε καταμεσῆς τοῦ δρόμου, παρασφιγμένον στό πρασινισμένο του σουρτουῦκο καί τό ξεφτισμένο καπελίνο του στό χέρι.

Ὅλη τή μέρα ἔφερνε πάνω κάτω τήν Ἀθήνα, χαιρετώντας καί λυγίζοντας τή μέση σέ γνωστούς καί ἄγνωστους. Γι' αὐτόν, ὅλοι ἦσαν φίλοι ἀγαπητοί. Κι ὅλοι, τά μεγαλύτερα ὀνόματα τῆς Ἀθήνας, τά πιό ξεχωριστά ἀξιώματα... Ἀπό μιά καλημέρα στόν καθένα, τοῦ ἔφτανε νά γεμίσει τήν ἡμέρα του. Ὁ ὑπουργός, ὁ δήμαρχος, ὁ εἰσαγγελέας, ὁ ἔφορος, ὅλοι γνωστοί του, δικοί του ἀνθρώποι. Κι ὅλοι τόν ἀγαποῦσαν, τόν δέχονταν πάντα μ' ἀνοιχτή ἀγκαλιά. Τόσο πού ἔρχονταν ὥρες πού τούς... βαριότανε κι ὁ ἴδιος. Πῶς νά τό πεῖ, τόν κουράζανε.

— Μέ κάλεσε νά φᾶμε μαζί σήμερα ὁ κύριος Δήμαρχος. Δέ θά πάω, ὅμως, δέ μπορῶ νά πάω, βρέ ἀδερφέ. Κουράζομαι, πῶς νά τό πῶ, θέλω ποῦ καί ποῦ νά μείνω μονάχος μου. Νά τρώω μόνος μου τό φαγάκι μου...

Τό μεσημεριανό τό οἰκονομοῦσε ἀναλύοντας τό πολιτικό ἔργο τοῦ Τρικοῦπη, τό βραδινό καταβαραθρώνοντας τό Δηλιγιάννη.

— Ο Τρικούπης ό Χαρίλαος, μάτια μου, μεγάλος άνθρωπος. Μ' αγαπούσε και μ' εκτιμούσε έξαιρετικά. Πολλές φορές ανταμώναμε στό δρόμο. Τά λέγαμε ένα χεράκι. Μοῦ ζητούσε τή γνώμη μου, κάθε φορά πού εἶχε τύχει νά μιλήσει στή Βουλή. Πρόσεχε τά λόγια μου. Μά κι ἐγώ τοῦ τά ἔλεγα ἀπ' τήν καλή. "Ό,τι εἶχα στό μυαλό, πήγαινε γραμμή και στά χείλη. Γι' αὐτό και μ' αγαπούσε και μέ πρόσεχε. Ἀγαπητέ μου, τοῦ ἔλεγα, σέ κείνο τό σημεῖο για τά δάνεια, δέ μοῦ ἄρρεςες. Μέ ἄκουγε και μοῦ ἔλεγε: « Κύριε Χρόνη, τό μεσημέρι σέ περιμένω σπίτι χωρίς ἄλλο. Θά φᾶμε μαζί και θά τά ποῦμε μέ τήν ἡσυχία μας... »

Τό βράδυ τραβιόταν κατά τό Ζάππειο, ἀγκαζάριζε ἕνα παγκάκι κι ἔβαζε πλώρη ν' ανταμώσει τόν Τρικούπη του.

— Χτές, σοῦ ἔλεγε, δέν κοιμήθηκα καλά. Κάποιος δικαστής φίλος μου μοῦ πήρε τ' αὐτιά. Φάγαμε μαζί τό βράδυ σπίτι του κι ὕστερα δέ μ' ἄφηγε νά φύγω. Νά κάτσεις και νά κάτσεις. Μοῦ κρύφανε τό καπέλο μου, μοῦ κλείδωσαν τήν πόρτα. Δέν ἔκλεισα μάτι ὄλη τή νύχτα. Τί τά θές, φίλε μου, ἄμα χάσω τό κρεβάτι μου, λές και χάνω τόν ἴδιο τόν ἑαυτό μου. Μάτι δέν ἔκλεισα, σᾶς λέω...

Τή νύχτα εἶχε πιάσει μιά ἄγρια μπόρα. Ποῦ μπορούσε νά μείνει στό παγκάκι... Βρῆκε κάπου ἕνα ὑπόστεγο. Μά και κεί ποῦ νά κοιμηθεῖ... Ἔσταζε ἀπό παντοῦ. Μόνο πού δέν ἄρπαξε καμιά πούντα.

— Σήμερα μ' ἔχει καλέσει και για τό μεσημέρι. Μά δέ θά πάω... Ἄ μπά, μπά... Σίγουρα θά θέλει νά μέ κρατήσει και για τό βράδυ. Μά τό καλό πού εἶδα...

Και σταματοῦσε για νά χαιρετίσει κάποιον.

Προσκυνῶ σας, κύριε Εἰσαγγελέα, καλημέρα σας...

Και σοῦ ἔξηγοῦσε στή στιγμή :

— Τόν ξέρετε δά και τοῦτον, μάτια μου; Μεγάλο κεφάλι. Δικαστής μέ τά οὔλα του. Τόνε γνώρισα στήν Πάτρα. Μ' αγαπούσε. Και μοῦ ζήτηγε συχνά τή γνώμη μου. Τόν θυμάμαι μιά φορά σέ κάποια δίκη σπουδαία. Κι ἦταν ἔτοιμος νά ξετινάξει τόν κατηγορούμενο. Στάσου, Νικολάκη μου, τοῦ λέω, και δέ μοῦ φαίνεται και για τόσο κακοῦργος ὁ ἄνθρωπος — τόν ἤξερα για καλό νοικοκύρη. Για νά ξανακοιτάξουμε τά χαρτιά του. Κι ἀνοίγουμε, μάτια μου, ξανά τή δικογραφία. Ἔ ὁ Θεός μέ φώτισε ἐκείνη τή μέρα και γλίτωσα ἕναν ἄνθρωπο...

Καί ὁ « εἰσαγγελέας » γνωστός, ἤσυχος νοικοκύρης, τραβοῦσε τό δρόμο του — γύρισε μονάχα κάνα δυό φορές νά ἰδεῖ τόν ἄγνωστο πού τόν εἶχε χαιρετίσει.

Τελευταῖα, εἶχε... ἀναστήσει καί τό Βενιζέλο.

— Προσκυνῶ σας, κύριε Πρόεδρε, καλημέρα σας, Ἐθνάρχα μου...

Καί σέ λιμάριζε γιά νά σοῦ διηγηθεῖ ὀλόκληρες φανταστικές συνομιλίες πού εἶχε μαζί του.

— Τοῦ τά εἶπα ἓνα χεράκι τοῦ Λευτέρη, γιά τήν ἐξωτερική του πολιτική. Μέ ἄκουσε, μάτια μου, μέ ἄκουσε γιά τά καλά καί στό τέλος μέ κάλεσε νά πάω σπίτι του. Ἔτσι μοῦ ἔρχεται νά μήν πάω...

Σιγά σιγά, τά χάλασε καί μέ τόν κύριο Νομάρχη καί μέ τόν κύριο Εἰσαγγελέα, μέ ὅλους.

— Γιατί, δηλαδή; Τούς λέμε τήν καλημέρα, τήν καλημέρα τοῦ Θεοῦ κι αὐτοί σοῦ κάνουν τόν κουφό...

Παραπονιότανε.

— Καλημέρα σας, κύριε Γενικέ. Γιατί δέ μᾶς χαιρετᾶτε, δηλαδή. Καλημέρα, εἶπαμε... Καλημέρα...

.....

Καί δός του νά στριφαγγυρίζει νευρικά ἀνάμεσα στά δάχτυλά του τό πρασινισμένο καπελίνο του.

Κάποιον καιρό χάθηκε τό λιγδιάρικο σουρτουῦκο του ἀπ' τήν Ἀθήνα. Ἀργότερα, ξαναφάνηκε. Πιό ἀδύνατος καί πιό κιτρινιάρης ἀπό κάθε ἄλλη φορά. Δέ μπορούσε νά πάρει τά πόδια του. Ἀνησυχούσε.

— Δέν εἶμαι καλά, καθόλου καλά, ἔλεγε. Τά πόδια μου τρέμουν, δέ μπορῶ νά κάμω δυό βήματα χωρίς νά σταματήσω. Ὑστερα, θέλω καί περιποίηση. Ἡ κυρία τοῦ Νομάρχου μοῦ μήγυσε νά πάω νά μείνω σπίτι τους. Μά δέν πάω, ὄχι δέν πάω... Γιατί; Γιά ποιό λόγο; Μιά πού δέν μοῦ δίνουν τήν καλημέρα τους... Τώρα ξύπνησαν; Ἐγώ τήν καλημέρα τους ἤθελα, τίποτ' ἄλλο. Μιά καλημέρα, τήν καλημέρα τοῦ Θεοῦ...

Καί κόντευε νά τόν πάρει τό παράπονο.

Τόν βρῆκαν κάποιο πρωινό ξερὸν πάνω σ' ἓνα παγκάκι τοῦ Ζαππείου. Τό καπελίνο του τό εἶχε γιά προσκέφαλο, κι αὐτός, σφιγμένος καί παρασφιγμένος μέσα στό σουρτοῦκο του. Θά εἶχε « φύγει » κατὰ τὰ ξημερώματα. Καί δέν εἶχε ἀλλάξει ἡ ὄψη του σέ τίποτα. Ἦτανε σά νά ζοῦσε. Μόνο τό στόμα του ἔδειχνε λίγο στραβωμένο, σάν ἔτοιμο γιά παράπονο. Ἔτσι πού περίμενες ν' ἀκούσεις ἀπό στιγμή σέ στιγμή τήν παλιά, παραπονιαρική ἐπωδὸ του:

— Προσκυνῶ σας, κύριε Ὑπουργέ... Καλημέρα σας, κύριε Εἰσαγγελέα... Καλημέρα σας, εἶπαμε... Γιατί δέ μᾶς χαιρετᾶτε δηλαδή: Εἶπαμε καλημέρα...

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Ἡ Πρωτοχροιά τοῦ κύρ Ἀναστάση

Μέ τό διάβολο τόν ξεπροβόδωνε ἡ γυναίκα του σάν ἔφευγε τό πρωί ἀπό τό σπίτι, μέ τό διάβολο τόν ὑποδεχόταν σά γύριζε τό βράδυ. Ἦταν, νά ποῦμε, σάν ἓνα τραγούδι, πού ὁ Ἀναστάσης τό εἶχε πιά συνηθίσει μέ τόν καιρό.

— Στά κοιμάτια, στόν ἀγύριστο...

Τοῦ «σιγοτραγουδοῦσε» ἀπό τό κεφαλόσκαλο ἐκεῖνη. Κι αὐτός ἔφευγε καί χασκογελοῦσε κάτω ἀπό τά παχιά ἄσπρα μουστάκια του. Ὅλα τά συνηθίζεις στή ζωή, ἔλα. Καί τά καλά καί τ' ἄσχημα. Ἔτσι, εἶχε συνηθίσει καί τή γυναίκα του ὁ Ἀναστάσης. Γυναίκα ἦτανε, ἄστηνε νά πεῖ κι αὐτή τό δικό της. Κι ὕστερα, εἶχε καί τά δίκια της, ἡ κακομοίρα. Τό παραδεχότανε κι ὁ ἴδιος ὁ Ἀναστάσης κι ἔτσι εἶχε κατασταλάξει στή φιλοσοφική ἀντίληψη, πώς τό καλύτερο δῶρο στόν ἄνθρωπο εἶναι ἡ σιωπή. Κι εἶπαμε πώς εἶχε καί τά δίκια της ἡ Ἀναστάσαινα. Γιατί ἀπό τό σπίτι του πού ἔβγαινε πρωί πρωί ὁ Ἀναστάσης, γιά τήν ταβέρνα κατευθείαν τραβοῦσε. Ἐκεῖ ἔπαιρνε τόν καφέ του, ἐκεῖ τό μεσημεριανό, ἐκεῖ τό δεῖπνο του... Ἔτσι, τό βράδυ πού ἔφτανε πιά στό σπίτι του, ἦτανε πάντα «φτιαγμένος» γιά καλά.

— Καλῶς τονε, τόν περίμενε πάλι στό κεφαλόσκαλο ἡ Ἀναστασώ. Γύρισε ὁ προκομένος μου, πού νά μή γύριζε...

Κι ὁ «προκομένος» ἀνέβαινε τή σκάλα μέ τό ρυθμό, τόν ἀργό καί παράταιρο, πού δίνουν τά πόδια σάν λυγᾶνε καί δέν εἶναι σέ θέση νά κρατήσουν τό βάρος τοῦ κορμιοῦ. Φρένιαζε ἡ Ἀναστασώ, χασμογελοῦσε ὁ Ἀναστάσης. Ἡ ἀλήθεια ἦταν πώς ἔκανε μεθύσι καλό, ὁ δόλιος. Σέ ὅ,τι καί νά τοῦ ἔσουρνε ἡ Ἀναστασώ, κουβέντα δέν

τῆς ἀντιμιλοῦσε. Ὑστερα, εἶχε καί τὰ δίκια τῆς ἡ γυναίκα, εἶπαμε. Ἀνέβαινε, λοιπόν, κουτσά στραβά καί παραπατώντας, τή σκάλα ὁ Ἀναστάσης κι ὅσπου νά προχωρήσει καί νά μπεῖ στήν κάμαρά τους, ξοπίσω του ἡ Ἀναστασώ μέ τό φαλτήρι τῆς. Ὁ Ἀναστάσης τήν ἔλεγε « γραμμόφωνο ». Πλάκα ἦταν, ἔπρεπε νά φτάσει ἴσαμε τό τέλος τῆς. Τή « συνέχεια » τήν ἤξερε πιά ὁ Ἀναστάσης. Τόν ἔφερνε ἡ γυναίκα του ἴσαμε τό κρεβάτι του, τόν βόηθαγε νά ξεντυθεῖ, τόν φρόντιζε στό τέλος νά ξαπλώσει. Εὐγενικιά γυναίκα, ὡστόσο, στίς καλές τῆς καί στίς κακές τῆς — κι ἄς τύχαινε νά βρεθεῖ στίς « καλές τῆς » μαζί του στή χάση καί στή φέξη.

— Ἄντε, ψοφολόγα, τώρα...

Ἀπόσωνε, ὅταν ὁ μεθυσμένος βρισκόταν πιά πεσμένος καί καλοσκεπασμένος στό κρεβάτι του. Κι ὁ κύρ Ἀναστάσης « ψοφολογοῦσε » ἴσαμε τό πρωί σάν ἀρνάκι.

Χρόνια καί χρόνια αὐτή ἡ δουλειά, οὔτε τό « γραμμόφωνο » χαλνοῦσε, οὔτε ἡ « πλάκα » ἄλλαζε. Γερνοῦσε ὁ Ἀναστάσης, ἀπόκοντα τόν πήγαινε ἡ γυναίκα του. Μεγαλώνανε καί τά παιδιά. Τό πρῶτο, ἡ Βγενούλα, ἦρθε καί μέστωσε κι ἔγινε κοτζάμου κοπέλα. Τό γαμπρό περιμέναγε... Δέν ἄργησε δά νά φανεῖ κι αὐτός — ξανθούλα κι ὁμορφη ἦταν ἡ μικρή, ἀπό χάρες καί δροσιές ἄλλο τίποτα. Κι εἶχε, νά ποῦμε, καί τόν « τρόπο » τῆς. Ἄς ἦταν καλά γι' αὐτό ἡ Ἀναστασάινα κι ἕνας ἀδερφός τῆς πού ζοῦσε στήν Ἀμερική καί τούς βοήθοῦσε ταχτικά μέ τσέκια ἀπό δολάρια. Γιατί γιά τόν Ἀναστάση δέν ἦταν νά γίνεται κουβέντα — ἄντρας καί νοικοκύρης πάντα ἡ γυναίκα του εἶχε σταθεῖ ἐκεῖ μέσα. Καί τόν καιρό πού δούλευε ἀκόμα ὁ Ἀναστάσης καί τώρα πού ρεμπέλευε καί μεθοκοποῦσε, ἡ Ἀναστασώ φρόντιζε κι ἔτρεχε γιά ὅλα. Αὐτή βρῆκε καί τό γαμπρό. Τά μιλήσανε, τά συμφώνησαν οἱ ἀπόξω, ἔπρεπε πιά νά μποῦν στή μέση κι οἱ γονιοί. Καλά ἡ Ἀναστασάινα, αὐτή μποροῦσε νά σταθεῖ καί νά μιλήσει σάν ἄντρας. Μά μέ τοῦτον τόν προκομένο πῶς θά τά κατάφερνε; Ἀπό ποιά ταβέρνα θά τόν μαζεύανε, νά κάνουνε κι αὐτοί τό « μπούγιο » τους, μέσ τό σπίτι τους καί μέ τό νοικοκύρη τους; Καί τότε ἔγινε τό μεγάλο θάμα.

Τά εἶχανε πιά συμφωνήσει νά δεχτοῦνε τό γαμπρό στό σπίτι

τήν παραμονή τῆς Πρωτοχρονιάς. Θά δίνανε χέρια γιά νά τελειώσει τό συμπεθεριό. Χαρούμενη ἀπό τή μιά μεριά ἡ Ἀναστασώ γιά τοῦ παιδιοῦ της τήν τύχη πού ἄνοιγε, φαρμακωμένη ἀπό τήν ἄλλη γιά τοῦ ἄντρα της τό κατάντημα, τό «σαράκι τῆς ζωῆς της», καθώς τόν ἔλεγε, πηγαινορχόταν καί φρόντιζε γιά ὅλα.

Τίποτα δέν ἔπρεπε νά λείψει τό βράδυ πού θά ἔμπαινε γιά πρώτη φορά στό σπίτι τους ὁ ξένος ἄνθρωπος. Ἐπρεπε ὅλα νά τά βρεῖ στή θέση τους. Τούς ἔφτανε πώς θά εἶχε ν' ἀντικρίσει τά χάλια τοῦ κύρ Ἀναστάση.

Καί τότε, εἶπαμε, ἔγινε τό μεγάλο θάμα. Τό βράδυ πρὶν ἀπ' τήν Παραμονή, χτυπάει γωρίς γωρίς ἡ πόρτα καί μπαίνει ὁ... Ἀναστάσης. Στέκει στό κεφαλόσκαλο ἡ Ἀναστάσινα καί τρίβει τά μάτια καθώς τόν βλέπει ν' ἀνεβαίνει τή σκάλα — ντοῦρα τά πόδια, ἴσιο τό κορμί. Χρόνια καί χρόνια εἶχε νά τόν ἰδεῖ ἔτσι. Ὅπως τόν καλό καιρό. Ἀπομένει σαστισμένη ἡ Ἀναστασώ. Ἐχει ἀνεβεῖ πιά ὁ Ἀναστάσης κι ἀκόμα νά βγάλει μιλιὰ ἡ γυναίκα. Πρῶτος τῆς μίλησε ἐκεῖνος. Πρώτη φορά πού δέ χαμογελοῦσε κι ἡ κυρά του τόν ἄκουγε καί δέν πίστευε τ' αὐτά της.

—Ἐφταιξα, τῆς εἶπε, Ἀναστασώ. Συχώρα με. Ἐγώ ἔφταιξα γιά ὅλα. Ἄς ὄψεται τό κρασί. Ἀπόψε, κάποια φωνή ἦρθε καί μοῦ μίλησε — θά ἦταν ἀπό τά βάσανα καί τίς πίκρες πού ἔχεις πιεῖ ἐξαιτίας μου. Στήν ταξέρνα ἤμουνα κι ἦρθα γιά μιά στιγμὴ κι ἔγινε ἄλλος ἄνθρωπος. Συχώρα με, Ἀναστασώ, ἀλλά ἀπό σήμερα ἔκαμα σταυρό. Δέ ματαπίνω. Ἡ τύχη τῆς Βγενούλας μ' ἔκαμε ἄλλον ἄνθρωπο — νά εἶναι καλά τό παιδί καί νά βρεῖ ὅλα τ' ἀγαθά μέ τόν ἄνθρωπο πού τοῦ τυχαίνει. Πᾶμε πιό μέσα νά τά ποῦμε.

Κάτσανε καί τά εἶπανε ὅλο τό βράδυ. Ἀναγάλλιαζε ἡ ψυχὴ τῆς καημένης τῆς Ἀναστασῶς, γελοῦσε τ' ἀχείλι της, πού εἶχε νά γελάσει χρόνια καί χρόνια τῆς φτωχιάς. Γελοῦσε κι ἡ Βγενούλα, τήν πείραζε ὁ πατέρας της, χαϊδολόγησε τό Δημητρό, τό δεύτερο ἀγόρι, γέλασε τό σπίτι ὀλόκληρο κείνο τό βράδυ.

Τήν ἄλλη μέρα θά ἐρχόταν ὁ Λεωνίδας — ἔτσι τόν λέγανε τό «γαμπρό».

—Ἄκου, τῆς λέει τῆς γυναίκας του, ὁ Ἀναστάσης, αὔριο δέν ἔχεις νά γνοιαστεῖς τοῦ λόγου σου γιά τίποτα. Ἀρκετά ἔτρεξες καί

κουράστηκες. Αὔριο είναι ἡ σειρά μου νά τρέξω κι ἐγώ γιά τή Βγε-
νούλα μας...

Κανόνισαν κείνη τήν ὥρα τίς διαστικές δουλειές πού εἶχανε
γιά τήν αὐριανή κι ὁ Ἄναστάσης ἔπεσε νωρίς νωρίς στό κρεβάτι
του. Δέν τοῦ εἶπε ἡ Ἄναστασώ τό « ψοφολόγα », πού εἶχε συνηθίσει
νά τ' ἀκούει χρόνια τώρα ἀπό τό στόμα της — βλέπεις, ἡ « πλάκα »
εἶχε σπάσει ξαφνικά ἀπόψε. Κι ἦτανε τούτη ἡ πρώτη φορά πού
δέν κοιμήθηκε ὅπως τόν ἄλλο καιρό ἤσυχος σάν « ἀρνάκι » ὁ Ἄνα-
στάσης. Ἐγνοίες καί σκέψεις χοροπηδοῦσαν στό κεφάλι του. Καί
καλά καλά δέν ἔκλεισε μάτι ὅλη τή νύχτα.

.....

Νωρίς νωρίς σηκώθηκε κι ἐτοιμάστηκε νά βγεῖ ὁ Ἄναστά-
σης. Στάθηκε τό πρωί ὅπως πάντα στό κεφαλόσκαλο ἡ γυναίκα
του. Πρώτη φορά πού ἦταν γελαστή — καί πρώτη φορά σοβαρός
κι ἀμίλητος ὁ Ἄναστάσης.

— Στό καλό, στήν εὐχή τοῦ Χριστοῦ καί τῆς Παναγίας, τόν ξε-
προβόδωσε ἡ Ἄναστασώ.

Καί σταυροκοπήθηκε στά κρυφά κάμποσες φορές. « Κάμε,
Χριστέ, τό θάμα σου », παρακαλέστηκε.

Κι ὁ Ἄναστάσης ὄγῃκε ἀπό τήν πόρτα του καί ξεμάκρυνε.
Πρώτη φορά πού δέν τόν εὐχήθηκε « στά κομμάτια καί τόν ἀγύ-
ριστο » ἡ γυναίκα του. Καί πρώτη φορά πού ἐκεῖνος δέ χαμογε-
λοῦσε...

Κανείς δέν ἔμαθε πῶς ἔγινε ὅ,τι ἔγινε κείνο τό πρωί πού ἔ-
φυγε ὁ Ἄναστάσης ἀπό τό σπίτι του μέ τήν εὐχή καί τό γέλιο τῆς
γυναίκας του γιά συντροφιά. Ὡστόσο, οἱ ὥρες περνοῦσαν, ἦρθε
μεσημέρι κι ὁ Ἄναστάσης δέ φαινότανε. Ἄνησυχία στό σπίτι, πού
νά πῆγε, τί νά τοῦ ἔτυχε. Κρυφοδάγκωνε τήν καρδιά τῆς Ἄνα-
στασῶς τό παλιό φαρμακωμένο φίδι: « Πάλι στήν ταβέρνα θά ξέ-
πεσε. Ἄχ, ἄδικα τό χάρηκα ἡ δόλια... ». Τῆς τριδέλιζε αὐτή ἡ
ἔγνοια τό μυαλό, μά δέν τή ξεστόμιζε. Καί πῶς νά κάνουν, πῶς
νά προφτάσουν, πού σέ λίγο θά νύχτωνε καί θά ἔφτανε ὁ Λεω-
νίδας...

Ἄργά τό ἀπόγειομα τῆς φέρανε νέα ἀπό τόν Ἄναστάση. Τόν ἴδιο δέν τόν εἶδε. Κι οὔτε ἦρθαν τά νέα ἀπό τήν ταβέρνα. Τά πράγματα εἶχανε ἔρθει στραβά, ἀπ' ἄλλοῦ ὅμως. Ἐκείνη τή μέρα δέν πάτησε στήν ταβέρνα ὁ Ἄναστάσης. Πῆρε τήν εὐχή τῆς γυναίκα του καί τράβηξε γιά τίς δουλειές τοῦ σπιτιοῦ. Ἀργότερα, πρὸς τό βράδυ, τόν φέραν καί τόν ἴδιον. Δέν τῆς τόν φέραν ἀπό τήν ταβέρνα. Κάποιο αὐτοκίνητο τόν ἀναποδογύρισε καταμεισῆς τοῦ δρόμου καί πῆγε καλιά του. Καί δέν ἦταν μεθυσμένος, οὔτε τρίκλιζε.

Δέν πῆγε κεῖνο τό βράδυ στό σπίτι ὁ γαμπρός. Τήν ἄλλη μέρα — ἀνήμερα καινούριος χρόνος — εἶχαν στό σπίτι τό λείψανο τοῦ Ἄναστάση. Ἐκλαιγε ἡ Ἄναστάσινα — ἄχ, τώρα πού ἔδωσε κι ἔστρωσε τῆς τόν ἔπαιρνε ὁ Θεός... — κλαίγανε τά παιδιά. Μονάχα ὁ Ἄναστάσης χαμογελοῦσε. Ὅπως τόν καιρό πού τόν ἔστελνε ἡ γυναίκα του στόν « ἀγύριστο » κι αὐτός γύριζε τρικλίζοντας καί χαμογελώντας. Κι ἦταν ἡ πρώτη μέρα πού τήν πέραγε ξεμέθυστος στό σπίτι του.

Ἄραβοσιτάς Νικόλαος τοῦ Γεωργίου...

Ἄραβοσιτάς Νικόλαος τοῦ Γεωργίου. Ἐφεδρος ἀνθυπολοχαγός τοῦ πεζικοῦ ἐν ἀποστρατεία. Δώδεκα μέ Δεκατρία. Μπιζάνι καί Σαραντάπορο. Οὐκρανία συνέχεια — ἔφτασε καί ἴσαμε κεί — Σαγγάριος, τό τέλος μιᾶς ζωῆς πού εἶχε ξοδευτεῖ πάνω σέ πεδία μάχης, μά πού δέν ἦταν ἥρωικό ὅπως ἡ ἀρχή της. Τραῦμα διαμπερές στό δεξιό χέρι, ψηλά, στήν κλείδωση, ἐλαφρότερο στόν καρπό τοῦ ἴδιου χεριοῦ, ἄλλο τυφλό στό μοχλοῦ, πλευρίτιδα, εὐτυχῶς χωρίς περιπλοκές καί συνέπειες. Μετάλλιο ἀνδρείας, ἄλλο ἀνδραγαθίας « ἐπί τοῦ πεδίου τῆς τμήσης », ἡμερησία διαταγή συντάγματος: — Τόν ἀνθυπασπιστήν Ἄραβοσιτάν Νικόλαον τοῦ Γεωργίου...

Ἄπό λοχίας εἶχε ξεκινήσει, ἀνθυπασπιστής ἔφτασε — γαλόνια κερδισμένα μέσα στό μπαρούτι — ἀνθυπολοχαγό τόν ἀποστράτεψαν.

— Ἐρχεται, πού λέτε, ὁ συνταγματάρχης καί μοῦ σφίγγει τό χέρι καί μ' ἀγκαλιάζει καί μοῦ λέει: « Ἀνθυπασπιστά, ἡ πατρίς σου χρωστάει πολλά, πάρα πολλά... ». Πῶς δέ μέ πῆραν τά κλάματα ἐκείνη τήν ὥρα, νά ντροπιαστῶ μπροστά σ' ὄλο τό σύνταγμα...

Τώρα, ὁ Ἄραβοσιτάς Νικόλαος τοῦ Γεωργίου, ἔφεδρος ἀνθυπολοχαγός τοῦ πεζικοῦ, κ.τ.λ., κ.τ.λ., ἔχει γίνει κύρ Νικολάκης Ἄραβοσιτάς. Ἦ, πιά σκέτα, κύρ Νικολάκης. Ἄμα ἀκούσεις καμιά φορά τή γυναίκα του πού τόν φωνάζει, δέ θ' ἀκούσεις οὔτε τό « κύρ Νικολάκης ».

— Ἀχαῖρευτε κι ἀνεπρόκοπε. Χαραμοφάη...

ἌΟλα αὐτά ἰσώνονται μέ τό Ἄραβοσιτάς Νικόλαος τοῦ Γεωργίου κι ὄλα τ' ἄλλα τά παλιά, τίς τιμές καί τούς τίτλους πού τά

συνοδεύανε. Κι ὁ Νικολάκης στέκεται καί τ' ἀκούει. Σκυφτό τό μαδημένο κεφάλι, κρεμασμένα τά χέρια σάν ξεβιδωμένα, λίγο μακριά καί δυσανάλογα μέ τό ἀδύνατο, ἀσουλούπωτο κορμί του κι ἀνοιγοκλείνει νευρικά τά μικρά, τά δίχως χρώμα, μάτια του.

Ἐν ὅλῃ τῇ μέρᾳ φοράει ἕνα παλιό, τριμμένο κι ἀπό τρίτο χέρι σακάκι. Ἡ γυναίκα του τοῦ φοράει ἀπό πάνω καί μιὰ μπροστέλα. Σά δέ μπορεῖ νά βγάλει ἀλλιῶς ψωμί, ἄς βοηθάει στό σπίτι. Σκουπίζει, πλένει πιάτα, κουβαλάει γιά ἄπλωμα τά ρούχα. Ποῦ νά τά προφταίνει ὅλα αὐτά μονάχη τῆς ἡ Βαγγελιώ. Κι εἶναι κι ἄλλα τρία στόματα ἀπό κοντά τους — δύο ἀγόρια κι ἕνα κορίτσι.

— Μωρέ τί ἤθελες κι ἀνοιγες σπίτι σά δέ μπορούσες νά τά βγάλεις πέρα;

Τόν λούζει χρόνια τώρα ἡ Βαγγελιώ. Ὅλα αὐτά, ἡ ἀκόνη, τὰ παιδιά, εἶναι ἔργον τοῦ τελευταίου καιροῦ. Μεταπολεμική ἱστορία. Μικρασιατική. Ὑστερα ἀπό τή καταστροφή, κοντά στά σαράντα του, πῆρε τήν ἀπόφαση νά νοικοκυρευτεῖ ὁ κύρ Νικολάκης. Παντρεύτηκε κι ἀνοιξε κι ἕνα μαγαζάκι μέ ὑδραυλικά εἶδη — ἔτσι γιά νά κάνει κάτι, νά μήν κάθεται μέ σταυρωμένα χέρια. Τί ἦταν αὐτό πού πῆγε κι ἔκαμε; Κάλλιτο ἕνα διαμπερές ἀκόμα παρά οἱ κατσαρόλες κι οἱ σκουπες που κρέμονταν ὅλη μέρα σάν... δαμόκλεια σπάθη πάνω ἀπό τό ἄτριχο, τό φαλακρό κεφαλάκι του. Γιατί ὅλα αὐτά δέν ἄργησαν νά τόν βροῦν ἐκεῖ πού δέν τά περίμενε. Ἄρχισαν νά μήν πηγαίνουν καλά οἱ δουλειές τοῦ μαγαζιοῦ — τόν φάγανε οἱ μεγάλες φέρμες, τά μεγάλα καταστήματα πού παίρνανε δουλειές γιά πολυκατοικίες καί δέν ξέρω τί. Ὑστερα, ὁ Νικολάκης, δέν ἔκανε γιά τέτοιες δουλειές. Ἄχ, δέ μύριζε ἐδῶ μπαρούτι καί ἡμερήσιες διαταγές καί « τόν ἀνθυπασπιστήν Ἀραβοσιτάν Νικόλαον τοῦ Γεωργίου » — παλιά, ἀξέχαστα χρόνια, τιμημένα ὅσο δέν παίρνει. Τά ἄλλα, τά σημερινά — « κύρ Νικολάκη, στείλε μου σέ παρακαλῶ ἕξι μέτρα σωλήνα γιά τή σόμπα » ἢ « πέρνα νά δεῖς τί ἔχει ἡ βρύση καί δέν τραβάει » — ὅλ' αὐτά ἦσαν τόσο ταπεινά, τόσο ἀσυμβίβαστα γι' αὐτόν. Ἐκλείσε στό τέλος καί τό μαγαζί κι ὁ κύρ Νικολάκης ἀφοσιώθηκε πιά γιά τά καλά του στά « οἰκιακά ». Πρῶτος βοηθός τῆς Βαγγελιώ. Καί νά τῆς κουβα-

λάει νερό για μπουγάδες — μέ τό ένα χέρι, τό ἀριστερό (τό δεξί, ἦταν αὐτό δά πού τοῦ εἶχαν σημαδέψει τά... μετάλλια) — καί νά στέκεται στό κουτσό μπροστά της καί νά ξαφνιάζεται ὅπου βρισκόταν ἀπό τή φωνούλα της καί νά ἔχει καταντήσει παραγκιοζάκι ἀσήμαντο στά χέρια της καί περίγελο τῶν παιδιῶν του.

Καλά πού εἶχε καί τή στολή καί τά παράσημα, νά τά βλέπει πότε πότε καί νά παρηγοριέται. Τά ἔβγαζε ἀπό κάπου πού τά φύλαγε χαντακωμένα, ἀνάμεσα σέ ναφθαλίνες γιά νά μὴν τοῦ τά φάει ὁ σκόρος, καί σέ ὥρες πού δέν ἦτανε σπίτι ἡ Βαγγελιώ, τ' ἀπλωνε ἀπάνω στό κρεβάτι, κάρφωνε καί τά παράσημα καί τό μετάλλιο στό στήθος τῆς στολῆς καί ξαναζωντάνευε γιά μιὰ στιγμή τόν «ποτέ ἔφεδρον ἀνθυπολοχαγόν Ἀραβοσιτάν Νικόλαον τοῦ Γεωργίου». Σέ τέτοιες ὥρες, σά νά δυνάμωναν τά ξεδιωκόμενα χέρια του. Ἄιντε καί πῶς ἦταν καί πῶς κατάντησε... Πῶς τόν κατάντησε ἡ Βαγγελιώ, αὐτόν, πού μπροστά σ' ὄλο τό σύνταγμα τόν εἶχε ἀγκαλιάσει ὁ συνταγματάρχης του καί τοῦ εἶχε πει:

— Ἀνθυπασπιστά Ἀραβοσιτά, ἡ πατρίς σου χρωστάει πολλά, πάρα πολλά...

Τόν πιάνει καιμιά φορά ὁ οἰστρος, τόν πνίγει ὁ καημός του, σάν βρίσκεται μέ παρέα κι ἔχει πιεῖ καί λίγο κρασί :

— Ἐρχεται, πού λέτε, ὁ συνταγματάρχης μου καί...

— Μὰς τάς ἔχεις πει, τά ξέρουμε, Νικολάκη μου, τόν ἀντικόβουν οἱ ἄλλοι.

Τούς τά ἔχει πει. Σ' ὄλο τόν κόσμο τά ἔχει πει. Τώρα, τώρα, σέ ποιόν νά πει τόν πόνο του ;

Μιά μέρα τόν εἶχε τσακώσει ἡ γυναίκα του πού εἶχε φορέσει κιόλας τή στολή καί καμάρωνε μπρός στόν καθρέφτη.

— Μωρέ, χαραμοφάη, δέν κοιτᾶς τά χάλια σου, μόνε μοῦ θές καί λοῦσα καί λιλιά, τόν πῆρε ἀπό τά μπρός ἡ Βαγγελιώ.

Ἀπό πού, διάβολε, εἶχε ξεπεταχτεῖ καί δαύτη, ἐκεῖ πού ὁ Νικολάκης θαρροῦσε πῶς ἦταν ὀλομόναχος, δέν τόν ἔβλεπε μάτι ἀνθρώπου; Πῆγε γιά μιὰ στιγμή νά λυγίσει, νά σκύψει τό κεφάλι

λι, έτσι όπως γινόταν σέ κάθε μπόρα πού τόν έβρισκε μέσα στό σπίτι του. Κεϊνες οί έπωμίδες και τά παράσημα σά νά του στυλώσανε για μιá στιγμή τό κορμί — χαμένο κι ασουλούπωτο μέσα στην παλιά στολή του δεκαεφτά. Σήκωσε, λοιπόν, κεφάλι ο Νικολάκης κι έκαμε « έφοδο ». 'Ηρωική έξορμηση !

— Νά μαζέψεις τά λόγια σου, βρωμοθήλυκο. Νά σεβαστείς τή στολή. Τά μετάλλια...

Και χτυπούσε μέ τό καλό του χέρι, τό αδύνατο, βασανισμένο στέργο του...

Τότε άγρίεψε κι ή Βαγγελιώ. "Αφρισε. Σήκωσε και χέρι νά τόν χτυπήσει. Κι ο Νικολάκης, ο « ποτέ 'Αραβοσιτάς Νικόλαος του Γεωργίου », τά κατάριξε στην στιγμή. Χαμήλωσε τή φωνή. Τραβήχτηκε. Φυλάχτηκε. Είχε δώσει μιá μάχη, τήν τελευταία του, μέ « πλήρη εξάρτηση » και τήν έχανε. "Ητανε τό Βατερλώ του έκείνη τήν ώρα, νά πούμε.

— 'Αμ' θά σου τά πουλήσω εγώ τά λιλιά σου, χαμένο, για νά συμμαζέψεις τά μυαλά σου...

Είπε, μισά σιγανά, μισά φωναχτά, ή Βαγγελιώ. Τήν άκουσε ο Νικολάκης και τόν έπιασε κρύος ιδρώτας.

Ψάχνει ώρα πολλή μέσα στό σεντούκι του ο Νικολάκης. Πού νά τά πήγαν και τά καταχώνιασαν και δέν τά βρίσκει... Και δέν είναι, νά πεις, μιá σταλιά πράμα. 'Ολόκληρη στολή, χώρια τό πηλίκιο και τά κουτάκια μέ τά παράσημα. Λές νά τά 'βγαλε στον ήλιο ή Βαγγελιώ, ν' άεριστούν κομμάτι ; Μά δέν τόν έχει δά καλοσυνηθίσει στα τέτοια ή κυρά του. Κάποιος φόβος πάει νά του δαγκώσει τήν καρδιά, μά δέ θέλει ούτε νά τό φανταστεί. Μπάζ κι έκαμε ο,τι τόν απείλησε κάποτε ή Βαγγελιώ ; Μήπως του τά είχε πουλήσει, δηλαδή ; Πάει νά τή βρει στην κουζίνα :

— Γυναίκα, τής λέει, κεϊνα τά πράματα, τή στολή και τ' άλλα, καταλαβαίνεις, δέν τά βρίσκω εκεί πού τά 'χα...

Τρέμει τ' άχείλι του καθώς τήν κοιτάζει, κρέμεται από τά δικά της τά χείλια.

— Τώρα κι άλλος ένας, του απαντάει ή Βαγγελιώ, μέ τήν κουτάλα στό χέρι. Δέν σου τό είχα πει, άκαμάτη μου, πώς θά τά πού-

λαγα, για να συμμαζέψεις τὰ μυαλά σου ; Κι ὕστερα — ἀγριεύει ἐδῶ ἢ Βαγγελιώ — τ' ἤθελες γὰ κάμω; Τό παιδί ἤθελε παπούτσια. Εἶχανε βγεῖ ἔξω τὰ δάχτυλά του ! Τὰ λιλιὰ θὰ κοίταζα ;

Ἐδῶ, ἐδῶ, δέ μιλάει ἄλλο πιά ὁ Νικολάκης. Τοῦ σώθηκε ἡ φωνή μεμιᾶς. Αὐτός, πού μπροστά σ' ὅλο τό σύνταγμα τόν εἶχε ἀγκαλιάσει ὁ συνταγματάρχης καί τοῦ εἶχε πεῖ — ἄχι, καί τί τοῦ εἶχε πεῖ καί πῆγαν γὰ τόν πάρουν τὰ κλάματα τό Νικολάκη μπροστά στούς ἄντρες τοῦ συντάγματος... Κι ὕστερα, ἐκεῖ πού εἶχε γίνει χασές τό μοῦτρο του κι ἔτρεμε ὅλο τό κορμί του, τόν πήρανε ξαφνικά τὰ κλάματα μέσα στήν κουζίνα. Μπροστά στή γυναίκα του.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Τά κίτρινα «ποδήματα» τοῦ Αὐγουστή

Δυό πόδια ξυπόλητα, ἀδύνατα καί μαυρισμένα ἀπ' τή λάσπη καί τόν ἥλιο, πού δίσταζαν πάντοτε νά προχωρήσουν καί νά μποῦν στό δωμάτιο ἀπό φόβο μήν τό λερώσουν, ἕνα κίτρινο παντελόνι πού τά σκέπαζε λίγο πάνω ἀπ' τόν ἀστράγαλο, ἕνα κορμί ἀσουλούπωτο, ἄχαρο, μέ τό μούτρο σακατεμένο ἀπό τή βλογιά καί γύρω ἀπ' τό πηγούνι, τόπους τόπους στά χλωμά μάγουλα, κάμποσες ξανθές, ξέθωρες τρίχες.

— Αὐγουστή, ἄντε γειά σου, πετάξου ἴσαμε τήν ἀγορά...

— Αὐγουστή, αὐτό τό γράμμα θά τό πᾶς στήν ὁδὸ τάδε, ἀριθμὸ τάδε καί γρήγορα...

Ὅσο γιά γρήγορα, δέ χρειαζόταν σύσταση. Ὁλη ἡ ἐξυπνάδα καί ἡ σβελτάδα αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, βρισκόταν μαζεμένη στά δυό λιγνά του πόδια. Αὐτά, μιλοῦσαν πιά πολύ κι ἀπὸ τό στόμα καί νιώθανε πιά πολύ κι ἀπ' τό μυαλό του. Ἡ σκληρὴ κι ἄχαρη ζωὴ πού ζοῦσε, δέν εἶχε πειράξει τήν καρδιά του. Τόν εἶχε κάνει ἀγαθὸ καί πράο, ὑποταχτικόν, ἄκακο ἀρνί. Κι οἱ τρόποι του, τό λεκτικόν του, εἶχανε μιά εὐγένεια πού σοῦ ἔκανε ἐντύπωση.

Ἐβγαζε τό ψωμί του μέ θελήματα καί ζοῦσε δίχως παράπονο τή μίζερη ζωὴ του, ὑποταγμένος πιά ἀπὸ καιρό στό σκληρὸ παιχνίδι τῆς μοίρας του. Τά πόδια του, δέν σταματοῦσανε ὅλη τὴ μέρα.

— Βρέ, Αὐγουστή, ἔλα νά σοῦ δώσω ἕνα ζευγάρι δικά μου παπούτσια πού δέ μοῦ ἔρχονται, τοῦ ἔλεγε συχνά ὁ πατέρας μου, πού τόν λυπότανε νά τόν βλέπει ξυπόλητο.

Ποῦ νά τά θελήσει ὅμως ὁ Αὐγουστής.

— Εὐχαριστῶ... νά ἴστε καλά... μὰ δέν πειράζει...

Ἐποκρινόταν ὁ φτωχούλης καί χαμήλωνε ντροπαλά τά μάτια, κοιτάζοντας — τί ἄλλο; — τά ξυπόλητα πόδια του.

Ἦχι πῶς προτιμοῦσε τήν ξυπολησιά. Τά λαχταροῦσε κι αὐτός τά « ποδήματα » — ἔτσι τά ἔλεγε — εἶχε, ὅμως, καί τ' ὄνειρό του. Ἐνα ζευγάρι καινούρια, κατακίτρινα, πού τά εἶχε κιαλάρει ἀπό καιρό σέ κάποιο μαγαζί καί πού τόν μαγεύανε καί τόν προκαλοῦσαν, κάθε φορά πού τά ἔβλεπε στή βιτρίνα.

— Ν' ἀξιωθῶ νά τά δῶ μιά φορά στά πόδια μου καί νά πῶ νῦν ἀπολύοις...

Ἐλεγε. Κι ἀμέσως, πάντα, πρόσθετε:

— ...μά θαρρῶ πῶς δέ θ' ἀξιωθῶ νά τά φορέσω ὅσο ζῶ...

Ἀπό τήν ἄλλη πάλι μεριά, εἶχε τό σχέδιό του. Μιά « μηχανή », καθῶς τήν ἔλεγε, πού θά μπορούσε νά τόν φέρει γρήγορα κοντά στή βιτρίνα τοῦ μαγαζιοῦ. Εἶχε πάρει ἕνα κουτί γιά κουμπιρά κι ἐκεῖ μέσα ἔριχνε κάθε μέρα ὅ,τι τοῦ περίσσευε ἀπ' τό φτωχό εἰσόδημά του. Τήν παραμονή τῆς Λαμπρῆς θ' ἀνοίγε τό κουτί καί μέ τό περιεχόμενό του θ' ἀγόραζε τά πολυπόθητα « ποδήματα ».

— Τά βλέπω στή μύστρα καί μοῦ τρέχουνε τά σάλια, μοῦ ἔλεγε μισοκλείνοντας ἀπό εὐχαρίστηση τά μικρά του μάτια. Εἶναι κίτρινα, μά κατακίτρινα, μέ χοντρά γυαλιστερά κορδόνια. Μεγαλεῖο ποδήματα, σοῦ λέω...

Καί, βλέποντας τήν ἴδια ὥρα τά ξυπόλητα πόδια του, δέν ξεχνοῦσε νά προσθέσει:

— Ἐτσι, νά τά δῶ ποδεμένα καί νά μὴν τό πιστέψω...

Ἐφτασε τέλος κι ἡ πολυπόθητη μέρα. Ἐνοιξε τόν « κουμπιρά » ὁ Αὐγουστής, ἔβαλε τά λεφτά στήν τσέπη κι ἀπό τήν ὥρα ἐκείνη τόν ἔχασα. Μοῦ εἶχε πει πῶς θά ἔρχόταν τό μεσημέρι « φοράμενος ». Πέρασε, ὅμως, τό μεσημέρι, ἔφτασε τό ἀπόγειομα κι ἀκόμα νά φανεῖ ὁ Αὐγουστής. Μυστήριο ἡ ἐξαφάνισή του. Μά ἴσαμε τό βράδυ, τό μυστήριο ξεδιαλύθηκε. Τήν ὥρα πού ἀγόραζα ἐφημερίδα ἀπ' τό περίπτερο, ἕνας γείτονας μοῦ ἔφερε τά θλιβερά μαντάτα τοῦ Αὐγουστή.

— Ἀλήθεια, τά μάθατε γιά τόν καημένο τόν Αὐγουστή; Τό δύστυχο... Κάποιο αὐτοκίνητο τοῦ ἔλιωσε τά πόδια στήν ὁδὸ Ἀθη-

νάς. Τόν πήγανε στην Πολυκλινική, μά δέ φαντάζομαι ν' άντέξει...

Γιά μιά στιγμή, εικόνες και λόγια ήρθαν κι ανακατώθηκαν στό μυαλό μου. Κίτρινα παπούτσια, ξυπόλητα αδύνατα πόδια, κουτιά για κουμπάρδες, τό θλιβερό πρόσωπο του Αύγουστῆ μέ τ' άρραιά ξανθωπά γενάκια του, τό σφιχτό βασανισμένο του στόμα. Κι ύστερα, σάν έπωδός, κάποια λόγια του: «Θαρρῶ πώς δέ θ' άξιωθῶ νά τά φορέσω ὅσο ζω...».

Πῆγα κατευθείαν στό νοσοκομεῖο. Τόν εἶχανε γυρίσει κιόλας άπ' τό χειρουργεῖο. Οἱ κουβέρτες σταμάταγαν στή μέση του κρεβατιοῦ του τό καμπύλωμά τους. Ἀπό τή μέση και κάτω, τίποτα δέν τίς έμπόδιζε νά πέφτουν χυτές πάνω στό στρώμα. Κατάλαβα άμέσως τή συφορά του. Εἶχε χρειαστεῖ νά του κόψουν και τά δυό του τά πόδια, για νά γλιτώσουν τό υπόλοιπο κορμί. Για νά σώσουν τό κορμί... Χαμένος κόπος, γιατί αυτό τό κορμί δέν εἶχε πιά τό κουράγιο νά κρατηθεῖ στή ζωή. Αὐτή ἡ ζωή σούρωνε τώρα, άργά άργά μέσα στις κόγχες τῶν ματιῶν του, μαζί μέ τό βασίλειμά της. Ὡστόσο, τό στόμα του φτωχοῦ άνάπηρου εἶχε ακόμα τή δύναμη νά πικρογελάσει. Μοῦ ξανάπε τό παράπονό του — και καμιά έλπίδα δέν μπορούσε πιά νά τόν ξεγελάσει...

— Δέν τό ἔλεγα, δέ σάς τό ἔχα πει, πώς δέ θ' άξιωνόμουνα νά τά φορέσω...

Κι ὅμως, τά εἶχε φορέσει. Μόνο πού δέν τά εἶχε χαρεῖ για πολλήν ὥρα. Μόλις εἶχε βγεῖ άπ' τό μαγαζί, εἶχε κάνει κάμποσα βήματα πάνω στην άσφαλτο κι ύστερα, φράπ, ἕνα ξαφνικό γλίστρημα — ασυνήθιστο τό πόδι άπό παπούτσι — τό αυτοκίνητο πού δέ μπόρεσε νά σταματήσει και πέρασε πάνω άπ' τά φτωχά του τά πόδια. Κι ἔτσι, τά ὄνειρα και μαζί τους κι ὅλη ἡ ιστορία του Αύγουστῆ, εἶχανε φτάσει στό τέρμα τους.

Ἐφυγα άπό τό θάλαμο του νοσοκομείου, πού τόν γέμιζε πνιχτικά ἡ τραγωδία του Αύγουστῆ, μέ σφιγμένη τήν καρδιά. Πέρασα γρήγορα γρήγορα τό θαμπό διάδρομο, για νά φτάσω μίαν ὥρα

ἀρχήτερα στό φῶς. Στήν ἀνοιχτή, ὅμως, πορτίτσα μιᾶς μικρῆς ἀποθήκης, σταμάτησα ἀπότομα. Σέ μιά γωνιά, κολλητά τό ἓνα πλάι στό ἄλλο, εἶδα δύο κίτρινα παπούτσια μέ λυτά κορδόνια καί πεταγμένες ἔξω τίς πέτσινες γλῶσσες τους. Κι ἀπάνω στό καθαρό κίτρινο χρῶμα τους, ξεχώρισα μιά, δύο, τρεῖς, πλῆθος κόκκινες κηλίδες...

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Τοῦ Λαζάρου ἀνήμερα...

Στή γιορτή του ἀνήμερα βρῆκε νά πεθάνει ὁ Λάζαρος. "Ὅχι ὅτι θά στήγανε γλέντι στό σπίτι του κείνη τή μέρα ἂν ζοῦσε... Τά γλέντια θέλουν λεφτά κι ὁ μιστός τοῦ Λάζαρου ἔφτανε, δέν ἔφτανε γιά τό καθημερινό. "Ἄν ἦταν μοναχός του στόν κόσμο ὁ φτωχός ὁ Λάζαρος, μπορεῖ νά τοῦ ἔφτανε καί νά τοῦ περίσσει. Μά γιά νά μήν τοῦ φτάνει κόν, γι' αὐτό εἶχε φροντίσει ὁ Θεός καί τοῦ εἶχε κολλήσει στό πλευρό του δύο ἀδερφές: τή Μάρθα καί τή Μαρία. "Ἰδια κι ἀπαράλλαχτα σάν τόν παλιό τό Λάζαρο τοῦ Εὐαγγελίου. Μόνο πού τοῦτες οἱ δύο ἀδερφές, τοῦ δικοῦ μας τοῦ Λάζαρου, ἦταν ὁ Θεός νά σέ φυλάει... Κοπέλες τῆς παντρειάς τόν καιρό πού ὁ Λάζαρος ἦταν ἀκόμα παιδαρέλι. Κοπέλες τῆς παντρειάς καί τώρα πού ὁ Λάζαρος ἄσπριζε καί γερνοῦσε. "Ἐναν καιρό ἦταν ὁ πιό μικρός τους ἀδερφός. Μέ τά χρόνια πού πέρασαν, κατάντησε νά γίνει ὁ ... πιό μεγάλος. Κι ἐκεῖνες, ἡ Μάρθα κι ἡ Μαρία, πάντοτε «κοπέλες τῆς παντρειάς»... Βάφανε τά μαλλιά τους, τά κάνανε μπουκλάκια, πασαλείδανε μ' ἕνα σωρό ἀηδίες τά μοῦτρα τους, μά πού νά φανεῖ γαμπρός στό φτωχόσπιτο τῆς Γαργαρέτας γιά τίς φουκαριέρες τίς μεγαλοκοπέλες...

Τριάντα χρόνια ἀπανωτά τόν στίψανε καί τόν ξεζούμισαν τό φτωχό τό Λάζαρο. Αὐτός νά τίς ταῖζει, αὐτός νά τίς ντύνει καί νά τίς ποδένει, ν' ἀφήνει τό φτωχό μιστό του στά χέρια τους. Καί ν' ἀκούει ἀπό πάνω καί τά σκολιανά του.

—"Ἄς εἶν' καλά ὁ... καλός ὁ ἀδερφός μας πού μᾶς γνοιάστηκε... ἔκοβε ἡ μία.

— Καρφί δέν τοῦ καίγεται, τοῦ ἀχαΐρευτου, νά μᾶς ἀποκαταστήσει, ἔραβε ἢ ἄλλη.

Κι ὁ Λάζαρος νά δέχεται καί νά λούζεται μέρα νύχτα τά λόγια τους καί τ' ἀναθέματά τους...

Ἡ Μάρθα καί ἡ Μαρία τοῦ Εὐαγγελίου κρατούσανε τόν ἀδερφό τους στά χέρια. Ἡ Μάρθα κι ἡ Μαρία οἱ δικές μας, μόνο πού δέν τόν καταχεριάζανε τό δικό τους. Ὅλα τά στραβά καρδέλια ὁ Λάζαρος τά ἴφτιαχνε.

— Ἀδερφός εἶσαι σύ γιά ἐχθρός μας...

Τόν παραλάβαινε ἡ Μάρθα.

— Ἀλί στήν ὥρα καί τή στιγμή πού πέσαμε στά χέρια σου...

Ἀπόσωνε ἡ Μαρία. Κι ὁ Λάζαρος; Ἐσκυβε στωικά τό κεφάλι κι ἄκουγε. Κι ἔβρισκε πώς ἡ χειρότερη « ἐφεύρεση » τῆς δημιουργίας εἶναι τό νά σοῦ κολλᾶνε μεγαλαδερφάδες στό πλευρό σου. Πού νά μή μπορεῖς νά τίς ξεκολλήσεις μέ κανένα τρόπο ἀπό πάνω σου. Γιατί ὁ γαμπρός, ἅμα δέ γυρέψει πρόκα, ζητάει πρόσωπο. Κι ἀπό ὁμορφιά οἱ ἀδερφές του ἦσαν κι οἱ δύο, Θέ μου φύλαγε.

— Ποῦ θά πάει αὐτή ἡ δουλειά; ἀναρωτιότανε νύχτα μέρα κι ὁ ἴδιος. Κι αὐτές δέ θά παντρευτοῦν κι ἐγώ...

Συλλογιόταν καί τόν ἑαυτό του, ὁ δόλιος... Ἄνθρωπος ἦταν, μιά ζωή ὀλάκερη εἶχε ξοδέψει κοντά τους. Καί ποιό τό κέρδος του; Σάλιο δέν τοῦ ἀφήνανε στή γλώσσα του. Καί ποῦ νά μαθαίνανε ὅτι ὁ Λάζαρος τά εἶχε φτιάξει ἐδῶ καί χρόνια μέ μιά κοπέλα κι ὅτι λογάριαζε νά τήν παντρευτεῖ. Μά τί, δηλαδή, χρωστοῦσε τίποτα γιά νά χαλάσει ὀλότελα τή ζωή του γιά χάρη τους; Ἄνθρωπος ἦταν κι αὐτός, μιά γυναίκα τοῦ ἔπεφτε, νά τή στεφανωθεῖ, ν' ἀνοίξει σπίτι μαζί της, νά κάνει οἰκογένεια δικιά του... Ὅσσο, ἀναγκαζόταν νά κρύβει τό αἰσθημά του, μήν τύχει καί τό μάθουν οἱ λάμιες, οἱ ἀδερφές του, καί χυθοῦν νά τοῦ ἐγάλουν τά μάτια... Ὅλο μέ τό σήμερα καί μέ τό αὔριο τήν πήγαινε τήν Τασούλα — τή φτωχοκοπέλα πού εἶχε ἀγαπήσει. Ἄιντε καί μήπως βρεθεῖ κάνας γαμπρός γιά τή Μάρθα, ἄιντε μή σπάσει ὁ διάβολος τό ποδάρι του καί παντρευτεῖ ἡ Μαρία... Κι ἔπρεπε νά ἔχει βρεθεῖ ἄνθρωπος καλός σάν τή Τασούλα, γιά νά ὑπομένει καί νά περιμένει τόσα χρόνια.

—“Ας βρεθεί κάνας γαμπρός για τή Μάρθα ή για τή Μαρία...

Παρακαλιότανε, σέ ύπνο και σέ ξύπνιο, ό Λάζαρος. Μ' αντί νά βρεθεί γαμπρός, βρήκε μιά μέρα ή μιά από τίς δυό αδερφάδες ραβασάκι τής Τασούλας στήν τσέπη του. Και τότε έγινε τό μεγάλο κακό. Ξεσηκώθηκε ή Γαργαρέτα — τήν αναστάτωσαν οί δυό γεροντοκόρες μέ τίς στριγκλιές τους.

—“Αμ γι' αυτό δέ βρίσκει γαμπρούς νά μᾶς παντρέψει, ό παλιάνθρωπος, ξεφώνιζε ή Μάρθα.

— Πού νά τούς βρεῖ πού έφαχνε για τά μούτρα του, ό κακούργος, στρίγκλιζε ή Μαρία.

Και νά τίς έβλεπαν και νά τίς άκουγαν από καμιά μεριά οί συγονόματές τους του Ευαγγελίου... Του τά 'σουραν από τήν καλή κι οί δυό τους του φτωχού του Λάζαρου εκείνη τή μέρα... Νά τόν πνίξουν πέσανε, οί λάμιες... Για νά θάλει γνώση, νά παρατήρει τίς νυφάδες και νά φάξει για γαμπρούς...

Είδε κι άπόειδε ό Λάζαρος κι αναπαύτηκε. Ήσυχάσε. Άνήμερα στή γιορτή του, του στήσανε τό γεροχρέβατο στή μεγάλη κάμαρα. Βουτήχτηκαν στό μαύρο και στό κρέπι οί δυό αδερφές. Και σαν τόν είδανε χλωμό κι άσάλευτο στήν κάσα του, ξεχάσανε, για πρώτη φορά, γαμπρούς και παντρείες και τόν ξανάδανε τό Λάζαρο έτσι όπως ήταν τά παλιά τά χρόνια, ό μικρότερος αδερφός, τό « παιδί » του παλιού καιρού, πού εκείνες του είχανε ψήσει τό ψάρι στά χείλια, του είχανε πιει στάλα στάλα τό αίμα τριάντα όλόκληρα χρόνια. Τόν κλάψανε σαν αδερφό — κλάψανε μαζί και τήν όρφάνια τους...

Και τώρα, τί θ' απογίνονταν οί δυό τους; Ποιός θά τίς κοιτούσε, ποιός θά τίς νοιαζόταν; Τώρα καταλάβαιναν τί είχαν χάσει. “Ασε πιά τούς γαμπρούς, έδω ήταν τώρα λόγος για τό ψωμί... Ποιός θά τίς συντηρούσε από δω και πέρα; Θυμοῦνταν τώρα τά μαρτύρια πού του είχανε κάνει όσο ζούσε. Λόγο γλυκό δέν είχε άκούσει, ό δύστυχος, τόσα χρόνια από τά χείλια τους. Θυμήθηκαν και τήν Τασούλα. Καλύτερα τώρα πού δέν τήν είχε παντρευτεί κι είχε πεθάνει, από τό νά τήν επαιρνε και νά ζούσε; Και παντρεμένος ό Λάζαρος θά τίς « κοιτούσε ». Δέ θ' απομέναν σαν τά ξερά καλάμια, όπως τώρα...

Κατά τό μεσημέρι ἦρθε καί χτύπησε τήν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ τους ἡ Τασούλα — μόλις πού τό εἶχε μάθει κι εἶχε τρέξει σάν τρελή νά τόν ἰδεῖ. Τῆς ἄνοιξαν ἡ Μάρθα κι ἡ Μαρία. Ὁ θάνατος ἔχει τή δύναμη ν' ἀδυνατίζει τήν κακία τήν ἀνθρώπινη, λένε. Τήν ἀγκάλιασαν καί τή φίλησαν κιόλας οἱ γεροντοκόρες. Καί τῆς ζήτησαν καί συγνώμη γιά τό κακό πού τῆς εἶχανε κάνει. Κι ἐκείνη, ἡ Τασούλα, πού ἦταν ἄνθρωπος καλός, « ἀμνός θεοῦ » — ἔτσι ὅπως εἶναι πάντα τά βασανισμένα πλάσματα τούτου τοῦ κόσμου — ἔκλαψε καί θρήνησε μαζί τους. Καί δέν ξεκόλλησε τό πρόσωπό της ἀπό τό προσκεφάλι τοῦ νεκροῦ.

Κοίταζε ἡ Μάρθα τήν Τασούλα κι ἔλεγε δίχως νά μιλάει:
« Ἄς ἄνοιγε τά μάτια του ὁ Λάζαρος κι ἄς τήν ἔπαιρνε χιλίες φορές... ».

Κι ἡ Τασούλα; Δίχως νά μιλάει κι αὐτή, κοίταζε τό Λάζαρο στά κλειστά του τά μάτια κι ἔλεγε:

« Δέ μπορεί νά ἔχει πεθάνει, δέ μπορεί... Ἀπὸς ἀκόμα μοῦ μιλοῦσε καί μοῦ ἔλεγε πώς μ' ἀγαπάει καί θά στεφανωθοῦμε... ».

.....

Ἄγγελος Κυρίου χτύπησε τά φτερά του πάνω ἀπό τό θρόνο τοῦ Σαβαώθ.

— Κάτω στή γῆ, στή Γαργαρέτα...

Ἄρχισε νά τοῦ λέει.

— Εἴρω, ξέρω, διάβασε τή σκέψη του ὁ Σαβαώθ, ἐκοιμήθη ὁ δούλος μου ὁ Λάζαρος...

Ἐγινε γιά μιὰ στιγμή σιωπή στόν οὐράνιο θόλο. Καί ξαναμίλησε ὁ Σαβαώθ στόν ἄγγελό του:

— Δέν πέθανε ὁ Λάζαρος, ἄρχισε νά τοῦ ἐξηγεῖ. Τό ἴδιο εἶχε συμβεῖ πρὶν πολλά χρόνια καί μέ τόν παππού του. Εἶναι οἰκογενειακό τους ἡ νεκροφάνεια, μ' ἐννοεῖς; Νά πεταχτεῖς, λοιπόν, ἴσαμε κεῖ καί νά μοῦ τόν ξυπνήσεις.

— Οἱ δύο ἀδερφές του, ἡ Μάρθα κι ἡ Μαρία, χτυπιοῦνται καί δέρνονται, οἱ φτωχές, γιά τό χαμό του...

Ἄρχισε νά ξαναλέει ὁ ἄγγελος μέ τά φτερά.

— Δέ μέ νοιάζει γι' αὐτές, τόν ἔκοψε ὁ Σαβαώθ. Ἐκείνη τήν ἄλλη τήν κοπέλα, πού θρηνεῖ πάνω ἀπ' τό κεφάλι του, λυπᾶμαι.

Ἔτσι, λοιπόν, πού λέτε, ξαναγύρισε ὁ Λάζαρος στή ζωή. Οἱ ἀδερφές του, μόλις τόν εἶδανε νά σαλεύει στήν κάσα του καί νά γυρεύει ν' ἀνασηκωθεῖ, λιγοθύμησαν ἀπό τόν τρόμο τους — δέν πίστευαν στά μάτια τους ὅτι μπορούσε ν' ἀναστηθεῖ ὁ Λάζαρος. Ἡ Τασούλα θάσταξε, δέ λιγοθύμησε — αὐτή δέν τό εἶχε πιστέψει ὅτι μπορούσε νά πεθάνει ὁ ἄνθρωπος πού ἀγαποῦσε. Τοῦ ἔλυσε μέ τά χέρια της τήν κορδέλα πού ἔδενε τά δικά του κι ἔφησε τό νεκραναστημένο νά τήν ἀγκαλιάσει μ' αὐτά. Τή φίλησε κιόλας στά μαλλιά ὁ Λάζαρος. Δέ θέλησε νά τή φιλήσῃ στό στόμα, γιατί καταλάβαινε ὅτι θά βρωμοῦσε ἀκόμα ἡ ἀναπνοή του.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Ὁ Διαμαντής καί τὰ σκυλιά

Καθένας, ὅπου τόν ρίξει ἡ μοίρα του. Τό Διαμαντή ἡ δικιά του τόν εἶχε ρίξει στά σκυλιά. Ἐνα σωρό σκυλιά, τόν τριγύριζαν καί τόν γάβγιζαν ἀπό τό πρωί ἴσαμε τό βράδυ. Σκυλιά λογῆς λογῆς κι ἀπ' ὄλες τίς ράτσες. Λυκόσκυλα, τοῦ κυνηγιοῦ, φόξ τεριε, κουλού καί πεκινουά, τί ἤθελες καί δέν ἔβρισκες ἀνάμεσα στό σκυλολόι πού μπερδευόταν ὄλο τόν καιρό στά πόδια του. Κι ὁ Διαμαντής, ἀφέντης καί κυρίαρχος ἀνάμεσά τους.

— Τά σκυλιά, μάτια μου, οἱ πιό καλοί σου φίλοι. Τύφλα νά ἔχουν οἱ ἀθρῶποι. Μέ οὔλα τά ζωντανά, ψυχή μου, νταραβερίζεσαι χίλιες φορές καλύτερα παρά μέ τούς ἀθρώπους. Ναί, σοῦ λέω. Τί καλό βλέπεις ἀπό δαύτους. Τά μάτια πᾶνε νά σοῦ θγάνουνε ὅπου σταθεῖς, ὅπου θρεθεῖς. Ἄιντε νά δώκεις κρέντιτο στά λόγια τους! Ἐμένα μοῦ λές; Ἐμένα πού μέ βλέπεις, τούς ἔχω σπουδάσει τούς ἀθρώπους σου. Ἀπό μικρό παιδί. Καί ξέρεις κάτι; Χίλιες φορές πιό καλά μιλάς μέ τά σκυλιά. Γαβγίζουνε μονάχα, μά, ἅμα τά νιώθεις, καταλαβαίνεις καλύτερα ἀπό μιλιὰ τό γάβγισμά τους. Μέ τά μάτια τους σοῦ μιλοῦνε, νά ζεῖς... Κι ἅμα τούς μιλάς, τά νιώθουν ὄλα ὅσα τούς λές, ὄλα, ὄλα, μ' ἐγνοεῖς; Ἐτσι δά νά περάσεις τό χέρι σου πάνω ἀπό τή ράχη τους καί σοῦ κουνᾶνε πέρα δῶθε τήν οὐρά τους καί σέ κοιτοῦνε μέ κάτι μάτια, μά μέ κάτι μάτια...

Ἄμα σοῦ μιλοῦσε γιά σκυλιά, ἔλαμπε τό μοῦτρο του ὀλάκερο, γλύκαινε ἡ φωνή του, τεντώνονταν καί μεγάλωναν πιό πολύ ἀπό τό συνηθισμένο τά μάτια του. Κι ἦσαν αὐτά τά μάτια, μεγάλα κι ἀγαθά, νά, ἔτσι, σά σκυλίσια κι αὐτά, νά ποῦμε...

Καί σταματοῦσε γιά νά φωνάξει ἕνα ἀπό τά πολλά πού τοῦ

είχε ξεφύγει ή για νά μερέψει κάποιο άλλο πού πήγαινε ν' άγριέ-
ψει. Γιατί, όλο αυτό τό σκυλολόι, μπερδεύόταν στά πόδια του μέ
παιχνίδια, μέ τραθήγματα και μέ γαβγίσματα.

— Έδω, Φλόξ... Ήσυχα, Κάρμεν... Λουλού, Ροζίτα...

Μόνο του, δέν τόν έβλεπες ποτέ. Πάντα θά κράταγε ένα σκυ-
λί άπ' τό λουρί — όταν δέν κράταγε δυό και τρία. Και τό 'θαζε
περίπατο και τά σεργιάνιζε άπάνω κάτω στό δρόμο τής Γαρίτσας,
στό Κανόνι ή στην πλατεία. Στην Κέρκυρα είχαν τήν περιουσία
τους και τήν κατάστασή τους. Ο πατέρας του είχε χωρίσει έδω
και χρόνια άπ' τή γυναίκα του. Τής έκανε τή ζωή μαρτύριο, μέ
τή δικιά του τήν παραλυμένη. Ήτρωγε τά λεφτά του στά χαρτιά
και στις γυναίκες. Τά δυό μεγάλα του βίτσια. Πιό μεγάλο τό δεύ-
τερο. Οί γυναίκες! Αυτές, του φάγαν σπίτια, χωράφια, μετρητά.
Καθώς ο γιός του έκανε συλλογές από σκυλιά, εκείνος, πιό... προ-
κοιμένος, έκανε συλλογές από γυναίκες. Γύριζε από ένα ταξίδι στη
Βιέννη μέ μιάν άρτίστα ο γέρος, μέ δυό πεκινουά ο γιός. Ήφτανε
μιά σαντέζα, νά πούμε, από τό Παρίσι για τόν πατέρα, ένα φόξ
τεριέ από τό ίδιο μέρος για τό γιό. Κλίση για γράμματα δέν είχε
δείξει ο Διαμαντής. Ούτε και σε καμιά δουλειά ασχολήθηκε ποτέ
του. Ήταν καλά τά πλούτια του πατέρα του...

Αυτή ή «παράλληλη» ιστορία, πατέρα και γιού, θά πρέπει
νά κράτησε κάμποσα χρόνια. Λεφτά, όμως, ήσαν αυτά, μεριά οί
γυναίκες, μεριά τά σκυλιά, ήρθαν και σώθηκαν καμιά φορά. Σπίτι
τό σπίτι, χτήμα τό χτήμα, ήρθαν και βγήκαν κάποια φορά όλα
στό σφυρί. Βουτηγμένα, ίσαμε κει πού δέν έπαιρνε, στό χρέος. Οί
γυναίκες φύγανε μαζί μέ τά τελευταία χιλιάρικα του γέρου. Τά
σκυλιά, πιό πιστά άπ' αυτές, απόμειναν κοντά στό Διαμαντή κι ο-
ταν ακόμα δέν υπήρχαν πιά κόκαλα στό σπίτι νά τά ταΐζει. Τό-
τε, αναγκάστηκε — και του σπάραζε του δύστυχου ή καρδιά —
νά τά μοιράσει έδω κι εκεί. Στο μεταξύ, πέθανε κι ο πατέρας του
κι ο Διαμαντής απόμεινε επί ξύλου κρεμάμενος, πού λένε. Κράτη-
σε μονάχα ένα. Και τόν έβλεπες ακόμα τό Διαμαντή, φτωχόν πιά,
όλότελα ξετιναγμένο, νά γυρίζει πέρα δώθε μέ τό σκυλί του — ένα
λυκόσκυλο ίσαμε κει πάνω, πού ήθελε νά φάει τρεις φορές πιό

πολύ απ' τόν αφέντη του — κρατώντας το όλοένα από τό λουρί του. Καί, καθώς τό σκυλί ἦτανε πιό γερό από τόν ἄνθρωπο, τόν ἔσεργε αὐτό, ἀντί νά τό σέρνει ἐκεῖνος. Κι ἔβλεπες, τότε, τό φτωχό τό Διαμαντή, ψηλόν καί ξερακιανόν καθώς ἦταν, νά ξετρέχει πίσω από τό «θηρίο», τό σκυλί του.

— Ἦσυχα, Κάρμεν... Σιγά, σιγότερα, σοῦ λέω...

Καί, δίχως νά τόν ρωτήσεις, σοῦ ἔλεγε:

— Πάλι καλά πού μου ἀπόμεινε, μάτια μου, κι ἐτοῦτο. Κι ἔτσι μπορῶ κι ἀλλάζω δυό κουβέντες μαζί του. Δυό κουβέντες πού τίς ἀκούει καί τίς νιώθει πιό καλά κι ἀπό ἄνθρωπο, σοῦ λέω...

Βρέθηκε στήν Ἀθήνα κάμποσα χρόνια ἀργότερα. Στήν Κέρκυρα, δέν μποροῦσε νά μείνει ἄλλο πιά. Ἐκεῖ, τόν γνωρίζανε ροῦγες καί καντούνια. Ἕνας Διαμαντής ξεπεσμένος, δέν εἶχε πιά πέραση ἐκεῖ πέρα. Νά δουλέψει γιά τό ψωμί, δέν πηγαίνει. Ὅλοι θά τόν κογιονάρανε καί θά τόν δείχνανε μέ τό δάχτυλο — ἄσε πού εἶχε μεσάνυχτα ἀπό δουλειές. Γιατί ἦταν ἀρχοντόπουλο, μ' ὅλο τόν ξεπεσμό του ὁ Διαμαντής. Ἐκεῖ, στήν Ἀθήνα, ποιός τόν ἤξερε, ποιός θά τόν ἔβλεπε; Κι ἦτανε μιά λύπηση, στ' ἀλήθεια, νά τότε βλέπεις στά χάλια πού εἶχε. Πιό ξερακιανός απ' ἄλλοτε, θαθουλωμένα στίς κόγχες τους τ' ἀγαθά «σκυλίσια» μάτια του, λίγο καμπουριασμένος καί πολύ πεινασμένος. Καί, τό πιό σοβαρό, χωρίς σκυλί.

— Ἦ Κάρμεν, Διαμαντή;

— Ἄστα, ψυχή μου, εἶναι νά σοῦ ματώνεται ἡ καρδιά! Τήν ἔδωσα. Ἀναγκάστηκα νά τή δώσω, δηλαδή. Νά φάει ψωμί. Εἶχε ρέψει, τό κακόμοιρο, χειρότερα κι ἀπό μένανε εἶχε καταντήσει. Νά τό ἔβλεπες, θά σοῦ ράιζε ἡ καρδιά, σοῦ λέω...

Τώρα, σοῦ ράιζε ἡ καρδιά νά βλέπεις τό Διαμαντή στήν ξεπεσούρα πού εἶχε πέσει. Ἔτσι, σεργιάνιζε τήν Ἀθήνα, δίχως σκυλί, μά καί δίχως δουλειά. Ποῦ νά βρεῖ δουλειά, ποιός νά τοῦ δώσει, πού δέν ἦτανε ἄξιος γιά τίποτα, ὁ φουκαράς; Οὔτε εἶχε ποτέ του σπουδάσει, οὔτε κι ἦταν ἄξιος γιά νά δουλέψει. Χρόνια καί χρόνια εἶχε σπουδάσει κοντά στά σκυλιά. Νά σοῦ μιλάει γι' αὐτά ἀπό τό πρωί ἴσαμε τό βράδυ, γιά τά καλά τους, τά αἰσθήματά τους,

τήν ἐξυπνάδα τους, τά τόσα τους καί τά τόσα τους, τελειωμό δέν εἶχε. Λυγόταν ἡ γλώσσα του, λάμπανε τά μάτια του, λαμποκοποῦσε ὁλόκληρος.

— Νά ᾽χα, πού λές, τώρα τά σκυλιά μου καί νά τά βγάλω περιπάτο καί νά μιλάω μαζί τους καί ν' ἀλαφρώνει ἡ καρδούλα μου! "Αἰντε νά κάνεις παρέα μέ τούς ἀθρώπους σου... Αὐτοί, πᾶνε νά σοῦ κλέφουνε ὡς καί τήν κόρη τῶνε ματιῶ σου, σοῦ λέω... "Ατιμηράτσα, πά νά πεῖ... Δῶσε μου σκυλιά νά κουμαντάρω ὅσα θές. Μιλιούγια, σοῦ λέω... Μά ἄθρωπο, οὔτε ἓνα, οὔτε ἓνα!...

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς πολέμησε στήν ἀρχή γιά κάμποσο καιρό, νά «συνεγνοηθεῖ» καί μέ τούς «ἀθρώπους». Νά δουλέψει γιά τό φωμί. Ἐκανε τόν ἀντιπρόσωπο, τόν πλασιέ σέ λογιῆς λογιῆς εἰδη. Πουκάμισα, γραβάτες, λάμες, σαπούνια. "Αδικος ὁ κόπος! Δέ σταύρωνε δεκαράκι, ὁ δόλιος. Ποῦ νά τά βγάλει πέρα μέ τούς ἄλλους, πού ἦσαν ἀτσιδες καί σπίθες στή δουλειά... Νά χτυπάει πόρτες, νά γυρνάει ἀπό γραφεῖο σέ γραφεῖο, δέν ἦταν ἡ φτιαξιά του γιά τέτοιες δουλειές, τοῦ ἄμοιρου. Ἐνα ὄχι νά τοῦ ἔλεγε ὁ πελάτης, ὁ Διαμαντής γινότανε καπνός. Καί νά φυλάγεται, νά μήν τόν πάρει κάνα μάτι γνωστό, κάνας πατριώτης, αὐτόν, τό Διαμαντή, τό ἀρχοντόπουλο, νά γυρνάει στούς δρόμους μ' ἓνα βαλιτσάκι καί νά πουλάει σαπουνάκια κι ὀδοντόπαστες! Μποροῦσε νά ξεποδαριάζεται ἀπό τό πρωί καί νά μήν ἔχει βγάλει οὔτε δυό τάληρα ἴσαμε τό βράδυ. Δέν εἶχε μάθει νά μιλάει καί νά νταραβερίζεται μέ «ἀθρώπους» ὁ δύστυχος, πά νά πεῖ...

Χάθηκε γιά κάμποσον καιρό ἀπ' τήν Ἀθήνα. Καί κάθε του ἐμφάνιση στούς δρόμους, τόν ἔφερνε καί πιό κακοπεσιμένο κι ἀνήμπορο. Στόν ἓνα χρόνο, αὐτός γερνοῦσε πέντε. Καί πάντα δίχως δουλειά, δίχως προκοπή. Ἐρημος μέσα στήν Ἀθήνα, χαμένος ὁλότελα στά ἄγνωστα κι ἀβέβαια νερά της, ἓνα εἶδωλο ἀπό τόν παλιό Διαμαντή, πού, ἄλλοτε, στά καλά τά χρόνια, κουμαντάριζε ἓνα σύνταγμα σκυλιά.

"Ὡσπου μιά μέρα, νά σου ὁ Διαμαντής ἔξω ἀπό ἓνα μεγάλο σπιτι μέ ἴδια μεγάλο κῆπο, κάπου ἐκεῖ, στή λεωφόρο Ἀλεξάνδρας.

Πιό γερασμένος, βέβαια, από κάθε άλλη φορά, μά ἔτσι, σάν πιό καλοντυμένος, κοιμάτι πιό συγυρισμένος ἀπ' ἄλλοτε. Ὁ Διαμαντής μ' ἕνα... λουρί στό χέρι, περασμένο γύρω ἀπ' τό λαιμό ἑνός σκυλιοῦ!

— Διαμαντή, ἐσύ;

— Ναῖσκε, ψυχούλα μου, ἐγώ ὁ ἴδιος, ὅπως μέ βλέπεις καί σε βλέπω...

Εἶδε πώς κοιτοῦσα τό σκυλί πού κρατοῦσε δεμένο ἀπ' τό λουρί — ἕνα « λουλού » καλοπλυμένο κι ὁμορφοχτενισμένο — καί μίλησε δίχως νά τόν ρωτήσω.

— Τό σκυλί, ἔ; Σπουδαία ράτσα. Πολλά λεφτά, μ' ἐννοεῖς;

— Ἐδῶ μένεις, Διαμαντή, σέ τοῦτο τό σπίτι;

— Ναί, μάτια μου, κρατάω ἕνα ἀπαρτεμανάκι. Τί γά κάνεις... Δόξα νά ἔχει ὁ Κύριος... Παράπονο δέν ἔχω. Ζῶ κι ἐγώ ὅπως ζοῦν τόσα μιλιούνια ἀθρῶποι. Ἐχω καί τό σκυλάκι μου, πού βλέπεις. Πῶς σοῦ φαίνεται, ἔ; Δέν εἶναι ὅπως τόν πάλιο καιρό στήν πατρίδα, πού εἶχα τά σκυλάκια μου ἕνα σωρό κι ἤμιανε ἀφέντης; Δόξα νά ἔχει ὁ Κύριος. Καί πάλι καλά, πάλι καλά! Κατά κάτω παγαίνεις;

Ἦταν ὁ Διαμαντής, καλός καί γλυκομίλητος, ὅπως τόν ἤξερες, πιό γερασμένος καί πιό ξεπεσμένος, μά πάντα ἀγαθός καί πράος, ἔτσι, σά σκυλάκι. Ὅμως, ἂν τόν πρόσεχες πιό θαθιά, θά ἔβλεπες πώς οἱ τρόποι του εἶχανε κάτι τό ἀλλόκοτο. Κάτι τό τρομαγμένο στά λόγια του καί τίς κινήσεις του. Καί, μά κοιτοῦσε τό σκυλί καί μά τό σπίτι, ἀπ' ὅπου εἶχε βγεῖ. Σά νά διαζόταν — πράγμα ὀλοφάνερο — νά ξεμακρύνει μέ κάθε τρόπο ἀπό τό σπίτι μέ τόν κῆπο.

Καί τότε, σ' ἐκείνη τήν κρίσιμη στιγμή, ἔγινε κάτι πού δέν τό περίμενε κανένας. Ἀπό τήν πόρτα τοῦ μεγάλου σπιτιοῦ, βγήκε μιὰ ὑπηρετριούλα καί τοῦ φώναξε:

— Διαμαντή, ἡ κυρία εἶπε νά μὴν τόν κουράσεις καί πολύ τό Μπούμπη. Ἴσαμε τό πάρχο νά τόν πᾶς καί νά γυρίστε. Κι εἶπε ἡ κυρία, νά προσέξεις νά μὴ σοῦ φύγει στό δρόμο ὅπως χτές... Ἀκουσες, Διαμαντή;

Ὁ κύρ Βασιλάκης ἢ «Γκαμήλα»

Τελευταία βδομάδα τῆς Ἀποκριᾶς κι ἦρθε νά τόν βρεῖ τόν κύρ Βασιλάκη τόν Περαντινό ὁ Χρίστος ὁ Ἀράπης — ἔτσι τόν λέγαμε, χωρίς νά εἶναι, τό Χρίστο τό Βερδελή στή γειτονιά. Ἀράπη καί Στραβάραπα, γιατί τοῦ ἔλειπε καί τό ἕνα του μάτι.

— Μαστρο - Βασίλη, τοῦ λέει, μοῦ ἀρρώστησε ξαφνικά ὁ Ἀντώνικας, πού κάνει τά μπροστινά ποδάρια τῆς γκαμήλας μου. Ἔρχεσαι τοῦ λόγου σου; Κάτι θά βγεῖ, ὅσο νά ἔναι. Ἀπό κεῖ πού νά κάθεται μέ σταυρωμένα χέρια...

Ἀπό κεῖ πού νά κάθεται... Δίκιο εἶχε ὁ Ἀράπης. Εἶχε βαρεθεῖ πιά νά κάθεται ὁ κύρ Βασιλάκης ὁ Περαντινός. Κι εἶχε ἄλλοτε δουλειά καλή. Μαγαζί σέ μέρος κεντρικό τῆς Ἀθήνας « Κατάστημα Ὑποδημάτων - Βασίλειος Περαντινός ». Καρφάδες καί παρακαρφάδες, μόνστρες γεμάτες ἀπό μποτίνια καί σκαρπίνια καί γόδες γυναικεῖες καί ποδηματάκια παιδιῶν — ὅλα γραμμή σάν πουλιά μέ χρώματα λογῆς λογῆς τό ἕνα κοντά στό ἄλλο στά ράφια τῆς μόνστρας. Καί κεῖνα τά ράφια δέν πρόφταιναν νά γεμίζουν καί ν' ἀδειάζουν. Ὑστερα, ἦρθαν χρόνια ἀνάποδα. Ἀρρώστια στήν ἀρρώστια, ἀναποδιά στήν ἀναποδιά. Ἀδειασαν κάποια φορά οἱ μόνστρες κι ἄλλο πιά δέν ξαναγέμισαν. Στό τέλος, κάνανε φτερό ἀκόμα καί τά ράφια — γιά ἕνα κομμάτι ψωμί. Πήρανε πόδι κι οἱ καρφάδες, ὀγῆκε στό σφυρί καί τό μαγαζί. Κι ὁ κύρ Βασιλάκης ξαναζώστηκε τήν παλιά του πέτσινη μπροστέλα — ἐκείνη πού εἶχε πρωτοφορέσει πρὶν τριάντα χρόνια, τότε πού, παιδί ἀκόμα, πρωτόμπαινε στή δουλειά. Ξανάγιγε μπαλωματής — μέ σφυρί καί σουβλί, ἔτσι ὅπως πρωτόχε ἀρχίσει. Μά εἶχε γεράσει πιά ὁ κύρ Βασιλάκης καί

τό σουβλί δέν ἔστεκε σίγουρο σάν ἄλλοτε στά χέρια του. Καί νά ἔχει ἀπό κοντά του γυναίκα καί παιδιά, πέντε στόματα μαζί μέ τό δικό του, νά περιμένουν ἀπ' τά χέρια του. Καί νά ξέρει τό φαρμάκι πού ἔσταζε σέ τέτοιες ἀνάποδες στιγμές τό στοματάκι τῆς Κατερινιώ, τῆς κυρᾶς του.

— Μωρ' ἐγώ δέ σέ πῆρα μπαλωματή, κακοχρόνο νά ἔχεις. Οἱ μέσρες σου καί τά ράφια σου μέ θαμπώσανε...

Ἐπίσης ἀπό κακόχρονο σέ κακόχρονο δέν τόν κατέβαζε. Μά ὁ κύρ Βασιλάκης ἦταν ψημένος ἀπό τή ζωή. Ἐκεῖνα τά χέρια, πού τώρα εἶχαν χάσει τήν παλιά τους τήν ἀξιοσύνη καί δέ θγάζανε τό ψωμί, τήν εἶχανε κρατήσει ψηλά ψηλά σέ περασμένα χρόνια τήν Κατερινιώ. Ἐτσι πού δέν τῆς ἄξιζε. Ἀπό τό δρόμο τήν εἶχε μαζέψει ὁ κύρ Βασιλάκης — νιάτα ἦσαν κι ἐκεῖνα, γεμάτο τό κεφάλι του κεφάλι ἀπό μαῦρα σγουρά μαλλιά τότε, τροφαντή καί τσακιστή ἡ Κατερινιώ ἐκείνου τοῦ καιροῦ. Γλέντησε καί καλοπέρασε κοντά του ὅσο καμιᾶ ἡ Κατερινιώ. Μά τώρα, πού εἶχαν στερέψει οἱ πηγές τῶν ἀγαθῶν, εἶχε θυμηθεῖ ξανά τό δρόμο ἀπ' ὅπου τήν εἶχαν τραθήξει γιά νά τή συμμαζέψουν. Καί εἶχε ξαναγίνει σκύλα γεννημένη. Μόνο πού δέν τόν ἔδερνε τόν κύρ Βασιλάκη.

— Ἀνάθεμα τή μοίρα μου κι ἀνάθεμά σε, ἀχαῖρευτε...

Κι ὁ κύρ Βασιλάκης ἔσκυβε τό φαλακρό του κεφάλι κάτω ἀπό τά χτυπήματα πού τοῦ ἔστελνε ἀπανωτά ἡ μοίρα του. Φιλοσοφοῦσε κιόλας. Ἐτσι εἶναι... Πάντα ἀπό κάθε κακό ὑπάρχει καί τό χειρότερο.

Καί τό χειρότερο ἐρχότανε μέρα μέ τήν ἡμέρα, στιγμή μέ τή στιγμή. Εἶχε παρατήσει πιά καί πάγκους καί σουβλιά ὁ κύρ Βασιλάκης καί πάλευε μέ ὅποια δουλειά τοῦ τύχαινε κι ὅσο βαστούσανε τά κότσια του. Δουλειές τοῦ ποδαριοῦ, νά ποῦμε. Φτάνει νά θγαίνει τό ψωμί. Καί νά φωνάζει ὅσο γινόταν λιγότερο ἡ Κατερινιώ. Καί νά μὴν τόν στραβοκοιτᾶνε τά παιδιά.

Εἶπε ναί στόν Ἀράπη γιά τή γκαμήλα. Κάθε τέτοια ἐποχή, μόλις ἀνοίγε τό Τριώδιο, μάζευε τήν κομπανία του ὁ Χρίστος ὁ Βερδελής κι ἔπαιρνε μπάλα τίς γειτονιές μέ γκαμήλες καί γαϊτανάκια. Γκαμήλα, λοιπόν, γκαμήλα — τί νά κάνει ὁ κύρ Βασιλά-

κης; Ἡ δουλειά ντροπή δέν εἶναι. Κι ὕστερα, ποιός θά τόν ἔπαιρνε εἶδηση; Κι ἅμα θά γύριζε τό βράδυ μέ χέρια γεμάτα, θά φώναζε καί θά τόν ἔβριζε λιγότερο ἢ Κατερινιώ. "Ὅσο νά 'ναι...

.....

Τοῦ ἄλειψαν μέ φοῦμο τό μοῦτρο. Καλύτερα ἔτσι, νά μὴν τόν γνωρίζει κανένας, ὅπου κι ἂν τόν ἔδωλεπαν. Μιά καί τοῦ τό 'γραφε ἡ μοίρα του νά καταντήσει, τώρα στά γεράματα, « πισινά ποδάρια » σέ γκαμήλα... Ἡ ἀλήθεια εἶναι, πώς στήν ἀρχή ὁ κύρ Βασιλάκης ὁ Περαντινός ἦταν νά πάρει τά « μπροστινά », τή θέση πού εἶχε ὁ 'Αντώνακας πρὶν ἀρρωστήσει. Μά, γρήγορα εἶδαν πώς δέ θά τά κατάφερνε. Τότε, περάσανε τά πίσω πόδια ἐμπρός κι ὁ κύρ Βασιλάκης ἀπόμεινε στά πίσω. "Αχ, καί ποιός νά τοῦ τό 'λεγε πώς αὐτός, ὁ πρώην « Βασίλειος Περαντινός », μόστρες καί γυάλες, βιτρίνες καί πόρτες ἀπό κρύσταλλα, θά καταντοῦσε, τώρα στά γεράματα, κάτω ἀπό μιά γκαμήλα ἀποκριάτικη, νά περπατᾷ καί νά χοροπηδάει στούς δρόμους...

"Ἐκαμε μεγάλη βόλτα ἡ γκαμήλα. Πέρασε γειτονιές καί παρασόκακα. Τήν ἔπαιρνε ξοπίσω ἡ μαρίδα, ἀκουγε τίς φωνές καί τό σαιματά, χαμένος κάτω ἀπό τό κουφάρι της, ὁ κύρ Βασιλάκης — κι ὁ 'Αράπης ὁ Στραβάραπας νά μαζεύει τά φραγκοδίφραγκα. Κόντευε νά τοῦ βγεῖ πιά ἡ φυχή τοῦ κύρ Βασιλάκη ἀπό τήν κούραση. "Ἐρχονταν στιγμές στιγμές πού παραπάταγε.

— "Ἐ, τά πίσω πόδια, φώναζε κάνα δυό φορές ὁ Στραβάραπας.

Στιγμές στιγμές τοῦ ἐρχόταν σά θόλωμα στό μυαλό καί σά θάμπωμα στά μάτια τοῦ κύρ Βασιλάκη. Θέ μου καί πότε νά τέλειωναν πιά. Κάπου παραπάτησε κιόλας στά γερά κι ἦρθε καί σείστηκε ἡ γκαμήλα συθέμελη.

— Στραβομάρα... τοῦ πέταξε μέσ' ἀπό τά δόντια ὁ 'Αράπης.

Μά τό κακό δέν ἄργησε νά φτάσει λίγο παρακάτω.

— Γούβα δεξιά, τοῦ κάνει ἀπό μπρός ὁ σύντροφός του — πού δούλευε τόν ἄλλον καιρό σέ γραφεῖο κηδειῶν.

Μά, ποῦ νά δεῖ καί ποῦ ν' ἀκούσει ὁ κύρ Βασιλάκης. Βοῦίζαν τ' αὐτιά του, εἶχαν θαμπώσει τά μάτια του, ἐνιωθε τήν καρδιά του νά λιγοφυχάει. Νά χάνεται ὁλότελα.

Καί τότε ἔγινε τό μεγάλο τό κακό. Γιά μιά στιγμή, ἡ γκαμή-

λα βρέθηκε ανάσκελα, τὰ μπροστινά ποδάρια μπερδεύτηκαν μέ τὰ πίσω, γίναν ὅλα μαλλιά κουδάρια. Ὁ Ἀράπης βλαστήμησε, τὰ παιδιά πού τρέχανε ξοπίσω βάλανε γιούχα, σταμάτησε ὁ κόσμος πού περνοῦσε κι ἔκανε χάξι.

Εἶδανε τό σύντροφο τοῦ κύρ Βασιλάκη νά ξεπροβάλλει ἀνάμεσα ἀπό τὰ κουρέλια τῆς γκαμήλας ἀναμαλλιασμένος κι ἀγριωπός. Ὑστερα, τόν κύρ Βασιλάκη πού φανερώθηκε ξοπίσω του — κι ἦταν μιά λύπηση νά τόν βλέπεις ἔτσι ἀδύνατο, κακομοίρικο, σα-ραβαλιασμένο καί μ' ἓνα μοῦτρο πασαλειμμένο μέ φοῦμο.

— Σά δέ μποροῦσες νά πάρεις τὰ ποδάρια σου, γερο - σάψαλε, τί κινοῦσες νά ρθεῖς; Γιά νά πάει στράφι ἢ δουλειά;

Εἶχε ἀγριέψει ὁ Ἀράπης. Τόν βλαστήμησε κιόλας. Μόνο πού δέ σήκωσε χέρι ἀπάνω του. Ἀρχέστηκε νά τοῦ φωνάξει, ἔτσι γιά... ἀποχαιρετιστήριο:

— Ἄιντε, ξεκουμπήσου τώρα, ὅσο εἶναι μέρα καί βλέπεις, σαράβαλε...

Κι ὁ κύρ Βασιλάκης « ξεκουμπίστηκε » ἤσυχα κι ἀθόρυθα. Πῆρε τό δρόμο τοῦ γυρισμοῦ μέ πόδια πού τρέμανε. Τὰ παιδιά τόν πήρανε γιά λίγο ξοπίσω, μά γρήγορα τόν παράτησαν. Μπορεῖ ἀπό λύπη, μπορεῖ ἀπό θαριεστιαία. Ἐκοψε δρόμους ὁ κύρ Βασιλάκης, χάθηκε σέ στενά σάν κυνηγημένος. « Ὅσο εἶναι μέρα καί βλέπεις », τοῦ εἶχε πει ὁ Στραβόραπας. Καί μ' ὄλο πού ἦταν μέρα, σά ν' ἀρχιζε ἄξαφνα νά μή βλέπει καθαρά ὁ κύρ Βασιλάκης. Κάπου ἐκεῖ, στά μισά τοῦ δρόμου, τόν πήρανε τὰ κλάματα. Σέ καλό του. Κόμπι-ποι κόμπι-ποι τρέχανε τὰ δάκρυα ἀπ' τὰ μάτια του. Κι ὅπως κυλούσανε στά μάγουλα, βρίσκανε τό φοῦμο κι ἀρχιζαν νά τό ξεπλένουν. Κι ἦταν γιά γέλια καί γιά κλάματα, ἔτσι καθώς τόν ἔβλεπες, σ' αὐτά τὰ χάλια. Ὁ κύρ Βασιλάκης βάλθηκε τότε νά σκουπίζει τό μοῦτρο του μέ τό ἀντίστροφο τοῦ μανικιοῦ. Καί μαζί μέ τὰ δάκρυα σκούπιζε καί τό φοῦμο.

Ὁ θεῖος Ἀδαμάντιος

Ἦταν κι ἀπό τά γιάτα του τρελούτσικος ὁ θεῖος Ἀδαμάντιος. Μά καί τώρα, στά γεράματά του, δέν πήγαινε πίσω. Ἔπρεπε νά ἦταν κάπου ἐκεῖ, πενηντάρης. Κοντακιανός, ξερακιανός, πρόσωπο στεγνό, μαλλιά ἀραιά μά ὁμορφοχτενισμένα σέ χωρίστρα. Τά μάτια του, πάλι, ἀδύνατα καί μυωπικά, πές καλύτερα δύο μικρές χαντρίτσες, πού ἔβλεπαν δέν ἔβλεπαν — ἤ μᾶλλον ἔβλεπαν ὅλα γύρω του ὅπως τά ἤθελε καί τά φανταζόταν ὁ ἴδιος.

— Μέσα μου φτεροκοποῦν πουλιά φανταχτερά μέ μυριοπλούμισα φτερά.

Ἔλεγε καί σύγκαιρα ρωτοῦσε :

— Πῶς σᾶς φαίνεται. Θαυμάσιο, ἔ; Φανταχτερά - φτερά : ὁμορφη ρίμα. Ἔχω ἀπό δαῦτες ἓνα σωρό. Κι ὅλες φτεροκοποῦνε μέσ στό μυαλό μου καί μέ τυραγνοῦνε...

Πουλιά, λουλούδια, σύγνεφα, ἤλιοι καί φεγγάρια, ἀνακατώνονταν ὅλη τήν ὥρα μέσα στό θολωμένο του μυαλό. Μόνο πού ἦταν ἡσυχος τρελός. Δέν ἔκανε κακό κανενός — ἐξόν ἀπό τόν ἑαυτό του.

Ὅταν ἦρθε σπίτι μας — ὕστερα ἀπό χρόνια πού εἶχε μείνει σέ κλινική καί τόν θγάλαν γιατί δέν εἶχε πιά νά πληρώσει — ὁ γιατρός μᾶς εἶπε :

— Γιά παλαβιές σπουδαῖες μὴν τόν φοβάστε. Παλιβούτσικος εἶναι, μά ἡσυχος, ὁ καημενούλης...

Ἦτανε ξάδερφος τοῦ πατέρα μου. Τ' ἀδέρφια του εἶχαν πεθάνει, κάτι ἀνίψια του, οὔτε νά τόν ἀκούσουν δέ θέλανε. Ἔτσι, ὁ θεῖος ὁ Ἀδαμάντιος ἔμεινε κοντά μας. Τόν βάλαμε σ' ἓνα ἀπόμερο δωμάτιο — ἓνα κρεβάτι κι ἓνα τραπεζάκι γιά νά διαβάζει καί νά γρά-

φει τούς στίχους του. Καί δέν τόν προφταίναμε σέ χαρτί. Πιό πολύ μᾶς στοίχιζε σέ χαρτί παρά σέ φαί, ὁ δύστυχος. Καί γέμιζε ἀπό τό πρωί ἴσαμε τό θράδυ κατεβατά ὀλόκληρα ἀπό στίχους. Στίχοι τρελοί, πού ὠστόσο, μέσ' ἀπό τήν τρέλα τους, ἔδειχναν τόν ἄνθρωπο πού εἶχε πονέσει πολύ ἀπό ἕναν ἄτυχο ἔρωτα. Αὐτόν πού εἶχε σφραγίσει κιόλας ὅλη του τή ζωή.

Γιατί δέν ἦταν πάντα του ἔτσι ὁ καημένος ὁ θεῖος Ἄδαμάντιος. Σπούδαζε στό Πανεπιστήμιο, ὅταν τοῦ ἔτυχε ἡ μεγάλη περιπέτεια τῆς ζωῆς του. Ἀγάπησε μιὰ κοπέλα μέ ὅλη τή δύναμη καί τήν παραφορά τῶν εἴκοσι χρόνων. Ἐγγραφε στίχους ἐρωτικούς, ξημερωνόταν ἔξω ἀπό τό σπίτι της. Μά ἡ κοπέλα ἀγαποῦσε ἄλλον, πού τελικά καί τόν παντρεύτηκε. Αὐτό ἦταν πού τόν ἀπόκαμε τόν Ἄδαμάντιο. Τότε, ξέσπασε γιά καλά ἡ τρέλα του. Τόν βρήκαν κάποιό πρωί ἀναίσθητο στήν κάμαρά του, μ' ἕνα σκοινί περασμένο στό λαιμό του. Τό πρόσωπό του μελανί κι ἕνα κομμάτι σκοινί κρεμασμένο ἀπ' τό ταβάνι. Εἶχε ζητήσει νά κρεμαστεί, μιά καθώς ἦταν βαρύς, τό σκοινί δέν ἄντεξε κι ἔσπασε. Ὅταν τόν συνέφεραν, τό λογικό του εἶχε πιά σαλέψει. Κι ἀπό κεῖ τόν ὀδήγησαν κατευθείαν σέ κλινική.

Χριστίνα λέγαγε τήν κοπέλα πού ἀγαποῦσε. Τῆς ἔγγραφε πάντα στίχους πού τούς πλημμύριζε τό πιό τρελό πάθος, ἡ πιό ἀσίγαστη φλόγα. Ἡσοῦ νά θρισκόταν τώρα αὐτή ἡ γυναίκα πού εἶχε φέρεϊ στά λογικά του τό μεγάλο τό σάλειμα; Ὅπου καί νά ἦταν, ἡ σκέψη του ἡ θολή, ἡ ματιά του ἡ τρομαγμένη, πήγαινε καί τήν ἔβρισκε. Καί μιλοῦσε μαζί της ὦρες ὀλόκληρες — καθώς μιλάς μ' ἕνα πρόσωπο πού τό βλέπεις, τό νιώθεις δίπλα σου νά χαμογελά, νά σοῦ μιλάει, νά σ' ἀγγίζει.

— Ἐέρεις, μοῦ λέει μιὰ φορά, ἔτσι στά καλά καθούμενα, τό σκοινί φταίει. Τότε δέν ἤμουν ὅπως τώρα... Ἦμουνα πιό χοντρός κι ὅσο νά ἔναι τό σκοινί δέν ἄντεξε. Μέ καταλαβαίνεις;

Τόν καταλάβαινα... Μιλοῦσε γιά τή μεγάλη ἱστορία τῆς ζωῆς του, τότε πού εἶχε δοκιμάσει νά κρεμαστεί καί κόπηκε τό σκοινί καί δέν τά κατάφερε νά πεθάνει.

— Ἄν ἦταν τώρα, μοῦ λέει συνέχεια, τά πράματα θά ἦσαν ἀλ-

λιώτικα, μέ καταλαβαίνεις; Τώρα έχω μείνει ό μισός στό πάχος. Καί τό πιό λεπτό σκοινί θά μέ βαστοῦσε...

Τά ματάκια του, σταχτιές μπιλίτσες, στριφογύριζαν μέσα στίς κόγχες τους κι εἶχαν ἕνα γέλιο, ἕνα παιχνιδίσμα τρελό στήν ἔκφρασή τους...

.....

Λίγους μῆνες ἀργότερα ἔγινε τό μεγάλο κακό, τό ἀναπάντεχο, πού ἔδωσε καί τή λύση σέ ὅλη τή θλιβερή ἱστορία τοῦ θείου Ἄδαμάντιου.

Ἔτυχε νά ἔρθει στό σπίτι μας γιά λίγες μέρες μιά ἀνιψιά τοῦ πατέρα μου ἀπό τήν ἐπαρχία. Κάποιο προξενιό ἦταν στή μέση, πού τό φρόντιζε ό ἴδιος. Νόστιμη, ὁμορφούλα ἦταν ἡ ξαδέρφη, τά μίλησαν γρήγορα γρήγορα, τά συμφωνῆσαν μέ τό γαμπρό καί σέ λίγες μέρες περάσαν καί τά δαχτυλίδια. Μαζί μέ τήν εὐτυχία τοῦ ζευγαριοῦ, ἄρχισε καί τό δράμα τοῦ θείου Ἄδαμάντιου.

— Τήν εἶδες τή Χριστίνα; μοῦ λέει μιά μέρα σιγά κι ἐμπιστευτικά — κι ἐννοοῦσε τήν ξαδέρφη μου.

— Δέν τή λένε Χριστίνα, θεῖε Ἄδαμάντιε, τοῦ λέω, Ἄγνα εἶναι τ' ὄνομά της.

— Σούτ, μοῦ κάνει, γελαστά καί σάν εἰρωνικά. Δέν ξέρεις ἐσύ. Χριστίνα τή λένε, ἄκου πού σοῦ λέω...

Καί σκύβοντας πιά πολύ κοντά μου, σάν ἐμπιστευτικά :

— Εἶναι ἡ Χριστίνα πού λέγαμε, μοῦ λέει. Σοῦ ἔχω πει γιά λόγου της. Πού πήγα νά κρεμαστῶ γιά χάρη της καί δέ βάσταξε τό σκοινί. Πού γράφω τά ποιήματα... Γι' αὐτήν τά γράφω...

Ἀπό τότε ἄρχισε ἡ κατρακύλα τοῦ δυστυχισμένου. Δέν εἶχε ὕπνο οὔτε μιά ὥρα τή μέρα. Εἰσημερωνόταν στήν κάμαρά του γράφοντας στίχους ἀσταμάτητα. Μιά μέρα μέ καλεῖ στό δωμάτιό του. Ἐνα πάκο χαρτιά μπροστά του, γεμάτα ἀπό τό ἀκανόνιστο γράψιμό του. Κι ἀρχίζει νά μοῦ τούς διαβάσει καί νά τούς ἀπαγγέλλει.

Ἦταν ὅλοι γραμμένοι γιά τή Χριστίνα. Γιά τή Χριστίνα τήν παλιά πού εἶχε ξαναγυρίσει. Γιά νά τοῦ δώσει τήν εὐτυχία πού ἄλλοτε τοῦ εἶχε ἀρνηθεῖ. Κι ἦτανε σίγουρος, ἔλεγε, γι' αὐτό. Κι ἄς μὴν τῆς εἶχε πει τίποτα, κι ἄς μὴν τῆς εἶχε διαβάσει οὔτε ἕνα του στίχο.

—“Αμα τῆς μιλήσω, μοῦ λέει, θά δεῖς. Δέν εἶναι ἡ Χριστίνα τοῦ παλιοῦ καιροῦ. Ἔχει μετανιώσει γιά ὅ,τι ἔγινε. Τώρα περιμένει μιά λέξη μου γιά νά πέσει στήν ἀγκαλιά μου. Αὔριο κιόλας θά τῆς μιλήσω. Καί θά δεῖς, θά δεῖς...

Μέσα στήν ἀγνή, τήν παιδιάστικη ψυχή του, τό θολό μυαλό του μαδοῦσε γιούλια καί γιασεμιά, λουλούδια φανταχτερά, πού τόν μεθοῦσαν ἀπό παντοῦ μέ τό ἄρωμά τους.

Ποιός πῆγε καί τοῦ σφύριξε τήν ἀλήθεια, δέν τό ξέρω. Τοῦ εἶπαν, δηλαδή, ὅτι ἡ κοπέλα ἦταν ἀρραβωνιασμένη καί πώς σέ λίγο καιρό θά παντρευόταν. Ἡ ξαδέρφη μου, πάλι, πού τά ἔμαθε ἔκανε γοῦστο μαζί του. Κι αὐτός, ὁ θεῖος Ἄδαμάντιος;

Ἔχασε μεμιᾶς τό κέφι του, στάχτωσαν πιό πολύ τά ματάκια του. Ἀπόφευγε νά βλέπει τή « Χριστίνα » — αὐτή πού ἐρχόταν νά τόν δοκιμάσει γιά μιά δεύτερη φορά στή ζωή του.

— Εἶναι ἡ ἴδια, μέ βρίσκει καί μοῦ λέει τό ἴδιο βράδυ πού ἔμαθε τήν ἀλήθεια, ἡ ἴδια κι ἀπαράλλαχτη. Δέν ἔχει ἀλλάξει σέ τίποτα. Σκληρή, ὅπως τήν ἤξερα. Καί μέ παιδεύει. Μέ παιδεύει γιά δεύτερη φορά. Γιατί μοῦ τό κάνει, γιατί; Ἀφοῦ ἦταν νά μέ κάνει νά ὑποφέρω, γιατί νά γυρίσει;

Κι ἦταν ἔτοιμος νά τόν πάρουν τά κλάματα. Μά τήν ἴδια στιγμή συγκεντρώθηκε. Σύγκαιρα, τόν ἄκουσα νά μοῦ λέει:

— Τό θυμάσαι τό σκοινί; Πού δέν εἶχε τότε ἀντέξει; Χά, χά, χά, ἀσπείρο δέν εἶναι;

Γέλιο ἦταν ἡ κλάμα ὅ,τι ἔφτανε στ' αὐτιά μου ἐκείνη τή στιγμή;

Ἡ λύση ἦρθε γρήγορη καί ἀπλή. Ἐημέρωσε ἡ ἄλλη μέρα κι ὁ θεῖος Ἄδαμάντιος, πού ξυπνοῦσε πάντα νωρίς, δέ φάνηκε γιά πρωινό. Κατά τίς δέκα χτυπήσαμε στήν κάμαρά του. Καμιά ἀπάντηση. Σπρώξαμε τήν πόρτα καί μπήκαμε. Τά παντζούρια ἀπ' τά παράθυρα ἦσαν μισάνοιχτα. Καί μέσα στό μισά φωτισμένο, μισά σκοτεινό δωμάτιο εἶδαμε τό ἀδύνατο κορμί τοῦ θεῖου Ἄδαμάντιου νά κρέμεται ἀπό ἓνα σκοινί. Ἐνα σκοινί χοντρό, πού τούτη τή φορά δέν εἶχε σπάσει.

Σαράβαλο τόν ἔλεγαν...

Μήν πεῖτε πώς δέ θαραίνει ὅσο νά ἔναι στή ζωή τοῦ ἀνθρώπου καί τ' ὄνομά του; "Ὅλα θαραίνουν, ὅλα. "Ἄλλο λίγο κι ἄλλο πολύ. Ἄκόμα καί τό ὄνομα. "Ἄλλο νά σέ λένε Κολοκοτρώνη, νά πούμε, κι ἄλλο... Σαράβαλο. Τοῦ Δημητροῦ, ὅ,τι καί νά πεῖς, τοῦ κόστισε πολύ τό ὄνομά του. Σ' ὄλη του τή ζωή. Δέν ἦταν, σέβεται, κι ἀπό φυσικοῦ του ἔξυπνο παιδί, δέν ἔπαιρνε εὐκολα τὰ γράμματα, μ' ὄλη τήν προσοχή πού ἔδινε τήν ὥρα τῆς παράδοσης στό μάθημα.

— "Ἐβγα σύ, Σαράβαλε, νά μᾶς πεῖς τί ξέρεις...

Τοῦ φώναζε ὁ δάσκαλος, ὅταν ἦταν νά τόν βγάλει στό μάθημα.

Σηκωνόταν, λοιπόν, ὁ Δημητρός δειλά δειλά ἀπό τό θρανίο του καί προχωροῦσε κατά τήν ἔδρα. Πάντα σκιαγμένος. Καί ξοπίσω του ἀντιβοοῦσε ἡ τάξη ὄλη :

— "Αιντε, Σαράβαλε, κουνήσου...

Δέν ἤθελε κι ἄλλο γιά νά χάσει τό κουράγιο του ὁ Δημητρός. Μπέρδανε τά λόγια του, κοκκίνιζε, τοῦ φώναζε ὁ δάσκαλος ἀπό τήν ἔδρα, χαχάνιζε ἡ τάξη ὀλόκληρη, ὥσπου ὁ καλός σου ὁ Δημητρός πελάγωνε στά γερά καί τρεχᾶτε νά τόν γλυτῶστε. Ἀπομακρυνόταν σιγά σιγά ἀπό τήν ἔδρα καί ξαναγύριζε στό θρανίο του. Κι ὄλη ἡ τάξη τόν ὑποδεχότανε μέ τό βουητό της :

— Μούσκεμα, Σαράβαλε...

"Ἦτανε καί λίγο ἄγαρμπος, ὁ κακομοίρης. Ψηλός ψηλός, ἀδύνατος, κι ἔσκυβε κιόλας γιά νά μή δείχνει τό μπόι του κοντά σ' ἄλλα παιδιά τῆς ἡλικίας του, πού τά περνοῦσε ἕνα κεφάλι. Χέρια καί πόδια μακριά, ἀτέλειωτα, μακρομούρης, μακροσάγωνος, σουλούπι τῆς κακιᾶς ὥρας μ' ἄλλα λόγια. Λίγο χαλδούπης στήν περ-

πατησιά κι άτσαλος στό φέρσιμό του όσο δέ λέγεται. Καί κοντά σ' αὐτά, νά ἔχει κι αὐτό τό ἀναθεματισμένο τό ὄνομα : Σαράβαλος...

Δέν τ' ἄλλαξε σ' ἔλλη του τή ζωή. Κι αὐτό, πιστό σά σκυλί, τόν ἀκολούθαγε σέ κάθε λογῆς ἀναποδιά και ζαβομάρα πού τόν ἔβρισκε. Παράτησε τό δημοτικό στά μισά, μπῆκε σέ λογιῶ λογιῶ δουλειές, πουθενά δέν πρόκοψε, ὁ δύστυχος. Στό στρατό ἔγινε — τί ἄλλο; — νούμερο. Στά γυμνάσια τόν κάνανε γούστο πού δέ μποροῦσε νά συμμαζέψει χέρια και πόδια. Ἔτσι, τόν ἀπάλλαξαν ἀπ' τά γυμνάσια και τόν ρίξανε στίς χοντροδουλειές τοῦ λόχου. Κι ὁ Σαράβαλος πῆρε ἀμπονέ τή σκούπα και τήν « Καλλιόπη ».

— Πῶς ὀνομάζεσαι, στρατιῶτα;

— Σαράβαλος Δημήτριος τοῦ Ἰωάννου.

Κι ἔσπαζε κέφι ὁ λόχος μέ τό σουλούπι του και μέ τή σασι-σμάρα του.

— Γιατί δέν τ' ἄλλαξες, βρέ Δημητρά, τ' ὄνομά σου...

— Δέ βαριέσαι, δέ βαριέσαι... Ὅπως τό πάρει κανένας και ὅπως σοῦ τύχει ἡ ζωή...

Φιλοσοφία τοῦ Δημητρου, φτηνή και ἀπλή, πού ἔσταζε ὅμως στάλα στάλα πονεμένη ἀπό τό στενόχειλο, πικραμένο στόμα του.

Αὐτόν, ἡ ζωή τόν εἶχε πάρει γιά καλά τό κατόπι.

— Τί φταῖνε τά ὀνόματα ἅμα δέν τό θέλει ἡ μοίρα σου...

Ἄπολογιότανε. Γιατί παράπογο δέν ἔβγαινε οὔτε μιά φορά ἀπό τά χεῖλιά του. Καθένας γεννιέται μέ τή μοίρα του. Ἄμα δέν τοῦ κάνει, όσο και νά τήν κλωτσάει, αὐτή δέ φεύγει. Σοῦ γίνεται κολλιτσιίδα. Καλύτερα, λοιπόν, νά τῆς παραδοθεῖς και ἐσύ και ὅπου σέ πάει και ὅπου σέ φέρει.

Ἔτσι ἴδια, τῆς εἶχε παραδοθεῖ και ὁ Δημητρός. Κι αὐτή, τόν εἶχε φέρει, τώρα, στά γεράματα, ἄσπρα μαλλιά, σκαμμένα μάγουλα, σκυφτό κεφάλι, τόν εἶχε καταντήσει, λοιπόν, νά σέρνεται στήν ἀγορά και νά πουλάει λεμόνια μέ τήν κόφα.

— Λεμόνια καλά, λεμόνια ζουμερά, πάρτε λεμόνια ἀπ' τό Σαράβαλο...

Τό ὄνομά του τό μνημόνευε ἔτσι, νά ποῦμε, γιά ρεκλάμα. Ὁ κόσμος τόν ἔβλεπε, γελοῦσε και ἀγόραζε κάνα λεμόνι. « Λεμόνια

καλά και ζουμερά». "Όσο γι' αυτόν, ήταν στραγγισμένος πιά, σωστή στιμένη λεμονόκουπα.

Χρόνια ολόκληρα δούλευε στην αγορά. Κέρδιζε τό φωμάκι του κουτσά στραβά. Λέγαν ακόμα πώς βόηθαγε και κάποιον άρρωστο κι ανάπηρο πού μένανε μαζί στό ίδιο δωμάτιο — ένα υπόγειο κάπου κει στά Πετράλωνα. "Ο ίδιος, δέν τό "λεγε ποτέ.

— Δέ βαριέσαι, άστειά πράματα. Οί άνθρωποι είμαστε για να βοηθάει ο ένας τόν άλλον...

"Από μία τέτοια «βοήθεια», τό βρήκε στό τέλος για καλά κι ο Δημητρός.

"Ηταν ένα μεσημεράκι στην αγορά. "Ο Δημητρός έτοιμαζόταν να κλείσει τό «μαγαζί» του, να σκεπάσει δηλαδή τό κοφίνι του και ν' αποτραβηχτεί κάπου για να φάει μία μπουκιά ψωμί. Εκείνη τήν ώρα έγινε τό μεγάλο κακό. "Ακουσε φωνές και σαματά ο Δημητρός κι άξαφνα έλέπει μία κοπέλα να τρέχει και ξοπίσω της ένας νέος μ' ένα πιστόλι στό χέρι. "Η κοπέλα είχε φτάσει πιά κοντά του, μά κι ο άλλος μέ τό πιστόλι δέν ήτανε μακριά. Τήν ίδια στιγμή ή κοπέλα παραπάτησε, γονάτισε, σωριάστηκε στό τέλος μπρός στά πόδια του. "Ο άλλος τήν έφτανε.

"Ο,τι έγινε εκείνη τήν ώρα, λίγοι προφτάσαν να τό ιδούν. Μέσα σε μία στιγμή, ξέκριναν ένα μακρύ άσουλούπωτο κορμί να πέφτει πάνω από τή σωριασμένη καταγής κοπέλα, ν' άπλώνει τά χέρια του από πάνω της, καθώς άπλώνει τίς φτεροϋγες της ή κλώσα πάνω από τά κλωσοπούλια της. "Αμέσως ακούστηκαν μία, δυό, τρεις πιστολιές. Δέν άγγιξε καμιά τήν κοπέλα. Τίς δέχτηκε όλες άπάνω του ο φτωχός ο Σαράβαλος.

Δράμα έρωτικό — ούτε τό πρώτο, ούτε τό τελευταίο. Πού είχε πληρώσει, όμως, τά σπασμένα του ένας τρίτος. Κι αυτή τή φορά φαίνεται για καλά. "Εφεραν ένα φορείο στά γρήγορα για να τόν κουβαλήσουν στό σταθμό Πρώτων Βοηθειών. Μάταιος κόπος. Γιατί φαίνεται πώς ο Σαράβαλος άφηγε γειές για πάντα. "Από τό στόμα του έτρεχε αίμα πηχτό και ή ματιά του βασίλευε.

— Βρέ τόν κακομοίρη, αυτός τήν πλήρωσε τή νύφη...

"Ελεγε ο κόσμος γύρω του. Μά ο Σαράβαλος δέν καλάκουγε.

Μόνο κάποια στιγμή φάνηκε πώς άκουσε τόν άστυφύλακα πού είχε φτάσει στον τόπο του δράματος και ρωτούσε τούς διαφόρους πού είχαν παρασταθεί εκεί τήν ώρα πού έγινε. Ζήτησε νά μάθει και τό όνομα του τραυματισμένου. Τότε, πετάχτηκε ένας φαράς από τήν αγορά και μίλησε :

— Σαράβαλο τόν έλεγαν. Μά θαρρῶ πώς ήτανε τό παρατσούκλι του...

Τήν ίδια ώρα, άνοιξε τά μάτια του κι ό Δημητρός. "Οπου και νά 'ταν « έφευγε ». Τά χείλια του ανάδεψαν, φάνηκε πώς κάτι ήθελε νά πει. Ο άστυφύλακας έσκυψε από πάνω του.

— Η κοπέλα; τόν ρώτησε μέ μισή φωνή ό Δημητρός.

— Αύτή, δέν έπαθε τίποτα, έσύ νά δοῦμε...

Ο Δημητρός έκαμε ένα κούνημα του κεφαλιου άδιάφορα. Σά νά 'λεγε : Δέ βαριέσαι ! "Ενας λεμονάς λιγότερο.

Εανάσκυψε πάλι από πάνω του ό άστυφύλακας.

— Πως σε λένε; τόν ρώτησε. Μπορείς νά μάς πεις τ' όνομά σου;

Ο Δημητρός άνοιξε ξανά μάτια και στόμα. Στύλωσε θολά τά πρῶτα στον άστυφύλακα, σάλεψε άργά και ξέψυχα τό δεύτερο.

— Σαράβαλος, άποκρίθηκε. Σαράβαλος Δημήτριος του Ιωάννου.

Τό άκουσε ό άστυφύλακας και τό σημείωσε στά χαρτιά του. Τό άκουσαν κι άλλοι γύρω, πολλοί. Και — παράξενο πράγμα! — δέ βρέθηκε νά γελάσει κανένας άπ' όσους τό άκουγαν. Για πρώτη φορά...

Ὁ Γιακουμής, ἡ Κατερινιώ καί τὰ σκουπίδια

Δέν τόν ἤθελε ἡ Κατερινιώ τό Γιακουμή.

—Σιγά μήν πάω καί τόν παλιογιακουμή...

Σοῦ ἔλεγε. Καί τσάκιζε τό κάτω χεῖλι της μέ περιφρόνηση
κι ἀηδία.

— Γιατί δέ σέ θέλει ἡ Κατερινιώ, βρέ Γιακουμή;

Τόν πείραζαν οἱ ἀπόξω.

—Ἔλα, ντέ... ἀποκρινόταν παραξενεμένος ὁ Γιακουμής. Αὐτό ἀναρωτιέμαι κι ἐγώ, γιατί τάχατες, δέ μέ θέλει. Νά πεῖς ὅτι εἶμαι κάνας παραπεταμένος, πού δέν ἔχω τή θέση μου στήν κενωνία; Ἡ κάνας ἀκαμάτης, δίχως δουλειά;...

Δημοτικός υπάλληλος ἦταν ὁ καημένος ὁ Γιακουμής. Τό ἔγραφε κι ἡ κορδέλα τοῦ κασκέτου του : « Ὑπηρεσία καθαριότητος Δήμου Ἀθηναίων » — κάπως ἔτσι τό ἔγραφε ἡ κορδέλα...

Σκουπιδιάρη νά πήγαινε νά πάρει ἡ Κατερινιώ, νά πεῖς; Ἔ, τί νά γίνει... Δέ γεννιοῦνται ὅλοι... Δήμαρχοι σέ τοῦτο τόν κόσμο... Γεννιοῦνται καί... λίγο παρακάτω. Ἀπ' αὐτούς, τούς « λίγο παρακάτω », ἦταν κι ὁ καημένος ὁ Γιακουμής. Δέν εἶχε γραφεῖο μέ κρούσταλλα καί μέ τηλέφωνα, ὁ δόλιος... Μέ τή σκούπα γύριζε στούς δρόμους καί σάρωνε ὅπου ἔβρισκε σκουπίδια. Δέν κάνει ἡ δουλειά τόν ἄνθρωπο, ὅ,τι κι ἔν πεῖς... Καί σκουπιδιάρης ἀκόμα μπορεῖ νά εἶσαι, φτάνει νά κάνεις τή δουλειά σου μέ κέφι καί μέ ρέγουλα γιά νά σ' ἐχτιμήσει ὁ ἄλλος...

Αὐτό, ἦταν τό « πιστεύω » τοῦ Γιακουμή. Κι ἄς ἐρχόταν ἕνας νά τοῦ παραβγεῖ στή δουλειά του καί στό χρέος του. Νά πέρναγες

ἀπό δρόμο πού τόν κουμαντάριζε ὁ Γιακουμής, θά μπορούσες νά καθρεφτιστεῖς μέσ τή γυαλάδα του...

— Μακάρι νά ἔκανε ὁ πᾶσα ἕνας τή δουλειά του σ' αὐτή τήν κοινωνία ὅπως τήν κάνει ὁ Γιακουμής...

Ἐποιοῦσε καμιά φορά ὁ ἴδιος, ἅμα πήγαινες — ἔτσι γιά γούστο — νά τόν θίξεις στή δουλειά του, νά τοῦ προσβάλεις τό ἐπάγγελμα του...

Μακάρι, καημένε Γιακουμή, νά ἔκανε ὁ « πᾶσα ἕνας » τή δουλειά του καί τό χρέος του στήν κοινωνία ὅπως τοῦ λόγου σου, μακάρι...

Κατώτερος τῆς ἔπεφτε τῆς Κατερινιώσ ὁ Γιακουμής, ὅσο νά ἔναι. Ὁχι, βέβαια, ὅτι κράταγε κι ἐκείνη ἢ φτωχιά ἀπό τῶάκι, ἀλλά, νά, νέα, ἦταν, ἀφράτη κοπελιά, μπιρμπίλω καί ἄροσερή. Κοιμάτι χοντροχειλοῦ ἦταν, θά πεῖς — μά γιά τό ἔολλο τό Γιακουμή « ἄνθος ἦταν τρυφερό γιασεμί... », πού λέει καί τό τραγούδι. Μήν κοιτᾶς πού ἢ ἴδια δέν καταδεχότανε οὔτε ν' ἀγγίξει ἀπάνω του... Κοπέλα ἦταν, ἀκόμα καί μ' ὄλα τὰ χοντρόχειλά της, κάποιος καλύτερος ἀπό τό Γιακουμή θά τῆς τύχαινε, ὁ διάβολος νά ἔσπαζε τό ποδάρι του...

Κι ὁ Γιακουμής, θά ρωτῆστε; Αὐτός, ἐκεῖ, τό χαβά του.

— Δέ μᾶς καταδέχεται, γλέπει, ἢ κοντέσσα — ἄρχιζε τό ψαλτήρι, καθώς τήν ἔδλεπε νά περνάει δίπλα του χωρίς νά τοῦ δίνει σημασία. Τοῦ λόγου της, γλέπει, ἔχει βγεῖ ἀπό πρεσβεία. Καλά, μωρή Κατερινιώ, θά ἔρθει μέρα πού θά τό μετανιώσεις. Ὁλο στό δρόμο θαρρεῖς ὅτι θά σέρνεται ὁ Γιακουμής; Θά ἔρθει κι αὐτουνοῦ ἢ σειρά του μιά μέρα. Θ' ἀνεβῶ κι ἐγώ σ' ἀμάξι, Κατερινιώ, καί τότε τά ξαναλέμε.

Ν' ἀνεβεῖ σ' ἀμάξι: σκουπιδιῶν... — τό ὄνειρο τοῦ Γιακουμή! Καθένας ὑφαίνει καί κεντάει ὄνειρα καί σχέδια στή ζωή του καί στή δουλειά του... Πολεμάει ὁ... « πᾶσα ἕνας » — πού θά ἔλεγε κι ὁ Γιακουμής — ν' ἀνεβεῖ τά σκαλιά τῆς σταδιοδρομίας του τό ἕνα πίσω ἀπ' τ' ἄλλο, νά φτάσει, ὅσο πιό γρήγορα γίνεται, ἴσαμε τήν πιό ψηλή κορφή μιά μέρα. Εἶχε κι ὁ Γιακουμής τό δικό του τ' ὄνειρο, εἶπαμε: Νά παρατήσῃ μιά μέρα τή δουλειά τοῦ ποδαριοῦ

— τή σκούπα τοῦ δρόμου — καί ν' ἀνεβεί σκουπιδιάρης σέ κάρο τοῦ Δήμου. Νά «προαχθεῖ», νά «ἀνέλθει» — «εἰς τά... ὕπατα τοῦ Δήμου ἀξιώματα».

Καθένας κάνει σχέδια καί πλάθει ὄνειρα στή ζωή του — λίγοι (οἱ ἄξιοι; οἱ καπάτσοι;) ἐκεῖνοι πού τά πετυχαίνουν. Ὁ ἕνας πάει γιά ναύαρχος, ὁ ἄλλος γιά ὑπουργός, γιά πρεσβευτής ὁ παράλλος. Ἄλλος φτάνει ἐκεῖ γιά ὅπου τραβά, ἄλλος «ντεραπάρει» στό δρόμο. Τόν «πιάνει λάστιχο» καί... κλάφτογε. Κι ὄχι πού δέν ἀξίζεις γιατί δέ φτάνεις ἢ ὅτι εἶσαι ἄξιος πού πέτυχες... Ἡ ζωή εἶναι γεμάτη μυστήρια. Κι ἄσε πού σέ βρίσκουν κι ἐκεῖνα πού δέν τά περιμένεις. Ἐκεῖ πού λές ὅτι πατᾶς στά σίγουρα, κάποιος σοῦ βάζει τήν τρικλοποδιά ἢ σοῦ βγαίνει μπρός ἀπό τήν «τεθλασμένη», ἐνῶ σύ, ντουγγού ντουγγού, ἀργοπερπατᾶς σάν τόν κάβουρα στήν «εὐθεία». Ἐπειδή ἔχεις μάθει στραβά τά μαθηματικά στή ζωή σου, θά πεις... ὅτι ἡ «εὐθεία εἶναι ἡ συντομότερα πᾶσης πλαγίας».

Ἄς εἶναι... Κάτι τέτοιο στάθηκε καί μέ τό φτωχό τό Γιακουμή. Δέν τό ἀγγίξε ποτέ τό μακάριο ὄνειρό του: νά φτάσει στά ὕψη ἐνός κάρου τοῦ Δήμου... Ἀπόμεινε στήν ἀσφαλτο, ὁ ἔρμος. Σκουπίδι κι ὁ ἴδιος ἀνάμεσα στά σκουπίδια πού σάρωνε στούς δρόμους. Καί τά δυό του τά ὄνειρα πού εἶχε πλάσει στήν ἄχαρη, τή μίζερη ζωή του — μιὰ Κατερινιώ κι ἕνα κάρο — θαιμπές φιγοῦρες γίνανε, ἄπιαστα σύνερα ἀπόμειναν, φαντάσματα κατάντησαν, πού διάβαιναν καί χάνονταν στά βάθη τοῦ ὀρίζοντά του.

.....

Στούς δρόμους σύρθηκε ὁ Γιακουμής — στούς δρόμους κατάντησε κι ἡ Κατερινιώ... Ὁ «διάολος» δέ θέλησε νά σπάσει κατένα ποδάρι του καί νά βρεθεῖ κάνας καλύτερος ἀπό τό Γιακουμή στήν τύχη της καί τή ζωή της. Ὁ ἕνας τήν ἔπαιξε, ὁ ἄλλος τή γέλασε, ὁ παράλλος τήν ποδοκύλησε στίς λάσπες. Κι ἡ Κατερινιώ, πού δέν καταδεχότανε τό Γιακουμή καί τά σκουπίδια του, ἀνακατώθηκε μέ σκουπίδια καί σκουπίδια στή ζωή της — ἀπ' αὐτά τά «σκουπίδια», πού κανένα κάρο τοῦ Δήμου δέ βρίσκεται νά τά μαζέψει...

Σκουπίδι κατάντησε κι ἡ ἴδια ἡ Κατερινιώ στό τέλος. Ἄ-

λητεύει πότε δῶ και πότε κεί κι ἄμα οἰκονομήσει και κάνα φιλό, μεθοκοπάει. Σκουπίδι κι ὁ Γιακουμής — κι ὅπου βρεῖ κρασί δέν τ' ἀφήγει. Κι ἓνα βράδυ σμίξανε τοῦτα τά δυό « σκουπίδια », κάπου ἐκεῖ, ὁδός Αἰόλου, σιμά στήν Ἐθνική Τράπεζα.

Πῶς ἔγιναν και ἐρέθησαν καθιστοί ὁ ἓνας πλάι στόν ἄλλον, μπροστά στό κεφαλόσκαλο κάποιου κλειστοῦ μαγαζιοῦ; Ποιός ἀπό τούς δυό γά σοῦ τό πεῖ, ἄν τόν ρωτήσεις; Ὡρα περασμένη τῆς νύχτας και τά μαγαζιά εἶναι σφαιλιστά κι οἱ διαβάτες πού περνοῦν ἀπό μπροστά τους ὅσο πᾶνε κι ἀραιώνουν.

Τά ἔχουνε κοπανίσει κι οἱ δυό τους μέ τό παραπάνω. Κι εἶναι γά τούς λυπᾶσαι, καθώς τούς βλέπεις τόν ἓνα πλάι στόν ἄλλον, γερασμένους και τούς δυό, κακομοιριασμένους, τά μαῦρα τους τά χάλια. Μά τό κρασί εἶναι κρασί κι ὁ σεβντάς εἶναι σεβντάς. Τό πρῶτο ἀνασκαλεύει τόν δεύτερο και πάει γά τότε βγάλει στό φῶς.

Λέει ὁ Γιακουμής:

— Γιατί δέ μ' ἔθελες, μωρή Κατερινιώ; Δουλειά εἶχα στά χέρια μου, θέση εἶχα στήν κενωνία, τί μοῦ ἔλειπε, δηλαδή; Θ' ἀνέβαινα μιά μέρα και σέ κάρου τοῦ Δήμου... Γιά χάρη σου θ' ἀνέβαινα ἴσαμε κεί... Τώρα, δές τί κατάφερα, κοίτα πού κατάντησα... Μέ διώξαν ἀπ' τή δουλειά... Δέ μ' ἔθελες Κατερινιώ... Τί γά τά ἴκανα, σοῦ λέω, και τά κάρου και τίς δόξες κι ὅλα, ἄμα δέ θά ἴχα ἔσένα;

Τοῦ ἀποκρίνεται ἡ Κατερινιώ:

— Ἐλα, γτέ, Γιακουμή... Γιατί γά μή σέ θέλω; Μοῦ βρώμαγες, μαθές... Μιά χαρά θά ἴμασταν οἱ δυό μας ἄν σ' ἔπαιρνα... Ζωή χαρισάμενη θά ζούσαμε οἱ δυό μας ἄν ζευγαρώναμε...

Ὡρα βραδινή, φθινοπωριάτικη. Ἐχει παγώσει ἡ ἀργοπορημένη νύχτα — πιό πολύ γιά τά γερασμένα κορμιά.

Ἦρθε πιό κοντά στό Γιακουμή ἡ Κατερινιώ. Ἐχει βαρύνει ἀπ' τό κρασί τό κεφάλι τῆς κι ἔτσι βαρῦ και κουρασμένο τ' ἀπό γειρε στόν ὦμο τοῦ Γιακουμή.

Κάτι διαβάτες πού περνοῦσαν εἶδαν κι εἶπαγε:

— Κρυώνουν τοῦτα ἐδῶ τά σαραβάλα ἢ κάνουν ἔρωτα;

Μά ποιός γά τούς δώσει ἀπάντηση;

Μιά σακούλα πορτοκάλια

Στόν Γιώργο Ἀργυρόπουλο

Εἶχε δεῖ τό ὄνομά του στίς ἐφημερίδες, σ' ἓναν κατάλογο τραυματιῶν ἀπό τήν τελευταία μάχη τοῦ Ἀργυρόκαστρου — τότε, στόν πόλεμο τοῦ Σαράντα, πού ὁ ἐχθρός εἶχε βουληθεῖ νά σκλαδῶσει τόν τόπο μας. Ἰωάννης Α. Γεωργίου. Δέν μπορούσε νά ἦταν ἄλλος ἀπό τό γιό της. Γι' αὐτό καί ἡ γερόντισσα εἶχε βιαστεῖ νά φύγει ἀπό τό σπίτι της, ἀπό τήν ἄλλη ἄκρη τῆς Ἀθήνας, ἔτσι ὅπως ἦταν, μισοντυμένη κι ἀχτένιστη, μόλις πού πρόφτασε νά ρίξει μιὰ μαύρη μαντήλα στό κεφάλι της. Πῆρε τά λεωφορεῖα τό ἓνα πίσω ἀπό τ' ἄλλο ὥσπου νά φτάσει κάποτε στό νοσοκομεῖο.

Σ' ὄλη τή διαδρομή, ἡ καρδιά της πήγαινε νά σπάσει. "Ἀχ, καί πῶς θά τόν ἐβρίσκει τό γιόκα της... Ἀλαφριά ἢ βαριά; Ἡ ἐφημερίδα δέν τῆς ἔδινε νά καταλάβει.

— Δῶσε, Παναγιά μου, νά ἔναι ἀλαφριά, μονολόγησε κάποια στιγμή καί σταυροκοπήθηκε.

Ὁ διπλανός της ἐπιβάτης τήν κοίταξε μέ ἀπορία. Μονάχη της τοῦ ἐξήγησε:

— Ἐχω τό γιό μου πού πολεμáει στό μέτωπο. Καί τώρα ἡ φημερίδα μου τόν γράφει τραυματία. Δέν ξέρω ἂν εἶναι βαριά ἢ ἀλαφριά χτυπημένος. Καί τόν ἔχω μοναχογιό...

Στήν ἐξώπορτα τοῦ νοσοκομεῖου περίμενε κάμποσο ὥσπου νά ἔρθει ἡ ὥρα ν' ἀνοίξουν. Κάποια στιγμή πέρασε κοντά της ἓνα παιδί πού πουλοῦσε πορτοκάλια. Τότε ἡ γριά μάνα θυμήθηκε πῶς, μέ τή βιά της νά φτάσει μιάν ὥρα ἀρχήτερα κοντά του, θά πήγαινε μ' ἄδεια χέρια στό γιό της.

— Νά τοῦ πάρω κάνα πορτοκαλάκι νά δροσίξει τὰ χεῖλια του, τό χρυσό μ'... συλλογίστηκε.

Τό παιδί μέ τὰ πορτοκάλια τῆς γέμισε μιά σακούλα, ξεκομπόδιασε τό μαντήλι τῆς ἢ γερόντισσα. Ἔδωσε τὰ πιό πολλά λεφτά γιά τὰ πορτοκάλια, ὅσα περίσσευαν τῆς ἔφταναν γιά τὰ ναῦλα τοῦ γυρισμοῦ. Νά ἔναι μονάχα καλά ὁ Γιάννης τῆς. Συλλογιέται τή χαρά πού θά κάμει ἅμα τήν ἰδεῖ. Καί πῶς τοῦ ἀρέσανε τὰ πορτοκάλια... Τρελαινόταν ἀπό παιδί πού ἦταν.

Τό γραμμόφωνο τοῦ ἀντικρινοῦ μαγαζιοῦ ἔπαιζε ἀπό ὦρα τήν ἴδια πάντα πλάκα:

*Παιδιά, τῆς Ἑλλάδας παιδιά,
πού σκληρά πολεμᾶτε...*

Ἀναστέναξε ἡ δόλια ἢ μάνα πού ἄκουγε. Ναι, καί τό δικό τῆς παιδί πολεμοῦσε μαζί μέ χιλιάδες ἄλλα παιδιὰ τόν ἐχθρό πού εἶχε ἀποκοθήσει νά πατήσει τὰ χώματα τῆς πατρίδας. Εἶχε φύγει ἀπό τούς πρώτους γιά τό μέτωπο. Καί κάθε τόσο ἔπαιρνε εἰδήσεις του, γράμματα ἀπό κεῖ πού πολεμοῦσε.

«Ὅπου καί νά ἔναι τελειώνουμε», τῆς ἔγραφε κάθε τόσο. «Ὅπου καί νά ἔναι, θά τούς ρίξουμε στή θάλασσα. Καί τότε θά γυρίσω ξανά κοντά σου, μανούλα μου...».

Καί νά τόν τώρα πού ξαναγύριζε. Φτάνει μοναχά νά μήν ἦταν βαριά...

Κάθεται ἡ γριά μάνα πλάι σ' ἓνα κρεβάτι — ὄλος ὁ θάλαμος εἶναι γεμάτος ἀπό κρεβάτια μέ τραυματίες καί ἀναδίνει ἀπό τή μιά ἴσαμε τήν ἄλλη ἄκρη βαριές μυρουδιές ἀπό αἰθέρα κι ἄλλα φάρμακα — καί μιλάει μ' ἓναν τραυματία πού... δέν εἶναι ὁ γιός τῆς.

Πῶς ἔγιναν ὅλα αὐτά, Θεέ μου! Μπαίνοντας ἢ γερόντισσα, ρώτησε γιά τόν Ἰωάννη Α. Γεωργίου καί τῆς ἔδειξαν ἓνα κρεβάτι στό βάθος. Ἔσφιγγε τὰ δόντια τῆς ἴσαμε νά φτάσει, λυγούσανε τὰ γόνατά τῆς. Καί σάν ἔφτασε...

— Λάθος κάνεις, κυρά μου, λέει στήν ἀδελφή, πού τήν εἶχε ὀδηγήσει ὡς ἐκεῖ.

Ὁ τραυματίας πού ἦταν ξαπλωμένος στό κρεβάτι δέν ἦταν ὁ γιό της.

— Πῶς λέγεσαι; ρωτάει τόν τραυματία ἡ ἀδελφή.

— Γεωργίου Ἰωάννης τοῦ Ἀθανασίου.

Ἀκούει ἡ γριά μάνα. Ἔτσι εἶναι, τό ἴδιο ὄνομα, μά δέν εἶναι ὁ γιός της.

— Κοίτα σύμπτωση, βρέ συνάδελφε! λέει στόν τραυματία ἕνας ἄλλος ἀπό τό διπλανό κρεβάτι.

— Κοίτα, κοίτα... μουρμουρίζει καί ὁ Γεωργίου.

Εἶναι ἕνα γεροδεμένο παλικάρι, ξανθά μαλλιά, γαλανά μάτια, ἕνα ζευγάρι ἐκφραστικά γαλάζια μάτια πού ἔχουν καρφωθεῖ ἀπό τήν πρώτη στιγμή καταπάνω στή γερόντισσα. Αὐτή, πάλι, εἶπε νά φύγει, μά κοντοστάθηκε.

— Γιάννη σέ λένε καί σένα... μουρμουρίζει μέ τά πολλά.

— Ναί, Γιάννη.

Ἔτσι λένε καί τό γιό της. Μόνο πού ἐκεῖνος εἶναι μελαχρινός κι ἔχει μάτια μαῦρα, κατάμαυρα.

— Ποῦθεν εἶσαι; τόν ξαναρωτάει.

— Ἐγώ; Ἡπειρώτης, ἀπό τό Κεράσοδο.

— Καί δέν ἔχεις ἐδῶ μάνα, πατέρα, ἀδέρφια;

Ὁ τραυματίας γνέφει, ὄχι.

— Ἄλλον δικό; ἐπιμένει ἡ γερόντισσα. Μπίτι, κανέναν;

— Κανένα, θειακούλα. Μιά μάνα ἔχω μονάχα πού μένει στό χωριό...

Μιλώντας ἡ γερόντισσα, δίχως νά τό καταλαβαίνει κι ἡ ἴδια, πῆγε κι ἔκατσε στήν ἄκρη τοῦ κρεβατιοῦ του.

Ἐχει πού πολεμάει τοῦτο τό παλικάρι ἀπό τήν πρώτη μέρα πού ἄνοιξε ὁ πόλεμος. Καί στήν πρώτη γραμμή. Ἐξω ἀπ' τό Ἀργυρόκαστρο τόν βρῆκε τό κακό. Ἀπό ἕναν ὄλμο πού ἔσκασε, χτυπήθηκε καί στά δύο ποδάρια του. Τοῦ ἐνός δέν εἶναι καί τόσο σοβαρό, τοῦ ἄλλουνοῦ ὑπάρχει φόβος νά χάσει ὅλα τά δάχτυλα. Μά δέ βαρυγγομάει τό παλικάρι. Ἴσα ἴσα πού χαμογελάει.

— Χαλάλι γιά τήν πατρίδα, κυρα - μάνα, γυρνάει καί τῆς λέει κάποια στιγμή. Φτάνει πού τοῦ τρίψαμε τά μοῦτρα τοῦ Μουσο-λίγι...

— Θά γίνεις καλά, τοῦ λέει ἡ γερόντισσα, Γιάννη, γρήγορα θά σέ δεῖ καί θά σέ χαρεῖ ξανά ἡ μανούλα σου.

Καί τά μάτια τῆς πήγανε μονομιᾶς καί βούρκωσαν, θυμήθηκε τό γιό τῆς, τό Γιάννη.

— Μήν κλαῖς, κυρα - μάνα, τῆς λέει τώρα ὁ τραυματίας. Ὅγλήγορα θά ξαναδεῖς καί σύ τό γιό σου. Ἄκου με πού σοῦ λέω...

Ἡ γριά τόν κοιτάζει στά μάτια. Τοῦ χαμογελάει κιόλας — λές καί χαμογελάει στό παιδί τῆς, στό Γιάννη τῆς. Ἄμποτες νά ᾽ναι ὅπως λέει τοῦτο ἐδῶ τό παλικάρι. Νά τόν ἔχει ἡ Παναγιά στή σκέπη Τῆς τό μοναχογιό τῆς...

... ..

Κάθισε κι ἄνοιξε τήν καρδιά τῆς σ' ἐκεῖνο τό ἄγνωστο παλικάρι, πού ἔχει τό ἴδιο ὄνομα καί τά ἴδια χρόνια μέ τό γιό τῆς.

— ...κι εἶναι καλός ὁ γιόκας μου... χρυσός, ἕνα κομμάτι μάλαμα. Δέ θέλει νά μέ δεῖ νά στεναχωριέμαι. Στά μάτια μέ κοιτάζει. Κι ἀπό κεῖ πού βρίσκεται — ἡ Παναγιά νά τόν ἔχει πάντα στή σκέπη Τῆς... — μοῦ γράφει ταχυτικά. « Πολεμᾶμε γιά μιάν ἄλλη πιό μεγάλη ἀκόμα μάνα, τήν Πατρίδα! » Ἔτσι μοῦ γράφει τό παιδάκι μου...

— Σωστά, σωστά... κουνάει τό κεφάλι του ὁ ἄλλος Γιάννης, ὁ ξένος, συμφωνώντας μαζί τῆς. Οὔλοι μας γι' Αὐτήν πολεμᾶμε...

— Στά χρόνια σου πρέπει νά ᾽ναι κι ὁ δικός μου... ξαναλέει ἡ γερόντισσα. Καλή του ὥρα ὅπου βρίσκεται... Σάν εἶδα τ' ὄνομά του στή φημερίδα, ἀλαφιάστηκα. Τσακίστηκα νά φτάσω μιάν ὥρα ἀρχήτερα. Μήτε νά χτενιστῶ δέν πρόκαμα... Καί νά δεῖς, τήν ὥρα πού περίμενα ν' ἀνοίξουν τήν πόρτα τοῦ νοσοκομείου, τοῦ ψώνισα καί λίγα πορτοκάλια. Τρελαίνεται γιά τά πορτοκάλια, τό χρυσούλι μ'...

Μιλáει γιά τό γιό τῆς. Κι ὁ ἄλλος κάθεται καί τήν ἀκούει. Εἶναι γερόντισσα — σάν τή μάνα του. Κι ἔχει ἕνα γιό κι αὐτή — ὅπως κι ἐκείνη, ἡ δικιά του. Φοράει κι ἡ μάνα του μιά μαντήλα στό κεφάλι. Καί θά ᾽ναι καί τά δικά τῆς μάτια ὑγρά ὅλες τίς ὥρες, ὅλο τόν καιρό πού λείπει ὁ γιός τῆς στό μέτωπο, ὅπως καί τοῦτο ἐδῶ τό ζευγάρι τά μάτια τῆς ἄγνωστης, πού ὅλη τήν ὥρα στυλώνεται ἀπάνω του...

— Μά τί κάνεις, κυρα - μάνα. Σέ καλό σου... Δέν ἦταν, δά, καί
καμιά ἀνάγκη...

Εἶδε τή γερόντισσα πού πῆγε κι ἀκούμπησε στά χέρια του
τή σακούλα μέ τά πορτοκάλια.

— Σώπα, τοῦ λέει, τάχα σά νά τόν μαλώνει ἐκείνη. Ν' ἀκοῦς...

Ὁ ἄλλος δέ λέει πιά λέξη.

— Ἔτσι, μπράβο, ξαναλέει ἡ γερόντισσα. Πές πώς εἶναι ἡ μα-
νούλα σου πού σοῦ τά ἔφερε. Κι ἐγώ πάλι, λέω πώς τά ἔφερα τοῦ
γιοῦ μου...

Γίνεται κατόπι σιωπή. Δυό ζευγάρια μάτια κοιτᾶνε τώρα τό
ἓνα τ' ἄλλο, θαμπά καί τά δυό τους.

— Τρελαίνεται γιά τά πορτοκάλια τό παιδάκι μου...

Ξαναλέει σέ λίγο ἡ γυναίκα μέ τή μαύρη μαντήλα.

— Κι ἐμένα μ' ἀρέσουν, κυρα - μάνα, λέει κι ὁ τραυματίας δίχως
νά τήν κοιτάζει. Πολύ τ' ἀγαπάω...

Ἡ ξένη μάνα, ἄπλωσε τό χέρι, πῆρε ἓνα μαχαίρι ἀπό τό δι-
πλανό κομοδίνο, διάλεξε ἓνα πορτοκάλι ἀπ' τή σακούλα κι ἄρχισε
σιγά σιγά νά τό ξεφλουδίζει...

Ὁ κύρ Δημητράκης, ὁ «ἥρωας»

Ἡρωας ἦταν. Ξεχασμένος, παράκαιρος, σάν ὄλους πού εἶναι ἥρωες πραγματικοί, μέ τά οὔλα τους. Γιατί δέ μιλοῦν ποτέ γιά τόν ἑαυτό τους. Οὔτε κι ὁ κύρ Δημητράκης εἶχε μιλήσει ποτέ του. Σά νά μήν εἶχε γίνει ὅ,τι ἔγινε. Σά νά τό εἶχε ξεχάσει. Μά, ἕνα πρωί, καθώς εἶχε ξεστηθωθεῖ καί πλενότανε, τό παιδί πού τοῦ ἔριχνε νερό, πῶς τοῦ ἦρθε καί τόν ρώτησε:

— Ἄπό βόλι εἶναι τοῦτο τό σημάδι, κύρ Δημητράκη;

Κοίταξε μιά φορά παραξενεμένος τό παιδί ὁ κύρ Δημητράκης κι ἀπό κεῖ ἔριξε τά μάτια του στόν καθρέφτη — ἕνα κομμάτι γυαλί κρεμασμένο στόν τοῖχο. Ἐκεῖ πά στό στήθος, καθώς ἦταν γυμνό, ἀριστερά, λίγο πιό πάνω ἀπ' τήν καρδιά, ἔκανε τό κρέας ἕνα βαθούλωμα καί τό δέρμα ἦταν μαζεμένο, ὄλο ζαρωματιά, σάν μιά πληγή κλεισμένη ἀπό χρόνια. "Ὅλο τό στήθος δασύ καί σέ κείνη τή μεριά ἄτριχο, γλυμμένο. "Ἐτσι πού νά φαίνεται καθαρά, ὀλοκάθαρα τό σημάδι. Χαμογέλασε γιά μιά στιγμή ὁ κύρ Δημητράκης κάτω ἀπό τά παχιά, ἀσπρισμένα μουστάκια του, εἶπε καί νά διαλοστείλει πρωί πρωί, κατά πού τό συνήθιζε, τό παιδί, ἀλλά σύγκαιρα ξεχαμογέλασε, σοβάρεψε καί τοῦ ἔδωσε ἀπάντηση:

— Σὺ νά κοιτᾶς τή δουλειά σου. Νά μήν ἀνακατώνεσαι ὅπου δέ σέ σπέρνουν. Πάρε, ντέ, τά χέρια σου κομμάτι... Θά μοῦ βρέξεις τό ροῦχο, στραβομάρα εἶπα. Κι ἄν εἶναι σημάδι ἀπό βόλι, αὐτό εἶναι ἄλλος λογαριασμός...

Αὐτό, τό τελευταῖο, τό εἶπε λίγο πιό χαμηλόφωνα, δίχως νά κοιτάζει τό παιδί. Κι οὔτε καί τό ξανακοίταξε ὅσην ὥρα τοῦ ἔριχνε ὁ μικρός νερό. Ἰσαμε πού τέλειωσε καί τό ἔδιωξε νά πάει μέσ στό

μαγαζί (μπακάλικο - ταβέρνα στο Κουκάκι), μὴν εἶχε φανεῖ κά-
νας πρωινὸς πελάτης. Ὁ ἴδιος, ἔμεινε νὰ σκουπιστεῖ καὶ νὰ χτε-
νιστεῖ.

Στάθηκε κάμποσὴν ὥρα νὰ κοιτάζεται μέσα στὸν καθρέφτη
ἐκεῖνο τὸ πρωὶ ὁ κύρ Δημητράκης. Σκουπίστηκε ἀργά ἀργά, χτε-
νίστηκε, μὰ ἡ σκέψη του εἶχε πάρει δρόμο καὶ ξέτρεχε. Ὑστερα,
ξανακοίταξε τὸ σημάδι στὸ στήθος. Ἄλλο καὶ τοῦτο πάλι. Σημά-
δι ὀλοφάνερο. Τὸ σημάδι πού ἀφήνει μιά πληγή, ὅσο κι ἂν ἔχει
κλείσει ἀπὸ χρόνια. Ποῦ τοῦ τὴ θύμισαν πρωὶ πρωί;... Ἀπὸ και-
ροὺς σέ καιροὺς τὸν θύμιζε κι ἡ ἴδια. Σάν ἔκανε κάνα κρῦο δυνα-
τό, ἐνιωθε ἴδια ἓνα κέντημα ἀπὸ τοῦτο τὸ σημάδι. Τὸ ἔτριβε κεῖ
δά λίγο μὲ σπέρτο ἢ καὶ μὲ τίποτα, ἔτσι μὲ τὸ χέρι, καὶ τοῦ περ-
νοῦσε. Ἀστεῖα πράματα. Τὸ παιδί τοῦ μαγαζιοῦ τὸ ἔβλεπε γιὰ
πρῶτη φορά — δέν ἦταν καὶ πολὺς καιρὸς πού εἶχε ἀνοίξει τὴν
ταβέρνα ὁ κύρ Δημητράκης, ἄλλοτε κρατοῦσε μαγαζὶ στὴν ἄλλη
ἄκρη τῆς Ἀθήνας, στὸ Βοτανικό. Αὐτὸ ἔλειπε νὰ κάτσει νὰ δώ-
σει λογαριασμὸ στὸ παλιοπαίδι...

— Τί ἐγίνες καὶ δέ φάνηκες ἀπ' τὸ πρωὶ, κύρ Δημητράκη; τὸν
ρώτησε, σάν μπῆκε λίγο ἀργότερα στὸ μαγαζὶ κάποιος πελάτης.

— Ἄ, τίποτα, ἔκαμε ὁ κύρ Δημητράκης.

Κι ἀμέσως:

— Κεῖνο τὸ τραῦμα, ξέρεις, μὲ πείραξε πρωὶ πρωί...

— Ποιὸ τραῦμα;

— Ποιὸ τραῦμα;... Κεῖνο, ντέ, πού ἔχω στὸ στήθος, κάνεις σά
νά τ' ἀκούς πρώτη φορά...

Ὁ ἄλλος, τὸν κοίταζε παραξενεμένος.

— Στ' ὀρκίζομαι πὼς πρώτη φορά τ' ἀκούω...

Τότε, βρῆκε τὴν εὐκαιρία νὰ κάτσει ὁ κύρ Δημητράκης νὰ
τοῦ τὰ πεῖ ὅλα μὲ τὸ νί καὶ μὲ τὸ σίγμα. Κληρονομιά τοῦ Δώδεκα
καὶ τοῦ Δεκατρία ἦτανε κεῖνο τὸ τραῦμα. Οὔτ' ἓνα δάχτυλο πέρ'
ἀπ' τὴν καρδιά... Στὸ Μπιζάνι τὴν εἶχε ἀρπάξει. Πάλι καλά πού
δέν τὸν εἶχε ἀφήσει στὸν τόπο.

— Ἦτουνε, πού λές, κύρ Γρηγόρη μου, ἀπάνω στὴν πρώτη ἐ-
ξόρμηση. Ὁ δικὸς μας ὁ λόχος στὴν πρώτη γραμμὴ. Ὁ λοχαγὸς

μᾶς τό εἶχε πει ἀπό πρίν: « Παιδιά, σέ μᾶς ἔλαχε ἡ μεγάλη τιμή νά χτυπήσουμε πρῶτοι. Δέ σᾶς λέω πιό πολλά. Ὁ καθένας σας μπορεί νά καταλάβει τί γυρεύει ἀπό σᾶς ἡ πατρίς... ». Λόγια ἦσαν αὐτά ἢ φωτιά πάνω σέ μπαρούτι; Ἦρθανε καί μᾶς ἐρήκανε κατευθείαν στήν καρδιά. Πῶς ἐρέθηκα στήν πρώτη γραμμή, οὔτε κι ἐγώ δέν ξέρω. Ἔριχνα σάν παλαβός. Ὡσπου πῆρα μιάν ἐπισκεπτική καί πάω καλιά μου. Γονάτισα. Δημητρό, λέω, ἴσαμε δῶ ἦταν. Σάν ξύπνησα σέ δύο μέρες στό νοσοκομεῖο, δέν πίστευα στά μάτια μου. Ζεῖς, Δημητρό, ἔλεγα, πάλι καλά. Ρωτάω, πού λέτε, ἀμέσως: Τό Μπιζάνι, παιδιά; Τότε, σκύβει κοντά μου μιά ἀδελφή — καλή της ὥρα — καί μοῦ λέει: « Σέ σᾶς τό χρωστάμε, ἤρωτά μου ». Καί σκύβει καί μέ φιλάει στό μέτωπο...

— Μά, δέ μοῦ τά ἔχεις ξαναπει ἄλλη φορά, κύρ Δημητράκη μου, τοῦ κάνει ὁ πελάτης καί τόν κοιτάζει, ἔτσι σάν μέ θαυμασμό, ἀπό τήν κορφή ὡς τά νύχια.

Ἄνάβει ἕνα τσιγάρο ὁ Δημητράκης, μπλέκει τό βλέμμα, ἔτσι σάν ἀδιάφορο καί κουρασμένο, στόν καπνό πού ξεφεύγει σά λερωμένο μπαμπάκι ἀπό τό στόμα του.

— Τί νά τά λέω, κύρ Γρηγόρη μου... Περασμένα ξεχασμένα πράματα πιά. Καί σήμερα, νά, ἔτσι ἔτυχε καί μοῦ τό θύμισε ἡ παλιά πληγή πού μέ δάγκωσε. Καμιά φορά μέ τό κρύο μέ θυμᾶται.

— Κι εἶναι βαθιά, κύρ Δημητράκη μου;

Χαμογελάει πάλι κάτω ἀπ' τά μουστάκια του ὁ ἄλλος.

— Βαθιά; Ὡσο χρειάζεται δά...

Καί ξεστηθώνεται ὥσπου νά μετρήσεις τρία καί δείχνει στό γείτονα τό σημάδι, πού τό βλέπει καί θαμπώνουν τά μάτια του...

— Ἔτσι, ἔ, κύρ Δημητράκη...

— Ἄμ τί θαρρεῖς... Τό ἔχουμε φάει δά τό μπαρούτι μέ τή φούχτα. Καί Μπιζάνι καί Σαραντάπορο καί Λαχανά καί ποῦ θές καί δέ ἐρεθήκαμε...

Καί κορδώνεται σά διάνος.

... ..
— ...μπαίνει πού λέτε ὁ στρατηγός μέσα στό θάλαμο, φέρνει μιά βόλτα, γκράπ γκρούπ τά σπιρούνια του. Σταματάει μπρός στό κρεβάτι μου. « Ἐσύ; », μέ ρωτάει. Ἀνασηκώνομαι ἐγώ — ἕνας Θεός

τό ξέρει πῶς τά κατάφερα κι ἄντεξα, ἀνοιχτή ἀκόμα ἢ πληγή —
στυλώνομαι, τό λοιπόν, πάνω στό στῶμα: « Στρατιώτης Θωμό-
πουλος Δημήτριος τοῦ Ἰωάννου », τοῦ κάνω. « Διαμπερές τοῦ στή-
θους παρά τήν καρδιακήν χώραν ». Ρωτάει τότε ἐκεῖνος τό γιατρό
πού ἐρχόταν ξοπίσω του καί τοῦ ἔδινε ἐξηγήσεις. Τοῦ ἔλεγε ὦρα
πολλή. Γυρίζει στό τέλος ὁ στρατηγός καί μέ κοιτάζει κατάματα.
« Στρατιώτα, μοῦ κάνει, ἢ πατρίς εἶναι ὑπερήφανη νά ἔχει τέκνα
ὡσάν κι ἐσέ... ».

Εἶναι κάμποσες μέρες τώρα, πού δέν κάνει ἄλλο τίποτε ὁ κύρ
Δημητράκης, παρά νά γυρίζει ἀπό παρέα σέ παρέα καί νά λέει
καί νά ξαναλέει τά κατορθώματά του. Μπιζάνι, διαμπερές, νοσοκο-
μεῖο, ὄλα παίρνουν βόλτα ἀπό τραπέζι σέ τραπέζι. Δέν κοιμπώνει
πιά τό πουκάμισο στό λαιμό ὁ κύρ Δημητράκης, γιά νά τ' ἀνοίγει
εὐκολα καί νά δείχνει τό τραῦμα.

— Κάνα παράσημο, κάνα σταυρό, κύρ Δημητράκη, βέβαια καί
θά ἔχεις πάρει...

Τόν ρωτᾶνε.

Χασκογελάει ὁ κύρ Δημητράκης, μιά τούτη τή φορά τό γέλιο
του ἔχει οὐσία. Ἀγγίζει τό σαρκασμό.

— Παρασήματα καί σταυροί, λές τοῦ λόγου σου; Μά, αὐτά, μά-
τια μου, τά πῆραγ ὅσοι κάθονταν στήν πλατεία τοῦ Συντάγματος
καί παραγγέλλαν τό βαρύ γλυκύ τους. Ἐμεῖς τά παράσημα τά καρ-
φώσαμε ἄλλοῦ. Δέν ξεκολλοῦν ὅ,τι καί νά κάνεις. Θά λιώσουνε μα-
ζί μέ τό κορμί...

Καί δείχνει τό μέρος πού θρίσκεται τό σημάδι καί χτυπάει
μέ τήν ἀνοιχτή παλάμη τό φαρδύ του στέργο.

— Τήν ἡμέρα πού ἦτουνε νά βγῶ ἀπ' τό νοσοκομεῖο, μαθαίνω
πῶς θά περνοῦσε νά μᾶς δεῖ ὁ ἀρχιστράτηγος. Ἔρχεται, πού λέτε,
στό κρεβάτι μου...

Μιά μέρα ἦρθε καί γύρεψε στήν ταβέρνα τόν κύρ Δημητράκη
ἕνας παλιός του φίλος. Χρόνια καί χρόνια εἶχανε νά ἰδωθοῦν. Ἦ-
ταν πρωί ἀκόμα, τήν ὦρα πού πλενόταν ὁ φίλος μας. Ἔστερα ἀπό

τά πρώτα καλωσορίσματα, τό μάτι τοῦ ξένου, ἔτσι πού ἦταν ξεστήθωτος ὁ κύρ Δημητράκης, ἔπεσε καταπάνω στό σημάδι — τό διαμπερές τοῦ Μπιζανιοῦ, ἓνα δάχτυλο κοντά στήν καρδιά...

— Βρέ, βρέ, Δημητρό, τοῦ κάνει, κεῖ πού δέν τό περίμενε ὁ ἄλλος, βρίσκεται ἀκόμα τό σημάδι ἀπό τά τότε; Γιά θυμήσου τί τραβηξες, φουκαρά... Ἄπό ἓνα τόσο δά σπυράκι, πού πῆγε κι ἀφόρμισε... Ὀλόκληρη ἱστορία σου ἔκαμε. Καί πάλι καλά πού τή γλίτωσες...

Μιλιά ὁ κύρ Δημητράκης. Χλώμιασε, κιτρίνισε, χάλκωσε τό μοῦτρο του μεμιᾶς. Ἄρχισε νά δαγκώνει τά μουστάκια του — τί νά πεῖ καί τί νά κάνει; Μά τήν ἴδια στιγμή, πῆρε τό μάτι του τό παιδί. Βρέ τό παλιοπαίδι, εἶχε καθίσει καί τούς ἄκουγε καί κρυφογελοῦσε κιόλας. Ἐέσπασε ὅλη του τή χαλή ἀπάνω του ὁ « ἥρωας »...

— Βρέ χαμένε, τί θές ἐσύ ἐδῶ; τοῦ φώναξε. Ἄντε γρήγορα μέσα. Ἐεκουμπίσου ντέ, κακό χρόνο νά ἔχεις, λέω...

Ἄχ, κι ἀπ' αὔριο θά πρέπει νά κοιτάξει γιά ἄλλο μαγαζί ὁ κύρ Δημητράκης. Ποῦ μπορεῖ νά μείνει ἄλλο πιά στό Κουκάκι...

Στήν «Κιβωτό του Νῶε»

....Λοιπόν, Ἀνέστη, ποῦ πᾶμε; Τόσον καιρό πού περπατᾶμε καί δέ φτάσαμε. Μά πῶς νά φτάσεις μέ τοῦτο τό μονό σου πόδι... Τά δεκανίκια δέν εἶναι πόδια. Ἄς λές πού τά ἔχεις συνηθίσει. Καί λές ἀκόμα, πῶς ὥρες ὥρες περπατᾶς πιό καλά κι ἀπ' ὅσους ἔχουν γερά καί τά δύο τους πόδια. Ἄλλοτε, πάλι, μέ κοιτᾶς παράξενα, τά μάτια σου πέφτουν στό ἄδειο μανίκι τοῦ ζερβιοῦ χεριοῦ μου καί σά νά διαβάζω στά μάτια σου κάτι σάν παράπονο, σά νά μέ φτονεῖς, τάχα, πού ἐμένα μοῦ λείπει τό χέρι. Πόσες φορές δέ θά τό ἔχεις θάνει μέ τό νοῦ σου « Νά μοῦ λείπε καί μένα σάν τοῦ Σωτήρη τό ἕνα χέρι... ».

Θά τό πῶ κι ἐγώ σάν καί σένα. « Δουλεύω μέ τό ἕνα χέρι πιό καλά ἀπό πολλούς πού τά ἔχουν καί τά δύο σωστά ». Ὁρες ὥρες, ναί, μά τό Θεά, σά νά εἶναι γεμάτο σάρκα, κόκαλα, νεῦρα, δλάκερο ἀληθινό χέρι τοῦτο τό κρεμασμένο ἄδειο μανίκι. Δέ γίνεται νά πεῖς πῶς σιάχνεις ἐσύ πιό γρήγορα ἀπό μένα τά ματσάκια μέ τά λουλούδια πού πουλᾶμε στούς δρόμους. Δέ μπορείς νά φανταστεῖς πόσο πολύ πού τά ἔχω συνηθίσει. Τά φτιάχνω μάτσο μέ τό δεξιό τό χέρι, τό καλό μου, κι ὕστερα τ' ἀπιθώνω στή ρίζα τοῦ ἀλλουνοῦ χεριοῦ πού μοῦ λείπει. Ἐχω δύο δάχτυλα χέρι πέρα ἀπό τόν ὦμο. Κεῖ δά, νά, γίνεται σάν ἕνα κούφωμα κι ἀπιθώνω τό ματσάκι μέ τά λουλούδια. Κι ὕστερα, μέ τ' ἄλλο χέρι, τό γερό, περνᾶω γύρω τους τήν κλωστή καί τά δένω. Εἶναι καί γιά μένα θάμα πῶς τά καταφέρνω ἔτσι τεχνικά, σάν τόν Ἀνέστη πού τοῦ λείπει τό πόδι μά ἔχει καί τά δύο του τά χέρια γερά γιά νά σιάχνει τά λουλούδια του. Ἐτσι, ἀπάνω στή δουλειά, σκέφτομαι καμιά φορά πῶς ὄλα

είναι σοφά καμωμένα έδω κάτω... "Όλα μέ τάξη. Νά ποῦμε μ' έμένα. "Αν ή μηχανή μου τό 'παιρνε όλάκερο καί δέ μ' άφηνε δυό δάχτυλα χέρι, έκει, λίγο πιό κάτω από τόν ώμο...

"Ο 'Ανέστης είναι άψύς. Μ' όλα τά βάζει κι όλα τά βλαστημάει. Τή ζωή, τούς άθρώπους, όλο τό σύμπαντο. 'Ο Χρίστος δέ μιλάει. Αυτός έχει σωστά χέρια καί πόδια μά έχει ένα πλεμόνι λιγότερο από μās. Του τ' έχει πει ό γιατρός έδω κι ένα χρόνο. Βήχει όλη τή μέρα. Νά του έλειπε κι αυτονοῦ κάνα χέρι ή κάνα πόδι... 'Ακόμα καί κάνα μάτι. Μά πώς... Λέω ώρες ώρες, πώς του Χρίστου δέ θά ταίριαζε νά του 'λειπε τίποτε άπ' όλα αυτά. 'Εμείς οί άλλοι δυό είμαστε χαμένα κορμιά. Κακομούτσουνοι πού δέν έχουμε τό ταίρι μας. Μή θαρρείς πώς θά ήμασταν όμορφότεροι αν είχαμε γερά χέρια καί πόδια. Μ' αυτός, ό Χρίστος, είναι άλλο... Είναι ένα παιδί. 'Ο 'Ανέστης, πού είναι ό πιό μεγάλος από τούς τρεις μας, μοιάζει για πατέρας του. 'Ο Χρίστος είναι δέν είναι είκοσιέξι χρονῶ... "Έχει σκοῦρα καστανά μαλλιά, μάτια μεγάλα, μαῦρα σαν τή νύχτα, ένα κούτελο μεγάλο, μεγάλο... "Όσοι έχουν κούτελο μεγάλο λέν πώς είναι άθροποι σοφοί. Σοφός είναι κι ό Χρίστος μας. "Έχει διαβάσει του κόσμου τά βιβλία. Καί μιλάει βαθιά, στοχαστικά, για όλα τά πράματα. Λέει, αυτό τό έχω ακούσει πολλές φορές από τό στόμα του, πώς ή ζωή δέν είναι τίποτα δίχως φῶς. 'Η καρδιά μας πού καθόμαστε έχει σκοτάδι ή συφοριασμένη, αυτός όμως μιλάει για ένα άλλο φῶς, πού βρίσκεται, λέει, μέσα μας καί ξεπετιέται από κει καί φωτίζει όλάκερο τόν άθροπο. Κάπως έτσι τά λέει. Καί τήν ώρα πού μιλάει, έγώ προσέχω πιό πολύ τά μάτια του, πού παίρνουν ένα φῶς, μά ένα φῶς...

Είμαστε κι οί τρεις μιά οικογένεια, νά ποῦμε. Κι έχουμε κάνα χρόνο πού μένουμε μαζί. Κάτου άπ' τό ίδιο κεραμίδι. Στην αρχή, ό Χρίστος δέν καθότανε μαζί μας. Είχε δικό του δωμάτιο στην ίδια αυλή μέ μās. Κείνο τόν καιρό δούλευε ακόμα στό τυπογραφείο. Δέν έβηχε, οὔτε έφτυνε αίμα τότες. Τώρα έχει έναν ξερόβηχα πού σε πιάνει λύπηση νά τόν ακούς. Καί φτύνει, φτύνει όλοένα. "Όσο αίμα του έχει απομείνει στις φλέβες του, στραγγίζει μέρα τή μέρα από τό στόμα του. "Όσον καιρό δούλευε τά περνούσε

μιά χαρά. Ταχτικός στό νοίκι του, καλοντυνόταν και καλοπερνούσε. Ήτανε κι ὁμορφος, λεβέντης. Κεῖνα τά μάτια του τά μαῦρα εἶχανε κάψει κόσμο και κόσμο. Τότες ἔπιασε και τόν ἔρωτα μέ τή Χριστίνα. Ἐμενε κι αὐτή στήν ἴδια αὐλή. « Κιβωτό τοῦ Νῶε » τήν εἶχε θγάλει ὁ ἴδιος ὁ Χρῖστος τούτη τήν αὐλή. Και μά τήν ἀλήθεια, ὅ,τι ἤθελες ἔβρισκες ἐκεῖ μέσα. Ἐνα σωρό πορτόνια και παραθύρια στή γραμμή. Κι ἄθρωποι, νέοι, γέροι, παιδιά, ὅ,τι ἤθελες. Ἐπ' ὅλα τά εἶδη τῶν ζώων — τό ἔλεγε ὁ Χρῖστος κι αὐτό. Τή Χριστίνα τήν ἔλεγε πώς ἦταν ἡ « περιστερὰ ». Δούλευε σέ καπελάδικο κι ἦτανε λουκούμι, τό ἄθλιο. Ὁ Ἄνέστης θαρρῶ πώς τήν καλοκοίταζε. Ἐγώ τόν πείραζα. « Δέ μασᾶς, γέρο... » τοῦ ἔλεγα κάθε πού τόν ἔβλεπα νά ξεροσαλιάζει καθώς περνούσε τό Χριστινάκι. Κι αὐτό, νά τό μάτι στήν πόρτα τοῦ Χρῖστου. Και δός του τσακίσματα και λιγώματα κάθε πού τόν ἔβλεπε. Κεῖνο τό κορίτσι, κείνο τό πλάσμα, μέ τί χέρια νά τ' ἀγκαλιάσεις; Τοῦτο τ' ἀναθεματισμένο τό ἄδειο μανίκι δέν ἔχει μήτ' ἕνα νεῦρο γιά νά σφίξει.

Τόν καιρό, λοιπόν, πού δούλευε ὁ Χρῖστος, ἦσαν ὅλα καλά κι ἄγια. Ἐργότερα, τόν βρῆκε τό κακό. Τόν θγάλανε ἀπό τή δουλειά. Λίγο ἄργότερα τόν θγάλαν κι ἀπό τό δωμάτιο. Τότες ἦρθε κι ἔκατσε μαζί μας. « Ἄμα ξαναγίνεις καλά θά μᾶς τά ξεπλερώσεις », τοῦ λέγαμε ἐγώ κι ὁ Ἄνέστης, σάν τόν βλέπαμε νά στενοχωριέται πώς, τάχατε, μᾶς δίνει θάρρος. Αὐτό δά μᾶς ἔλειψε νά παίρνουμε γιά θάρρος τή συντροφιά του. Ὅσο γιά νά γίνει καλά...

Μέρα τή μέρα και πάει στό χειρότερο. Τοῦ ἔχουν ἀπομείνει τά κόκαλα μονάχα. Μόνο τά μάτια του εἶναι πάντα μαῦρα κι ὁμορφα. Ὁ γιατρός εἶπε πώς θέλει βουνό. Ἐπὸ τό μαγαζί πού δούλευε τοῦ θώσανε ἀποζημίωση. Δέ βαριέσαι, φιλοπράματα. Ὅσα μοῦ θώσανε και μένα σάν πῆρε τό χέρι μου ἡ ρόδα. Λεφτά μέ οὐρά... Πάλι καλά. Ὁ Ἄνέστης πού δέν ἔχει πόδι δέν πῆρε πεντάρα τσακιστή. Μά μέ τόν Ἄνέστη εἶναι ἄλλο. Ἐμεῖς τά πουλήσαμε — ὁ Χρῖστος τά πλεμόνια του, ἐγώ τό χέρι μου — στίς φάμπρικες. Φτηνά, ἀκριβά, μᾶς τ' ἀγόρασαν. Ὁ Ἄνέστης τό χάρισε τό πόδι του. Ναί, αὐτός εἶναι ὁ « ὑπέρ πατρίδος ». Φοράει ἀκόμα και τή στολή δίχως τά ἐθνόσημα. Μᾶς ἔχει μολογήσει πολλές φορές πώς τό ἔχασε τό πόδι του. Πᾶν ἀπό τότε εἴκοσι χρόνια. Τά μιλάει ὁμως τόσο ζωντανά, πού λές πώς, νά, χτές ἦτανε πού τοῦ τό κόψανε. Και

τότες τά μάτια του σά νά φωτίζονται. Λέω μήπως εἶναι τό φῶς πού μιλάει ὁ Χρῖστος. Μά κείνο τό μοῦτρο πού εἶναι φουσκωμένο καί τά ματάκια του πού εἶναι μικρά καί χαμένα στό πάχος καί τό προγούλι πού γίνεται στό λαιμό, σέ κάνουν νά θές νά σκάσεις στά γέλια καθώς τόν κοιτᾶς. Κι ἀκόμα νά σκέφτεσαι: Νά ἕνας ἥρωας. Πού δέν ἔχει πόδι. Κανένας, ἐξόν ἀπό μᾶς, δέ θά τόν πίστευε ἄμα τόν ἀκουγε.

Λέω πώς ἐμεῖς θά πεθάνουμε δῶ πού βρεθήκαμε, σέ τούτη τή χαμηλοτάβανη καμαρούλα μας.

Ὁ Χρῖστος μέρα μέ τή μέρα λιώνει. Βήχει ὅσο πάει καί περισσότερο. Τώρα πού ἔχει πάρει ἀνοιξη θγάζει ἕνα σκαμνί στήν πόρτα καί κάθετα. Οἱ πόρτες καί τά παράθυρα ἀπ' ὅλες τίς κάμαρες τῆς αὐλῆς ἀνοίγουν τούτη τήν ὥρα σάν πεινασμένα στόματα. Καί ρουφᾶν ἀέρα καί φῶς. Ὅλοι οἱ τοῖχοι εἶναι σκασμένοι. Καί ὄγροί ἀπ' τό νερό. Τούτη τήν ὥρα ὄλη ἡ αὐλή παίρνει ζωή. Ὁ Χρῖστος δέν ξεκολλάει τά μάτια ἀπό τήν ἀντικρινή πόρτα. Ἐκεῖ κάθετα ἡ Χριστίνα μέ τή μάνα της καί τόν ἀδερφό της.

— Διαβόλου βρωμοθήλυκο, μουρμουρίζει ὁ Ἀνέστης, σά λείπει ὁ Χρῖστος ἀπό τό σπίτι.

Μασάει μέσ' ἀπό τά δόντια του λόγια καί βλαστήμιες. Πού πᾶνε γραμμῆ στήν ἀντικρινή πόρτα. Τό Χριστινάκι δέν εἶναι πιά ὅπως ἦτανε. Τώρα μεγαλῶσαν οἱ δουλειές του. Κι οὔτε σηκώνει τά μάτια νά κοιτάξει τό Χρῖστο.

— Ὅταν εἶχε δεκάρες νά τοῦ τίς μασάει, ἦταν καλός, ξαναλέει ὁ Ἀνέστης. Τώρα, ποῦ σέ εἶδα ποῦ σέ ξέρω...

Τοῦτος ὁ Ἀνέστης εἶναι ἄλλος ἄθρωπος. Εἶναι τσιγκούνης στά λόγια του. Βαρύς καί στήν καρδιά. Ἔτσι τόν ἔλεγα ἄλλοτε. Δέ σοῦ λέει ποτέ μιά ζεστή κουβέντα, νά σέ γλυκαίνει ἄμα εἶσαι πικραμένος. Τόν βλέπω μέ τό Χρῖστο. Δέν ἀλλάζουν πολλές κουβέντες. Συχνά πυκνά, ὅμως, τά βράδια πού γυρίζει σπίτι, θγάζει ἀπό τήν τσέπη του, πότε τυλιγμένες στό χαρτί ἕνα. δυό μπριτζόλες, πότε μιά σακούλα μέ πορτοκάλια, μέ ὅ,τι ἄλλο. Ψένει μόνος τοῦ τό κρέας καί τό θάζει δίχως λέξη στό πιάτο τοῦ Χρῖστου. Εἶναι ἄλλος ἄθρωπος ὁ Ἀνέστης. Τότες σηκώνει τά μάτια ὁ Χρῖστος

καί τόν κοιτάζει καί θέλει νά μιλήσει κι ἐκεῖνα τά μάτια ἔρχονται καί θαμπώνουν καί τά λόγια του μπερδεύονται.

— Αὐτό εἶναι πολύ, τοῦ λέει.

Ἦ:

— Δέν εἶναι σωστό... κάθε μέρα...

Κάτι τοῦ ἀπαντάει μέσ' ἀπό τά δόντια του δίχως νά τόν κοιτάζει ὁ Ἀνέστης κι ἀμέσως ἀλλάζει κουβέντα. Εἶχε βρεῖ, λέει, ἀπόψε ἕναν παλιό φίλο, σύντροφο ἀπό τόν πόλεμο. Εἴκοσι χρόνια εἶχε νά τόν ἰδεῖ. Κεῖνος εἶχε ξεμπερδέψει μ' ἕναν « τυφλό » στό μηριαῖο. Μά τά κατάφερε καλά μαζί του. Τό... ἐξαργύρωσε μιά χαρά κεῖνο τό τραῦμα του. Πῆρε παράσημο αὐτός καί δυό περιπτερα. Εἶναι καί τά δυό σέ κεντρική θέση καί κάνει χρυσές δουλειές. Παντρεύτηκε κιόλας, ἔχει καί παιδιά. Κι εἶναι καί ἥρωας.

Ὁ Ἀνέστης πουλάει τά βράδια λουλούδια στά κέντρα. Βγάζει πιό πολλά ἀπό μένα πού κάνω τήν ἴδια δουλειά. Πολλές φορές διπλά ἀπό μένα. Φαντάζει πιό πολύ τό κοιμένο πόδι ἀπό τό λειψό χέρι, ὅσο νά ἔναι... Ὡρες ὦρες, σά νά τόν ζηλεύω. Γιατί νά μή μοῦ ἔλειπε καί μένα τό πόδι... Θά ἔβγαζά κι ἐγώ ὅσα κι ὁ Ἀνέστης. Καί θά ἔφερνα πότε πότε κι ἐγώ κάνα μπριτζολάκι στόν καημένο τό Χρίστο.

Τούτη ἡ ἀνοιξη νά μήν ἔρχεται ποτές. Στιγμές στιγμές, ξεγελιέσαι καί λές πώς μπορεῖς νά τή χαρεῖς. Μ' ἕνα χέρι, μ' ἕνα πόδι, μέ μισό πλεμόνι. Λές πώς ἦρθε μονάχα γιά σένα. Γιά νά σοῦ μερέψει τόν πόνο. Εἶναι μιά μυγδαλίτσα στή μέση τῆς αὐλῆς. Λουλούδισε καί φέτος. Ὁ Χρίστος τή βλέπει καί τά μάτια του πάνε νά βουρκώσουν. Πρόπερσι σάν τώρα εἶχε κόψει ἕνα ἀνθισμένο κλωνί καί τό εἶχε πετάξει ἀποβραδὶς στό ἀνοιχτό παράθυρο τῆς Χριστίνας.

— Δέν ἀξίζει νά χάνεσαι γι' αὐτήν, τοῦ λέω ἄλλες φορές.

Γυρίζει καί μέ κοιτάζει σιωπηλά. Ὑστερα, μοῦ λέει:

— Ἡ ζωὴ δίχως ἀγάπη εἶναι νύχτα δίχως φῶς...

Τόν κοιτάζω πού κάθεται ἀντίκρυ μου. Ἔχει γεράσει μέσα σ' ἕνα χρόνο. Δέν εἶναι παιδί ὅπως ἄλλοτε. Τό κούτελό του ἔχει

χαθεί μέσ' τίσ ρυτίδες. "Όλο του τό μούτρο είναι σκοτεινό. Καί τά μάτια του δέν ἔχουν τό φῶς πού εἶχαν ἄλλοτε.

Τόν φοβᾶμαι πώς θά πεθάνει σύντομα. Θά πεθάνει μέσα στήν ἀνοιξη. Μαζί μέ τά λουλούδια. Ἦταν κι αὐτός ἓνα λουλούδι πού δέν ἀνθισε, ἄς ποῦμε. Ὁ Ἀνέστης τοῦ φέρνει τώρα κάθε βράδυ μπριτζόλες. Ὁ Χρῖστος δέν ἔχει ὄρεξη καί καταλαβαίνω πώς τίσ τρώει μέ τό στασιό γιά νά εὐχαριστήσῃ τόν Ἀνέστη. Ἐγώ ἔχω ἀπό μέρες στό νοῦ μου νά πάω νά βρῶ τή Χριστίνα. Νά τῆς πῶ: « Ὁ ἄθρωπος πεθαίνει. Ξέρεις τήν ἀγάπη πού σου ἔχει. Μιά φορά νά ῥθεις νά τόν ἰδεῖς, θά κάνεις ἅγια πράξη. Τί ἔχεις νά φοβήθῃς; Μήπως θά ξαναγίνει ποτές του καλά αὐτός; » Τήν παραφυλάω στήν πόρτα της. Θαρρῶ πώς τώρα τελευταῖα ἔχει σκολάσει ἀπό τό καπελάδικο. Ἄλλοτε τό κρατοῦσε αὐτή τό σπίτι. Μέ τό δικό της μεροκάματο. Ὁ ἀδερφός της εἶν' ἓνα χαμένο κορμί. Ὁλητή μέρα ξάπλα καί ραχάτι. Μά τώρα πού ἡ Χριστίνα δέν πηγαίνει στό καπελάδικο, τό σπίτι τᾶ δουλεύει καλύτερα. Κι αὐτή, κάθε τρεῖς καί τόσο, καί καινούριο φουστάνι. Τήν πέτυχα μέ τά πολλά ἓνα πρωί — δέχα θά ἦταν ἡ ὥρα — πού ἔβγαινε ἀπό τήν κάμαρά τους. Ἰσαμε πού νά φορέσω τό σακάκι μου, εἶχε περάσει τήν ὀξώπορτα. Μά λίγο πιο πέρα τήν περίμενε ἓνας καλοντυμένος. Τήν πῆρε ἀπό τό μπράτσο κι ἔφυγαν.

Ἡῶς νά τοῦ πῶ τοῦ Χρῖστου κείνο πού εἶδα; Ὁ Ἀνέστης μου λέει νά μή μοῦ φύγει λέξη. Μοῦ λέει ἀκόμα, πώς τοῦ ἔχουν ὑποσχεθεῖ κάτι καλό γιά τό Χρῖστο, πού ἅμα γίνει θά σωθεῖ. Ὁ φίλος του μέ τό τραῦμα στό μηριαῖο — θυμᾶμαι — ἔχει τά μέσα καί φροντίζει νά τόν θάνουν στή « Σωτηρία ». Ἔχει πολλές ἐλπίδες. Μέ πιάνει ἓνας κόμπος στό λαιμό. Θά χάσουμε τό Χρῖστο... Μά αὐτός εἶναι σάν κάτι ἀπό μᾶς. Τότε ὁ Ἀνέστης μέ κοιτάζει κάπως ἄγρια στά μάτια. Σά νά μοῦ λέει: « Ἐδῶ κιντυνεύουμε νά τόν χάσουμε γιά πάντα. Ἀπό τή ζωή τήν ἴδια... ».

Νά πεθάνει ὁ Χρῖστος... Δέν τό χωράει ὁ νοῦς μου. Ὅμως, μπορεῖ καί νά ζήσει. Ἔχω πιαστεῖ ἀπό μιάν ἐλπίδα. Στά μάτια

μου, ξύπνια ἢ κοιμισμένα, φτεροκοπάει ἀδιάκοπα — τί παράξενο... — ἢ εἰκόνα ἐνοῦ ἀθρώπου — δέν ξεχωρίζω τή φάτσα του — πού ἔχει ἓνα τυφλό τραῦμα στό μηριαῖο, ἔχει ἓνα μικρό παράσημο καί δυό μεγάλα περίπτερα πού κάνουν « χρυσές δουλειές » καί πώς αὐτός ὁ ἅγιος ἄνθρωπος σηκώνει στήν ἀγκαλιά του τό Χρίστο μας καί τοῦ φυσάει ζωή, σά Θεός, ἀπό τό στόμα καί τόν στεριώνει ζωντανό. Μά τήν ἴδια στιγμὴ ξυπνάω καί λέω πώς τίποτα δέ θά μπορέσει νά μᾶς τόν γλιτώσει. Ἡ Χριστίνα πάλι; Ναι, αὐτή, τό Χριστινάκι, ἂν ἔρθει στήν καμαρούλα μας καί κάτσει πλάι στόν ἄρρωστο καί τοῦ μιλήσει καί τοῦ γελάσει καί τοῦ χαϊδέψει τό κούτελο πού εἶναι γεμάτο ρυτίδες καί ἰδρώτας... Ἄς μὴν τόν φιλήσει. Μόνο νά κάτσει πλάι του καί νά τήν ἰδεῖ...

Ἐμεινε πέντ' ἕξι μέρες στό στρῶμα ὁ Χρίστος. Ὑστερα σηκώθηκε. Σά νά ἦταν καλύτερα. Βγῆκε κι ὄξω. Νά κάνει ἓναν περίπατο, νά τόν χτυπήσει λίγος ἥλιος. Ἦρθε ἕως τό μεσημέρι κι ἀκόμα νά γυρίσει. Ὅλα τά κακά βάνουμε μέ νοῦ μας. Δέ βγῆκα τ' ἀπόγιομα, γιά νά τόν περιμένω νά γυρίσει. Ὁ Ἀνέστης βγῆκε γιατί εἶχε ν' ἀνταμώσει τό φίλο του γιά τό ζήτημα τοῦ Χρίστου. Ἦσαν πιά κανονισμένα ὄλα. Αὔριο, μεθαύριο θά μπορούσαμε νά τόν ἀνεβάσουμε στή « Σωτηρία ». Καί σέ καλό κρεβάτι καί συστημένο στούς γιατρούς.

Εἶχε νυχτώσει πού γύρισε ὁ Χρίστος. Τσακισμένος ὅπως δέν τόν εἶχα δεῖ καμιάν ἄλλη φορά. Σέρνοντας, πῆγε καί πλάγιασε στό στρῶμα του. Ἀμίλητος.

Τί ἐγίνες ὄλη τή μέρα; τόν ρωτάω.

Μιλιά ὁ Χρίστος. Πῆγα κι ἀναψα τή λάμπα. Τότες ἦρθε καί μεγάλωσε στόν τοῖχο ἢ σκιά του καί τόν γιόμισε. Κι αὐτός, μιά χούφτα κόκαλα στό στρῶμα του. Κεῖ πού καθόμασταν ἀμίλητοι κι οἱ δυό, μοῦ μίλησε πρῶτος.

— Ἄκου, μοῦ λέει, δέ θά τά βγάλω πέρα. Ὅπου νά ἔναι...

— Τί λές, Χρίστο, τοῦ κάνω καί πάω κοντά του.

Καί κάθομαι καί τοῦ λέω γιά νά τοῦ δώσω κουράγιο, πώς σέ κάνα δυό μέρες θά τόν πᾶμε στή « Σωτηρία » καί πώς ἐκεῖ θά ξαναβρεῖ τή γειά του, θά ξαναγίνει ὅπως ἦταν πρίν.

Μιλάω και δέν τόν κοιτάζω στά μάτια. Δέν πιστεύω κι ἐγώ σ' ὅσα τοῦ λέω. Κεῖνο τό κορμί πού ἔχει πιάσει μιᾶς ἄκριας χῶρο πάνω στό στῤῥωμα δέν ἔχει σταλιά αἷμα στίς φλέδες του. Κεῖνα τά μάτια δέν ἔχουν φῶς. Θά πεθάνει. Μά κάνε, Θεέ μου, νά μὴν εἶναι ἀπόψε...

— Τήν εἶδα τό πρωί, μοῦ λέει ἀργότερα. Μέσα σ' αὐτοκινητάκι τελευταία μάρκα. Σταμάτησαν μπροστά σ' ἕνα μαγαζί πού πουλοῦσε ἀρώματα. Ὁ φίλος της κατέβηκε κι ἐτοιμάστηκε νά τή βοηθήσει νά κατέβει κι αὐτή, μά κείνη τήν ὥρα φαίνεται πῶς θά μ' εἶδε γιατί τόν ξαναπέρασε τό φίλο της στ' ἀμάξι καί φύγανε σάν ἀστραπή. Φόραγε ἕνα ἄσπρο φουστάνι κι ἕνα μεγάλο ψάθινο καπέλο...

Ὁ Ἀνέστης ἦρθε ἀργότερα. Ἔφερε κι ἀπόψε μπριζόλες. Μά ποιός θά τίς φάει; Ὁ Χρῖστος δέ θά ξανασηκωθεῖ ἀπό τό στῤῥωμα του. Αὔριο... Μά ὡς νά ξημερώσει μᾶς λείπουν τόσες ὥρες. Ὁ Χρῖστος βήχει. Λίγο πρίν ἔβγαλε αἷμα. Γιόμισε μιᾶ μεγάλη πετσέτα. Μιά κρυάδα μέ περνάει σ' ὅλο τό κορμί, καθώς βλέπω κεῖνο τό ματωμένο κουρέλι. Μιά κρυάδα πού φτάνει ἴσαμε τήν ἄκρια ἀπό τό ζερβί μου χέρι. Δέν ἔχει πιά οὔτε σταγόνα ἀπό αἷμα κεῖνο τ' ἄρρωστο κορμί. Ἄν τό σκίσεις κάπου, θά βρεῖς μονάχα στεγνές, στραγγισμένες σάρκες.

— Ἄκου, τοῦ λέει ὁ Ἀνέστης, καθώς σκύβει πάνω ἀπό τό κεφάλι του.

Ὁ Χρῖστος ἔχει ἀνοιχτά τά μάτια. Τοῦτα τά μάτια, πού ἦσαν χωμένα σέ βαθιές λακοῦδες, σά νά ἔχουν ξεπεταχτεῖ καί νά ἔχουν γεμίσει τώρα ἀπό ἕνα φῶς ἀλλόκοτο. Ζητάει νά μᾶς βλέπει στά μάτια, μά ἐμεῖς χαμηλώνουμε τά δικά μας. Δέν κοιτάζω στά μάτια οὔτε τόν Ἀνέστη. Λέω πῶς θά ἔναι κι αὐτουνοῦ θολά σάν τά δικά μου. Αὐτός μιλάει τώρα τοῦ Χρῖστου:

— Αὔριο θά πᾶμε στή « Σωτηρία ». Θέση πρώτης τάξεως. Ὁ φίλος μου τά κανόνισε μιᾶ χαρά. Καί περιποίηση ἔξτρα...

Τοῦ λέει ἀκόμα.

— Οἱ γυναῖκες... Μή δίνεις πίστη... μοῦ ἔτυχε κι ἐμένα τό ἴδιο μιᾶ φορά. Ἦταν κάποια πού ἀγαποῦσα πρίν νά πάω στόν πόλεμο. Σά γύρισα μέ δίχως πόδι ἔγινε ἄφαντη. Ὑστερα ἀπό καιρό, μπήκε σέ μιᾶ ἐξοχική μπυαρία — ἴδιος καιρός σάν τώρα, ἀνοιξη — καί πῆγα νά δώσω λουλούδια στό ζευγάρι ἐνοῦ τραπεζιοῦ. Κείνη

μέ γνώρισε κι εἶπε μέ τρόπο τοῦ φίλου της νά μέ διώξει. Τότες τή γνώρισα κι ἐγώ, μοῦ ἀνέβηκε τό αἷμα στό κεφάλι καί σήκωσα τήν πατερίτσα κατακέφαλα καταπάνω τους...

Τί τοῦ τά λέει ὅλα αὐτά ὁ Ἀνέστης; Ὁ Χρῖστος τόν κοιτάζει πάντα στά μάτια, μά δέ φαίνεται νά τόν ἀκούει. Μονάχα ἐγώ τόν ἀκούω. Μά ἐμᾶς, ἐμᾶς, Ἀνέστη ποιός μᾶς ἀκούει;

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Χριστούγεννα στην «Κιβωτό»

Ἐμεῖς, ἐμεῖς, εἴμαστε οἱ ἴδιοι πού λέγαμε τό σπίτι ὅπου μέγαμε «Κιβωτό τοῦ Νῶε» καί τήν κάμαρά μας... Πῶς νά τήν ποῦμε, τάχα, αὐτή τήν κάμαρά μας, πού ἔτσι καθώς χάνεται σ' ἐκείνη τήν ἀπέραντη αὐλή, μοιάζει μέ θαρκούλα ἀφημένη μέσα σέ μιά μεγάλη τρικυμισμένη λίμνη...

Αὐτή ἡ φαντασία γίνεται ἀληθινή σάν θρέχει. Τότε, ὁλόκληρη ἡ αὐλή πλημμυρίζει, σουρώνει τό νερό ἀπ' τό ταβάνι, στάζουν οἱ τοῖχοι, ὅλα ἐκεῖ μέσα στάζουν. Τό νερό, καθώς ξετρέχει ἤσυχο καί σιωπηλό ἀπό τούς τοίχους, εἶναι, μά τό Θεό, σά νά στάζουν δάκρυα ἀπό μάτια ἀθρώπου.

Ἐμεῖς, δέν κλαίμε ἄλλο πιά. Τά τελευταῖα μας δάκρυα εἶναι ἀπό τόν καιρό πού χάσαμε τό Χρίστο. Τά μαλλιά τά καστανά, τά μάτια τά μεγάλα, τό φαρδύ τό κούτελο... ὅλα θά πρέπει νά ἔχουν γίνει ἀπό καιρό χῶμα κι ἄνεμος. Εἴχαμε πεῖ σάν πέθανε ὁ Χρίστος νά πηγαίναμε νά κάτσουμε κάπου ἄλλοῦ. Ὅλα ἐκεῖ μέσα μᾶς τόν θύμιζαν. Ἡ αὐλή, οἱ κάμαρες — πορτόνια καί παραθύρια στή γραμμή, σά στρατιωτάκια σέ κακή ζύγιση — τό Χριστινάκι, ἐκεῖνο τό ἄτιμο τό θηλυκό, πού ἔφερε τό Χρίστο ὡς τόν τάφο.

Λέγαμε νά φύγουμε, μά νά πᾶμε ποῦ; Ἐδῶ μᾶς ξέρουν καί τούς ξέρουμε. Κι ἂν τύχαινε νά πέσει καί κάνας μήνας ἀνάποδος στή δουλειά μας — πουλᾶμε πάντα μπουκέτα ἀπό λουλούδια στά διάφορα κέντρα καί στά ἐρωτευμένα ζευγαράκια — ἂν ἔπεφτε, λοιπόν, καί κάνας μήνας «ἀφορίας», ὁ ἀφέντης τῆς «κιβωτοῦ» («Νῶε» τόν εἴχαμε βαφτίσει κι αὐτόν, πῶς ἀλλιῶς νά τόν λέγαμε; Μόνο πού τοῦτος ὁ Νῶε, ὁ δικός μας, δέν ἔμοιαζε καθό-

λου μέ κείνον τόν παλιό τῆς Κιβωτοῦ, γιατί ἀντίς γιά γένια εἶχε ἓνα μοῦτρο ἄτριχο καί σπανό), γκρίνιαζε, πού λέτε, ὁ γεράκος κάμποσο, ὅταν δέν εἶχαμε στήν ὥρα τους τά λεφτά γιά τό νοίκι, μά μᾶς περίμενε. Καί μεῖς πάλι, μόλις μαζεύαμε καμιά δεκάρα, τοῦ τήν πηγαίναμε κατευθείαν. "Αχ αὐτή ἡ τιμιότητα πού μᾶς ἔχει γίνει πιά ἀρρώστια... Τά ξένα λεφτά μᾶς καῖνε τά χέρια. Σά δέν ἔχουμε, ξεπαγιάζουνε, τώρα μέ τό κρῦο, τά χέρια μας, μά τί νά γίνει... Φωτιά, μαγκάλι δέν ἀνάδουμε γιατί μᾶς... πειράζει τό ἀνθρακικό... (Τί νά πεῖς γιά νά ξεγελάσεις τόν καημό σου...). Βάνουμε, λοιπόν, τά χέρια μας κάτου ἀπό τίς μασχάλες μας καί ζεσταινόμαστε ὅσο καί νά ἔναι...

Λέω: « Βάνουμε », « χέρια μας » καί πάω νά ξεγελάσω τόν ἑαυτό μου πώς ἔχω κι ἐγώ σωστά χέρια καί δέ μοῦ λείπει ὀλάκερο τό ζερβί μου τό χέρι. "Ίδια θά λέει κι ὁ Ἄνέστης ἅμα μιλάει γιά πόδια καί θά ξεχνάει πώς κι αὐτός δέν τά ἔχει σωστά. Δέ ξέρω, ἔτσι τό σκέφτομαι ἐγώ, μπορεῖ νά εἶναι καί φαντασία, γιατί ὁ Ἄνέστης ἔχει πάντα λίγα λόγια καί βαρῦ τό μοῦτρο ὅλο τόν καιρό.

Σιάχνουμε πάντα τά λουλούδια μας σέ μπουκέτα, τ' ἀπιθώνω ἐγώ, κατά τό παλιό συνήθειο, στή ρίζα τοῦ χεριοῦ πού μοῦ λείπει καί τά φτιάχνω ματσάκια. Κι ὕστερα γραμμή γιά τίς ἀπόμερες μπουραρίες καί τά κέντρα ὅπου ἔχει ζευγαράκια.

Πᾶμε ἀπό καιρό σέ καιρό καί σκορπᾶμε λίγα λουλούδια καί στόν τάφο τοῦ Χριστοῦ. Σάν θά φτάσει ὁ καιρός πού δέ θά ἔχει πιά τάφο ὁ φτωχός, θά δάνουμε τά λουλούδια στήν κάμαρα πού ξεψύχησε, στή θέση ὅπου καθόταν, ἐκεῖ ὅπου ξάπλωνε. Δέ θά φύγουμε ἀπό δῶ μέσα. Ποῦ νά πᾶμε; Λογαριάζουμε μονάχα, ἅμα οἰκονομήσουμε τίποτα ψιλά, νά φτιάξουμε λίγο τά κεραμίδια καί νά ἀσπρίσουμε τούς τοίχους. Γιατί κατά τ' ἄλλα ἡ κάμαρα εἶναι ὀολικιά. Πέντε ἐπί ἕξι. "Οχι μονάχα ἐμᾶς τούς δύο χωράει, ἀλλά κι ἄλλους τέσσερους ἀκόμα. Σά ζοῦσε ὁ Χριστός, λογαριάζαμε πώς ἅμα θά ἔπαιρνε τή Χριστίνα, θά μπορούσαμε νά χωρίσουμε τήν κάμαρα στά δύο καί νά οἰκονομηθεῖ στό μισό, τό μεγαλύτερο χώρισμα, τό ζευγάρι καί στό ἄλλο ὁ Ἄνέστης κι ἐγώ, τά... χαμένα κορμιά. Ἐξόν ἂν φεύγαμε ὀλότελα ἐμεῖς ἀπό κεῖ μέσα γιά χάρη τους...

Τά πράγματα ἤρθαν ἀνάποδα. Ὁ Χριστός πάει, ἔφυγε... Δυό μῆνες ἀργότερα ξεσπιτώθηκε καί τό Χριστινάκι. Στόν ἀγύριστο...

Ζεῖ τώρα μέ κάποιον πού τό λέει ἢ τσέπη του. "Ἰσαμε πού νά τόν ξεκοκαλίσει. Κι ὕστερα ἄλλον κι ἄλλον. Μέ τί πᾶμε καί μπλέκου-
με ἐμεῖς οἱ ἄντρες... Σάν τύχει μιά κοπέλα ἤσυχη καί καλή δέ
μᾶς κάνει. Οἱ ἄλλες, οἱ τσακίστρες, μᾶς παίρνουν τά μυαλά. Καί
μᾶς στέλνουν καμιά φορά καί στόν ἄλλον κόσμο. Σάν τό Χρίστο.

"Ὅλα μπορούσα νά τά περιμένω, ὄχι ὁμως πώς θά ἔμπλεκε μέ
ἔρωτες κι ὁ Ἄνέστης. Ναί, ναί, αὐτός ὁ σκουντούφλης, ὁ ἀνάποδος.
Ἡ ἀλήθεια εἶναι πώς δέν ἦταν καινούριος ὁ ἔρωτάς του. Τί εἶναι
στόν ἄνθρωπο τό ριζικό... Πῶς πάει καί σοῦ ταιριάζει τά ἀταίρια-
στα καί κεῖ πού μένεις ξένοιαστος, ξεπετιέται ἀκάλεστο στό δρό-
μο σου καί σέ ξεστρατίζει καί σέ φέρνει κορόνα γράμματα.

Γυρίζει ἕνα βράδυ σπίτι ὁ Ἄνέστης πιά σκουντούφλης κι ἀ-
πίστομος ἀπό κάθε ἄλλη φορά. Βγάζει τήν πίπα του κι ἀρχίζει
νά καπνίζει τό ἕνα τσιγάρο ἀπάνω στ' ἄλλο. Σέ τέτοιες στιγμές
δέν τοῦ μιλάω, τόν ἀφήνω καί ξεθυμαίνει μοναχός του. Μά τούτη
τή φορά φαίνεται πώς ἔχει σκοπό νά ξενουχτίσει καπνίζοντας.

— Τί ἔχεις, βρέ Ἄνέστη, τοῦ λέω.

Μιλιά αὐτός. Τόν ξαναρωτάω. Μιλιά πάλι, μόνο πάφ καί πούφ
ὁ καπνός ἀπό τήν πίπα του. Μέ τά πολλά πού τοῦ κάνω ἔχει φτά-
σει σέ σημεῖο ἢ νά μέ βρίσει ἢ νά μοῦ πεῖ τί ἔχει.

— "Ἐ, νά, μοῦ λέει, κάποιονα βρῆκα στό δρόμο.

— Κι αὐτό ἦταν ὄλο;

Τώρα, μιλάει χωρίς νά μέ κοιτάζει:

— Τή θυμᾶσαι τή Φλώρα; μοῦ κάνει. Τή Φλώρα, ντέ, τή Φλωρί-
τσα τήν ξανθιά...

Πῶς δέν τή θυμᾶμαι. Εἶχε σταθεῖ ὁ μέγας ἔρωτας τοῦ Ἄ-
νέστη. Πρίν νά πάει στόν πόλεμο ἦταν νά τή στεφανώσει. Σά γύ-
ρισε κουτσός ἀπό τό μέτωπο, ποῦ νά τόν ζυγώσει ἢ Φλώρα. Ἄπ'
τόν καιρό πού ἔλειπε εἶχε βγεῖ κιόλας γιά καλά στήν τρυφερί-
τσα. Ἐκανε νά τήν ἰδεῖ ὁ Ἄνέστης καιρούς καί καιρούς. Τήν ἀ-
γαποῦσε μέ τά οὔλα του, μά δέν ἦταν παιδί σάν τό Χρίστο νά βά-
νει τό κεφάλι κάτου καί νά στραγγίζει. Μπορεῖ ν' ἀναπόδιασε γιά
χάρη της στή ζωή του, μά δέν τά κατάριξε. Εἶχε νά τήν ἰδεῖ και-

ρό κι ένα θράδυ — ζούσε ακόμα ο Χρίστος — κεί πού έμπαινε σ' ένα κέντρο νά πουλήσει τά λουλούδια του, τήν παίρνει τό μάτι του νά κάθεται σ' ένα τραπέζι μέ κάποιον φίλο της. Πάει τότε κοντά τους ο 'Ανέστης και σηκώνει τήν πατερίτσα του νά τούς τή φέρει κατακέφαλα...

— Δέν τήν είδα τήν ίδια, λέει ο 'Ανέστης. Κάποιος πού τή γνωρίζει μου μίλησε για τά χάλια της. Πάνε φαίνεται οί καλές ή-μέρες, κάναν φτερά. Τώρα δέν έχει πού τήν κεφαλήν κλίνει. Τόν περασμένο μήνα βγήκε απ' τό νοσοκομείο από πλευρίτη...

Μιλάει και δέ μέ κοιτάζει ούτε μιά φορά στά μάτια. 'Εγώ προσέχω τά δικά του. Πάω νά βρω κι απόψε εκείνο τό στάχτωμα στά μάτια του, πού όσοι δέν ξέρουν τόν 'Ανέστη λένε πώς είναι σκληράδα, μά εγώ λέω πώς αυτός πονάει αλλιώςικά από μās πού λέμε τούς καημούς μας και ξαλαφρώνουμε, αντίς νά τούς καταπί-νουμε και νά μās πνίγουν. 'Απόψε τά μάτια του 'Ανέστη έχουν μιά πονεμένη τρυφεράδα πού δέν τή θυμάμαι νά τήν έχω απαντή-σει σ' αυτόν άλλη φορά. Μιλάει ολοένα:

— Μένει πάνω κεί στήν Καισαριανή, σ' ένα καμαράκι όγρό σαν τάφος. Σκέψου, ύστερα από πλευρίτη, πού δέ θέλει και πολύ νά τή γυρίσει στό χειρότερο, ξέρεις...

Τήν ίδια στιγμή και τών δυοनों ή σκέψη πάει και βρίσκει τόν καημένο τό Χρίστο. Μπορεί νά γλίτωνε κι αυτός. "Αν είχαμε τά μέσα... Μά τότε ήταν ο πρώτος καιρός πού είχαμε μπει στή δουλειά, δύσκολα έδγαίνε τό φωμί. Τώρα, δόξα νά έχει ο Θεός, βγαίνει όχι μονάχα τό φωμί, μά και δυό και τρεις φορές τή βδο-μάδα κρέας. Πλούσια τά έλέη... Κάνουμε ακόμα και μιά σκέψη. Ν' ανοίξουμε, κάπου σέ μιά γωνίτσα, ένα μαγαζάκι και νά πουλάμε λουλούδια. Νά μήν αφήσουμε και τήν παλιά μας « πελατεία του ποδαριού », μά νά ρίξουμε κάπου και μιά βάση πιό γερή. "Ισαμε πότε θά βαστάνε τά πόδια; Κάπου θά πρέπει ν' άράξουμε. Συλλο-γίζομαι περισσότερο τόν 'Ανέστη. Τώρα μέ τά κρύα και τίς βρο-χές κουράζεται νά γυρίζει ανατολή και δύση μ' ένα πόδι — εγώ, πού μου λείπει τό χέρι, τά βολεύω, όσο νά 'ναι, καλύτερα... Είναι κάνας χρόνος πού θάζει στήν μπάντα λεφτουδάκια ο 'Ανέστης, νά μαζέψει ένα ποσό για νά μπορέσει νά παραγγείλει ένα καλό ξύλι-νο ποδάρι. Νά πετάξει πιά κείνο τό αναθεματισμένο τό δεκανίκι.

Ἐγώ, πάλι, ἀπό τήν ἄλλη μεριά, πού τό ἔχω μυριστεῖ, κάνω χωριστά τόν κόμπο μου. Ὁ Ἀνέστης λογαριάζει νά τό παραγγεῖλει πέρα κεῖ κατὰ τό Πάσχα. Ποιός ξέρει, μπορεῖ νά τό παραγγεῖλουμε καί πολύ νωρίτερα...

Τί νά τά λέμε μέ λόγια πολλά. Ἦρθε κι ἡ Φλώρα στήν « Κιβωτό », « ἡ ἀπωλεσθεῖσα περιστερὰ », « ἡ ἐπιστροφή τῆς ἀσώτου », θέλω νά πῶ τοῦ Ἀνέστη, μά δέν τό λέω. Οἱ εὐτυχισμένες στιγμές εἶναι τόσο λίγες καί τόσο λειψές. Δέν πρέπει νά τίς ἀγγίζουμε οὔτε μέ λόγια. Καί τοῦτες οἱ στιγμές πού περνᾶμε εἶναι σάν νά μᾶς ἄγγιξε χέρι σπλαχνικό μέσα κι ὄξω. Πιό πολύ τόν Ἀνέστη.

Ἐαστέρωσε τό μοῦτρο του, ξεθόλωσε ἡ ματιά του... Βύλαμε τή Φλώρα στήν κάμαρη πού ἔμενε ἄλλοτε ἡ Χριστίνα. Κακό σημάδι, μά δέ βαριέσαι... Δέ φταῖν οἱ κάμαρες, οἱ ἄνθρωποι φταῖνε — ἄν φταῖνε καλά καλά κι αὐτοί... Μά τούτη, ἡ Φλώρα, μοιάζει νά ἔχει δοκιμαστεῖ πολύ στή ζωή της. Δέν εἶναι πιά κοπελίτσα δεκαοχτώ χρονῶν, ἄμυαλη πεταλουδίτσα. Εἶναι γυναίκα μεστωμένη τώρα, περασμένα τά τριάντα. Τήν ἔχει ψήσει ἡ ζωή, τῆς ἔχει ἀφήσει χαρακιές πού δέ σβήνουν στό μέτωπο, στά μάγουλα, στίς γωνιές ἀπό τό στόμα. Μά εἶναι ὀμορφή. Ὅμορφη καί γλυκιά. Ὅταν τυλίγει τά μαλλιά της μ' ἓνα κλαδωτό μαντήλι, μοιάζει σάν Παναγίτσα, μά τό Θεό. Θεέ μου, δῶσε νά μπεῖ λίγο βλογημένος ἀγέρας σέ τούτη τήν κάμαρη, πού τήν ἔχει φλομώσει ἡ πονεμένη μας ἀνάσα.

Πλερώνει τό νοίκι τῆς κάμαράς της ὁ Ἀνέστης, τῆς κουβαλάει ἓνα κρεβάτι, τραπέζι, μιά δυό καρέκλες, ἓνα κομμάτι. Τῆς πήγε κι ἔστρωσε τό πάτωμα μέ χοντρό στρωσίδι, νά μήν πατάει ἀπάνω στά πλακάκια. Μέρα μέ τή μέρα σιάχνει τό χρῶμα τῆς Φλώρας. Ὁ Ἀνέστης τῆς κουβαλάει πιά καί μέ τά δυό τά χέρια. Μέρα μέ τή μέρα ἀδειάζει καί τό κομπόδεμα, κοντεύει νά φαγωθεῖ τό « ξύλινο ποδάρι ». Μιά μέρα μοῦ τό εἶπε ἀπόξω ἀπόξω:

— Ἐέρεις, μοῦ λέει, ἀξίζει πιό πολύ ἓνας ἄνθρωπος ἀπό ἓνα ψεύτικο ποδάρι...

Θέλει νά πεῖ, πώς ἀξίζει πιότερο νά σωθεῖ ἓνας ἄνθρωπος πού κιντυνεύει — ἡ Φλώρα — παρά ν' ἀγοραστεῖ τό ξύλινο ποδά-

ρι πού λογαριάζαμε. Μά γιατί μου τότε λέει έμένα αυτό τό λόγο; Έμένα ντρέπεται; Μήν του πω τίποτα; Μήν σκεφτώ άσχημα γι' αυτόν; Δαγκώνω τά χείλια μου άπ' τό κακό μου. Έγώ λέω πώς μπήκε ένα καινούριο φως στή ζωή μας, πού αξίζει νά πουληθοῦμε γιά χάρη του.

Ζυγώνουν τά Χριστούγεννα. Τό κομπόδεμα του Άνέστη έχει πιά σωθει. Λογάριαζε νά πάρει ένα ζεστό πανωφόρι γιά τή Φλώρα, μά δέ φτάσανε τά λεφτά. Τήν παραμονή, πρίν φύγει από τό σπίτι, τόν σταματάω.

—"Ακου, του λέω και του βάζω στό χέρι ό,τι είχα οικονομήσει γιά τή δουλειά πού ξέραμε. "Ηθελα νά σου κάμω μιά χαρά κι εγώ. Τότες, ντέ, πού μάζευες γιά τό πόδι... Μά, έτσι πού ήρθανε τά πράματα, δέ φτάνουν γι' αυτό πού λογαριάζαμε όσα έχω μαζέψει. "Ισα πού φτάνουν γιά ένα πανωφόρι, νά ποῦμε, κι ένα καλό τραπέζι τά Χριστούγεννα...

Δέν του δίνω καιρό νά μου πει λέξη. Τόν σπρώχνω νά βγει νά πάει νά φωνίσει και νά μ' αφήσει και μένα νά συγυρίσω τό «άρχοντικό» μας. Είναι ανάγκη τώρα νά μου μιλάει και νά του μιλάω, φτάνει νά κοιταζόμαστε στά μάτια, γιά νά καταλαβαίνει ό ένας τόν άλλον...

.....

Άνήμερα τά Χριστούγεννα στρώσαμε ένα τραπέζι πού δέ λέγεται — σάν τότε πού ζούσε κι ό Χρίστος. Μας βόηθησε κι ή καθημένη ή Φλώρα. "Ασπρο τραπεζομάντηλο και λουλούδια στό γυαλί... Πήραμε και γαλόπουλο, πού τό μαγείρεψε ή νοικοκυρά μας κι ήταν νά γλείφεις τά δάχτυλά σου. "Ηπιαμε κιόλας κι ήρθαμε στό κέφι. Τραγουδήσαμε όλοι μας. "Ακουσα και τή φωνή του Άνέστη. Τί σου κάνει κι αυτή ή αγάπη, ωστόσο... Και τά μάτια ξεσταχτώνει και τή φωνή τήν ξανοίγει... Κείνη τή μέρα βάλαμε και τή Φλώρα μέ τή βία νά φορέσει τό πανωφόρι της. Κι εγώ γιά μιά στιγμή πίστεψα πώς δέ μου έλειπε τό ζερβί τό χέρι μου. Οῦτε και του Άνέστη τό ποδάρι του. Τό πολύ πολύ πώς είχε τό άλλο, τό ξύλινο, πού λογαριάζαμε νά παραγγείλουμε...

Ποῦ νά πήγαινε;

Στό συμβολαιογραφείο ὅπου δούλευε — ἔκανε ἀντίγραφα μέ τό κοιμάτι — τόν ξέρανε ὅλοι γιά παντρεμένο, μέ γυναίκα καί παιδιά, πού ἔδειχνε νά τούς εἶναι ὀλότελα ἀφοσιωμένος. Πρῶτο οἰκογενειάρχη, πού λένε. Μαζευόταν ἀπό νωρίς σπίτι του, δέν ἔμπλεκε ποτέ μέ παρέες κι ἀπόφευγε νά κάνει τό παραμικρό περιττό ἔξοδο γιά τόν ἑαυτό του.

Τόν θυμᾶμαι ἀκόμα καί τώρα — κι ἄς ἔχουν περάσει χρόνια ἀπό τότε. Ψηλό, λιγνό, τυλιγμένον σ' ἓνα μακρú πανωφόρι τό χειμώνα καί σ' ἓνα λίγο κοντήτερο σακάκι τό καλοκαίρι, ἓνα πρόσωπο ξερακιανό, μιά ὄψη λίγο μελαγχολική, δοκιμασιμένον ἀπό τά βάσανα μιᾶς ὀλάκερης ζωῆς, πού προσπαθοῦσε νά τά κρύβει ὅλο τόν καιρό κάτου ἀπό ἓνα τεχνητό χαμόγελο, πού χάραζε πάνω στά λεπτά, μαραμμένα χεῖλια του.

— Ἡ ζωῆ, πιστέψτε με, ἡ ζωῆ εἶναι πολύ δύσκολη, ἔλεγε πολλές φορές. Θά ἦταν προτιμότερο νά πεθάνει κανεῖς, ἂν δέν εἶχε ὀποχρεώσεις. Ἐγώ, λογουχάρη, ἂν δέν εἶχα τή γυναίκα μου καί τά παιδιά μου, γιά ποιό λόγο νά ζῶ;

Ἐπί τῶν λόγια του φαινόταν πώς μόνο ἡ οἰκογένειά του τόν συγκρατοῦσε στή ζωῆ. Μιλοῦσε ὀλοένα γιά τή γυναίκα του καί γιά τά παιδιά του. Δέν εἶχαμε ἰδεῖ ποτέ οὔτε αὐτά, οὔτε ἐκείνη μαζί του. Δέν ξέραμε καν ποῦ ἦταν τό σπίτι του. Μᾶς εἶχε πει κάποτε ὅτι καθότανε μακριά, πολύ μακριά, σέ κάποιο ἀπομακρυσμένο τέρμα καί πώς ἦταν ἀναγκασμένος, βγαίνοντας ἀπό τό λεωφορεῖα, νά περπατάει σχεδόν μισή ὥρα ἀκόμα γιά νά φτάσει σπίτι του.

— Οἱ περιστάσεις μ' ἀνάγκασαν νά περιοριστῶ τόσο πολύ, δικαι-

ολογιόταν συχνά, χωρίς νά τόν αναγκάζει, ωστόσο, σ' αυτό κανένας. Άλλιως είχα αρχίσει κι ἐγώ τή ζωή μου, μ' άλλα ὄνειρα, διαφορετικά σχέδια, μά, βλέπετε, σπάνια πετυχαίνει κανένας ἐκεῖνο πού προσπαθεῖ...

Εἶχαμε μάθει κάποτε πώς ἦταν παλιός δικαστικός, πού εἶχε ἀποσυρθεῖ νέος ἀκόμα ἀπό τόν κλάδο, ὕστερα ἀπό μίαν ὑπερκόπωση πού τόν εἶχε κλείσει δυό χρόνια στό ψυχιατρεῖο. Ποτέ μας, ὅμως, δέ δείξαμε πώς ξέραμε τίποτε ἀπό τά παλιά του. Ἦταν τόσο εὐαίσθητος, πού μπορούσε νά τοῦ κάνει κακό, ἀν μάθαινε ὅτι ξέραμε κάτι ἀπό τήν κακοτυχία αὐτή τῆς ζωῆς του.

Πολλές φορές, πάλι, πού τύχαινε νά εἶναι στενοχωρημένος περισσότερο, τόν ἀκούγαμε νά μᾶς λέει:

— Ὁ ἄνθρωπος θά μπορούσε νά εἶναι μέ πολύ λίγα πράγματα εὐτυχισμένος. Θά τοῦ ἔφτανε λίγη ἀγάπη. Τίποτα περισσότερο. Νά ξέρεις πώς κάποιος σέ νοιάζεται, σέ ἀγαπᾶ, σέ περιποιεῖται ὅταν δέν αἰσθάνεσαι τόν ἑαυτό σου καλά, σέ παρηγορεῖ ὅταν τύχει νά εἶσαι λυπημένος. Ναί, κύριοί μου, ἰδίως τό τελευταῖο. Νά μοιράζεται, αὐτός ὁ ἄλλος, τή λύπη σου. Νά σοῦ δείχνει μέ κάθε τρόπο τή στοργή του...

Ἔτσι πού μιλοῦσε γιά στοργή, τό πάθος πού ἔδειχνε ἢ φωνή του, ἢ λαχτάρα πού θέρμαινε τά λόγια του, σ' ἔκαναν σίγουρα νά σκεφτεῖς πώς ἡ στοργή ἦταν ἐκεῖνο πού ἔλειπε ἀπ' αὐτόν τό γερασμένο ἄνθρωπο. Μά ὁ ἴδιος, τήν ἴδια στιγμή, διαζόταν νά προσθέσει:

— Μιλῶ, φυσικά, γενικά. Γιά τούς ἀνθρώπους πού βρίσκονται ξεκρέμαστοι στή ζωή, χωρίς στοργή, οὔτε ἀγάπη. Ὅσο γιά μένα... Ἐάν μοῦ ἔλειπαν μιά στιγμή ἀπό τή ζωή, τήν ἴδια στιγμή θά πέθαινα. Θά ἦταν, ἄλλωστε, τόσο ἄσκοπο νά ζεῖ κανένας, μ' ἐννοεῖτε;

Τόν τελευταῖο καιρό εἶχε ἀρχίσει νά γίνεται ἀλλιιώτικος. Οἱ δουλειές στό συμβολαιογραφεῖο εἶχανε κόψει ἀρκετά καί τό φτωχό εἰσόδημά του εἶχε ἀνάλογα λιγοστέψει. Αὐτό, τόν ἔκανε νά γίνεται πιό μελαγχολικός ἀπ' τό συνηθισμένο. Μᾶς ἔκανε, ἀκόμα, ἐντύπωση, πώς εἶχε ἀρχίσει νά μή μιλάει πιά ταχτικά γιά τούς δικούς του. Κι ἀκόμα, εἶχαμε προσέξει πώς δέ διαζόταν νά γυρίσει

σπίτι του, καθώς άλλοτε, μόλις τέλειωνε τή δουλειά του. Ένα βράδυ, τόν αντάμωσα, κοντά μεσάνυχτα, νά τριγυρνάει, έτσι σά χαμένος, στήν Όμόνοια, λίγο πιά πέρα από τή στάση τοῦ λεωφορείου, πού θά ἔπρεπε κανονικά νά πάρει γιά νά γυρίσει σπίτι του. Προσπάθησε νά μ' ἀποφύγει, μά δέν τά κατάφερε.

— Ξέρετε, μοῦ εἶπε, χωρίς νά μέ κοιτάζει καί χωρίς νά τόν ρωτήσω, εἶχα πάει νά συναντήσω κάποιον πού μοῦ εἶχε ὑποσχεθεῖ μιά πρόσθετη δουλειά. Βλέπετε, οἱ δουλειές τοῦ γραφείου ἔχουν λιγοστεύει ἐξαιρετικά. Γι' αὐτό κι ἄργησα νά πάω σπίτι. Καί θ' ἀνησυχοῦν, ξέρετε, γιατί δέν τούς εἶχα εἰδοποιήσει ὅτι θ' ἀργήσω...

Κι ὅμως ἦταν φῶς φανερό ὅτι ἀπόφευγε ἐπίτηδες νά γυρίσει σπίτι του. Τό ἄλλο πρωί, ποιά ἦταν ἡ πρώτη του κουβέντα, μόλις μέ εἶδε;

— Λοιπόν, δέ φαντάζεστε τί ἀνησυχία πέρασαν χτές βράδυ οἱ δικοί μου... Νόμιζαν πώς κάτι ἔπαθα. Ἡ γυναίκα μου μέ τό μεγάλο μου γιό εἶχανε βγεῖ ἴσαμε τό τέρμα νά μέ περιμένουν. Φανταστεῖτε... Δέν πρέπει νά τούς τό ξανακάμω αὐτό ἄλλη φορά, δέν πρέπει...

.....

Τό ἴδιο βράδυ τόν αντάμωσα, ἄν λέτε ποῦ; Σέ μιά ταβέρνα. Σέ μιά ταβέρνα, αὐτόν, πού δέν εἶχαμε καταφέρει νά τόν τραθήξουμε ἴσαμε καί ποτέ, ὅσες φορές κι ἄν τόν εἶχαμε παρακαλέσει νά μᾶς ἔκανε παρέα γιά ἕνα ποτήρι κρασί. Δέν ταραχτήκε καθώς μέ εἶδε, ὅπως τό προηγούμενο βράδυ, οὔτε καί ζήτησε νά μ' ἀποφύγει, γιατί εἶχε πιεῖ κάμποσο κρασί. Τό κατάλαβα ἀπό τά βαριά μάτια του, τή μυρουδιά τοῦ κρασιοῦ πού ἀνάδινε ἡ ἀνάσα του καί τά λόγια του τά μπερδεμένα.

— Γιατί δέν πᾶτε σπίτι σας; τόν ρώτησα. Εἶναι ἀργά. Καί δέν κάνει νά πίνετε τόσο πολύ. Θ' ἀνησυχοῦνε σπίτι σας. Ἐλάτε νά σᾶς πάω νά πάρετε τό λεωφορεῖο.

Γέλασε γιά ὅ,τι τοῦ ἔλεγα καί λύθηκε ἡ γλώσσα του, σέ λόγια πού δέν τά εἶχα ἀκούσει ποτέ μου, ὅσον καιρό τόν γνώριζα.

— Νά πάω σπίτι μου; Μά τί νά κάμω νά πάω; Δέν ἔχω ἐγώ σπίτι, ἀγαπητέ μου, δέν ἔχω. Οὔτε γυναίκα, οὔτε παιδιά... Δέν ἔχω νά τούς πάω χρήματα γιά νά μέ περιμένουν καί ν' ἀνησυχοῦν.

"Οποια ώρα κι αν γυρίσω, θά με βρῖσουν. Προχτές τό βράδυ, μέ κλείσαν έξω. Δέν μοῦ ἀνοιξαν τήν πόρτα. Μάλιστα. Ἡ γυναίκα μου καί τά παιδιά μου δέν μοῦ ἀνοιξαν τήν πόρτα. Χτές βράδυ πού μ' ἀνταμώσατε, δέν πῆγα καθόλου σπίτι. Οὔτε κι ἀπόψε θά πάω, μέ καταλαβαίνετε, οὔτε κι ἀπόψε... Δέ μέ θέλουν, οὔτε μ' ἀγαποῦν. Οὔτε καί μ' ἀγάπησαν ποτέ τους. Κι ὅσα ἔλεγα γι' αὐτούς, πώς μ' ἀγαποῦσαν καί μέ νοιάζονταν, ἦσαν ψέματα, μ' ἀκοῦτε, ὅλα ψέματα. "Όταν χάσει ὁ ἄνθρωπος τήν ἀληθινή ἀγάπη, κάτι εἶναι κι ἡ ψεύτικη. Μά ἐγώ τώρα τήν ἔχασα κι αὐτή κι ἔτσι δέν ἔχω πιά τίποτα... τίποτα...

Κι ἦταν ἔτοιμος ἐκείνη τήν ώρα νά κλάψει μπροστά μου σάν παιδί, σάν δυστυχισμένος, σάν ἄνθρωπος...

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Ὁ «μυστήριος» μέ τά λουλούδια

Ἀνέβαινα μαζί μ' ἓνα φίλο μου τίς σκάλες τοῦ ἠλεκτρικοῦ σταθμοῦ, ὅταν ἓνας ψηλός κι ἀδύνατος ἄνθρωπος μᾶς πληρώσει καί μιά παρακλητική φωνή ἀκούστηκε. Ζητοῦσε βοήθεια γιά τή δυστυχία του, πού μαντευόταν ἀπό τό παλιό του τριμμένο κοστούμι, τό ἀξύριστο πρόσωπο, τόν τρεμουλιαστό τόνο τῆς φωνῆς του, πού ἔφτανε ἴσαμε τά χεῖλη δειλή, σιγανή, τόσο πού καλά καλά δέν ξεχώριζες τί ἔλεγε. Ἐφτασαν μακάχα ἕως τ' αὐτιά μας κάμποσες σκόρπιες λέξεις:

— Ἀναξιοπαθῆς ἐπιστήμων... πολύ δυστυχῆς... Οἱ ἀντίξοες περιστάσεις...

Κι ὄλα αὐτά εἰπωμένα τόσον εὐγενικά, μέ τέτοια λεπτότητα, πού ἔκανε ἐντύπωση.

Ὅταν τοῦ δώσαμε κάτι καί ξεμάκρυνε, ὁ φίλος μου μοῦ εἶπε:

— Αὐτός ὁ ἄνθρωπος εἶναι πολύ « μυστήριος ». Μόλις βραδιάζει, κινεῖ « στέκι » ἐδῶ. Οὔτε τόν καταλαβαίνεις πότε ἔρχεται δίπλα σου, πότε σοῦ λέει τό « ἀναξιοπαθῆς ἐπιστήμων » κι ὄλα τ' ἄλλα του. Ὅλοι τοῦ δίνουν κάτι. Γιατί φαίνεται πολύ δυστυχημένος. Μπορεῖ, ποιός ξέρει, νά ἔχει νά θρέψει ὀλόκληρη οἰκογένεια μέ τή ζητιανιά. Ἐκτός ἂν εἶναι μέγας ἀπατεώνας...

Κουβεντιάζοντας μέ τό φίλο μου γιά τόν παράξενο ζητιάνο, εἶχαμε φτάσει στά Χαυτεῖα. Θά ἦταν δέκα τό βράδυ. Πρὶν χωρίσουμε, ξανάδαμε τόν ἀνθρωπάκο τοῦ σταθμοῦ. Εἶχε σταθεῖ σ' ἓνα ὑπαίθριο ἀνθοπωλεῖο καί διαπραγματευόταν ν' ἀγοράσει ἓνα μπουκέτο ἀπό χρυσάνθεμα. Αὐτό μᾶς ἔκαμε νά τόν προσέξουμε. Πλησιάσαμε χωρίς νά μᾶς βλέπει, γιατί φαινόταν νά παίρνει κάθε προ-

φύλαξη, τόν είδαμε νά βγάξει από τήν τσέπη του μιά χούφτα κέρματα, νά τά μετράει καί νά τά δίνει στόν άνθοπώλη. "Υστερα, πήρε τά λουλούδια στήν άγκαλιά κι απομακρύνθηκε σάν κυνηγημένος.

Ο άνθοπώλης, όταν τόν ρωτήσαμε για τόν παράξενο πελάτη του, φάνηκε πρόθυμος νά μάς πληροφορήσει ό,τι ήξερε γι' αυτόν.

— Είναι πολύ « μυστήριος » τύπος, άρχισε νά λέει — χρησιμοποίησε κι αυτός τό ίδιο επίθετο, πού λίγο πρίν είχα άκούσει από τό στόμα του φίλου μου. "Ολη τή μέρα, δέ φαίνεται πουθενά. Μόλις βραδιάζει, πάει καί κάνει τό ζητιάνο στά σκαλιά του ήλεκτρικού σταθμού. Φοβάται, φαίνεται, μήπως τόν ιδούν τή μέρα νά ζητιανεύει καί τόν αναγνωρίσουν. Τό « αναξιοπαθής επιστήμων » δέν είναι κόλπο του. Ήταν γιατρός απ' τούς καλούς. Σίγουρα θά τόν έχετε άκουστά (μάς είπε ένα όνομα αρκετά γνωστό). Έδω καί δυό τρία χρόνια ήταν ένας ευτυχισμένος άνθρωπος. Είχε μιά πρώτη τάξεως πελατεία. Τελευταία, είχε κάμει κι έναν καλό γάμο. Άγάπησε μιά κοπέλα από πολύ καλό σπίτι καί τήν παντρεύτηκε. Μά ό ίδιος είχε ένα τρομερό ελάττωμα, πού στάθηκε ή αίτία τής δυστυχίας του. Ζήλευε τή γυναίκα του σέ άπίστευτο βαθμό. Ή μεγάλη του άγάπη τόν έκανε νά τήν υποπτεύεται σέ καθετί. Κι ή καημένη ή κοπέλα μαράζωνε απ' τόν καημό της, γιατί τόν αγαπούσε κι αυτή πολύ. Ή ζωή της γινόταν μέρα μέ τή μέρα μαρτυρική. Θά θυμόσαστε ένα όνειρο πού είχε συγκινήσει όλη τήν Άθήνα έδω καί κάμποσα χρόνια. Τελευταία, τήν υποπτεύοταν μέ τόν πιό καλό του φίλο. Έφτασε στό σημείο νά τή βρίσει καί νά τήν χτυπήσει. Τότε ή άμοιρη κοπέλα, ένα βράδυ, ύστερα από μιά τρομερή σκηνή, πήρε τή μεγάλη άπόφαση. Κάθισε καί του έγραψε ένα γράμμα κι άμέσως έφυγε από τό σπίτι. Έμεναν τότε στό Νέο Φάληρο. Τράβηξε σάν τρελή στό πιό έρημικό μέρος τής άκτής κι έπεσε στή θάλασσα. Τό άλλο πρϊί πού τήν αναζήτησαν βρήκαν ένα μαντήλι της εκεί πού είχε πέσει. Μά απ' αυτήν τήν ίδια τίποτα. Ένας φαράς μονάχα έπιασε, μακριά απ' τήν άκτή, ένα καστόρινο άσπρο γοβάκι — τό δικό της.

»Μπορείτε νά φανταστείτε ύστερ' απ' αυτό τή θέση του δύστυχου του άντρα της. Στο γράμμα πού εκείνη του άφησε φεύγοντας για νά πάει νά πνιγεί, του όρκιζόταν για μιάν ακόμα φορά, ότι ήταν άθώα για όσα τήν υποπτεύοταν. Καί στίς τελευταίες εκείνες

στιγμές τῆς ζωῆς της, τοῦ φερνόταν εὐγενικά. Ἡ καολσύνη τῆς ψυχῆς της ἔφτανε στό σημεῖο νά τόν συγχωρεῖ γιά τό κακό πού τῆς ἔκανε καί τοῦ εὐχόταν νά ζήσει εὐτυχισμένος. "Ἰστερ' ἀπ' αὐτό τό χτύπημα, ὁ ἄνθρωπος τρελάθηκε. Ἔμεινε δυό χρόνια σέ νευρολογική κλινική. Τόν βγάλαν πέρσι, γιατί ἦταν ἥσυχος τρελός. Δέν βλάπτει κανένα, ἐκτός ἀπ' τόν ἑαυτό του. Εἶναι ὁ πιό ἥσυχος τρελός πού ἔχω γνωρίσει...

» "Ὅσο γιά τά λουλούδια πού τόν εἶδατε πρὶν λίγο ν' ἀγοράζει, δέν εἶναι τρέλα. Στό γράμια πού τοῦ εἶχε ἀφήσει ἡ συχωρεμένη ἡ γυναίκα του, γιά μόνη χάρη τοῦ ζητοῦσε νά τή θυμᾶται πότε πότε μέ λίγα λουλούδια, πού τ' ἀγαποῦσε πολύ ὅταν ζοῦσε. Κι αὐτός, ὁ δυστυχισμένος, ὅσα λεφτά μαζεύει κάθε βράδυ ἀπὸ τῆς ζητιανιά, ἔρχεται καί τ' ἀγοράζει λουλούδια. "Ὅσο περισσότερα λεφτά ἔχει, τόσο περισσότερα λουλούδια θέλει ν' ἀγοράζει. "Ἄν ὑπῆρχε τάφος, θά τά πήγαινε νά τ' ἀποθέσει πάνω στήν πλάκα του. Μά κείνη δέν ἔχει ἄλλον τάφο ἀπὸ τῆς θάλασσα. Κάθε βράδυ, λοιπόν, ὁ φτωχός παίρνει τό τραῖνο καί πηγαίνει στό μέρος πού πνίγηκε ἡ γυναίκα του. Ἀπὸ ἓνα βράχο, ἀπὸ τόν ἴδιο πού γκρεμίστηκε ἐκείνη, σκορπάει τά λουλούδια στή θάλασσα, στά κύματα. Τόν ἔχουν ἰδεῖ πολλοί αὐτή τήν ὥρα, πού ἡ ἀκτὴ εἶναι ἐρημική κι εἶναι μονάχος αὐτός, ἡ θάλασσα κι ἡ πεθαμένη. "Ὅσοι δέν ξέρουν τήν ἱστορία του, θά τόν παίρνουν γιά τρελό. Μά, ἴσως δέν εἶναι...».

Ὁ ἀνθοπώλης εἶχε μιλήσει σάν ποιητής. Κι ἐμεῖς τόν ἀκούγαμε μέ τά δάκρυα σχεδόν στά μάτια...

Μιά χαρά πού δέν κράτησε...

Είναι ένας χειμώνας βαρύς, δυνατός. Κάθε μέρα βρέχει. Τίς νύχτες τό νερό δυναμώνει. Ξεκολλάει σωρό τά χώματα και τίς πέτρες από τήν κοντινή πλαγιά και τά στοιβάζει ανάκατα πάνω στις γραμμές του τραίνου. Τό πρωί, μόλις χαράζει, κατεβαίνει τό συνεργείο από εργάτες για νά τίς ξεφράξει. Δουλεύουν ώρες ελόκληρες κάτω απ' τή βροχή πού δέ λείει νά σταματήσει. Τό νερό τρυπώνει ως τά κόκαλα. "Όταν περνάει τό τραίνο, ένα σωρό μάτια τό ακολουθοῦν λαίμαργα. Τό βράδυ, τά ανάμμένα του φῶτα ἔρχονται και γίνονται μεγάλα χρωματιστά μάτια πού πέφτουν πάνω στά δικά τους. Αὐτά, τά δικά τους, δέν κλείνουν από καιρό μέσα τους τίποτα. Κοιτάζουν, σάν ἀπελπισμένα, τό τραίνο πού μακραίνει ολοένα, για νά γίνει στό τέλος ένα μακρύ, λεπτό φίδι πού γρήγορα θά χαθεῖ, θά σβήσει. Στόν ἀέρα ἔχουν σκορπιστεῖ τά σκουρα μολυβένια σύγνεφα πού ἄφησε φεύγοντας ὁ καπνός του. Ἀνασαινουν οἱ εργάτες για λίγες στιγμές τόν ἀέρα, πού ἔχει ποτιστεῖ από τό καμένο κάρβουνο του τραίνου. Τώρα θά πρέπει νά περιμένουν τό καινούριο, πού θά περάσει ὕστερα από πολλές ὥρες.

Κανένα τραίνο δέ σταματάει σέ κείνο τό μέρος. Ὁ σταθμός βρίσκεται μιά ὥρα μακρύτερα. Δυό, τρεῖς φορές τή βδομάδα μονάχα λιγοστεύει καθώς περνάει τό τρέξιμό του και κάποιος τούς πετάει από τή σκευοφόρο ένα σάκο μέ προμήθειες και γράμματα για τούς εργάτες του συνεργείου. Δέ μένουν ἐκεῖ ἄλλοι ἄνθρωποι ἐξόν απ' αὐτούς. Ἐχουν στημένες τίς παράγκες τους κοντά στις γραμμές. Τό πιό κοντινό χωριό είναι μακριά δυό τρεῖς ὥρες μέ τά πόδια από κεί πού μένουν. Κάθε μιά βδομάδα περνάει ὁ μηχαν-

νικός πού ἐπιθεωρεῖ τίς γραμμές καί τή γέφυρα, πού ἀρχίζει διακόσια, τριακόσια μέτρα πέρ' ἀπό τήν κατασκήνωση. Μοιράζει τσιγάρα καί κινίνο στους ἐργάτες. Τοῦ χρόνου τό Ὑπουργεῖο θ' ἀρχίσει ἐργασίες γιά νά ξεράνει τά ἔλη ἐκείνης τῆς περιοχῆς. Ὅλοι οἱ ἐργάτες εἶναι πειραγμένοι ἀπό πυρετούς. Τίς προάλλες, ἕνας νέος εἶχε πέσει ἄρρωστος, τήν ὥρα πού δούλευε, πάνω στίς γραμμές. Τόν ἔφηγε βράδια συνέχεια ὁ πυρετός. Ἀπό τήν παράγκα του στύλωνε τά μάτια πέρα, κατά τόν ἀνοιχτό κάμπο, στίς γραμμές πού περνοῦν τά τραῖνα. Ἀκουγε τό βουητό ἀπό κάθε τραῖνο, ὥρα πολλή πρὶν αὐτό φανεῖ, στίτωνα τ' αὐτί, ἀνασηκωνόταν στό στῶμα του. Κι ἐκεῖνο πέραγε, γραμμή ἀπ' ἀστραπή κι ἔφευγε. Ὁ ἄρρωστος παραμιλοῦσε:

— Νά φύγω... νά φύγω...

Ὅταν πέρασε ὁ μηχανικός, τόν πῆρε στ' αὐτοκίνητό του γιά νά τόν πάει στήν πόλη. Τόν ἀκολούθησαν ἕνα σωρό μάτια τήν ὥρα πού ἔφευγε. Αὐτοί, οἱ ἄλλοι, ἔμεναν. Πού νά πήγαιναν; Ὅλοι τους ἦσαν δεμένοι πάνω σέ κείνες τίς σκουριασμένες γραμμές τοῦ τραίνου.

Ὁ Καμάρης τούς δίνει κουράγιο.

— Λίγους μῆνες ἀκόμα, παιδιά... Ὡσπου νά ῥθει ἡ ἀνοιξη... Θά εἶναι ὁμορφα τότε...

Εἶναι ἀπό τούς πιό παλιούς στή δουλειά — οἱ περισσότεροι εἶναι καινούριοι. Τόν λένε γέρο — μά δέν εἶναι. Τά μαλλιά τοῦ Μελέτη ἔχουν πολλές ἄσπρες τρίχες, τό κούτελό του τό πληγώνουν βαθιές χαρακιές, τά χέρια του ὁμως δουλεύουν σά νέου παιδιοῦ.

Τά βράδια, ὅταν περάσει τό τελευταῖο τραῖνο καί τελειώσει τή δουλειά του, γυρίζει στήν παράγκα του. Ἀνάβει τσιγάρο. Ἡ Σοφία στρώνει σιωπηλῆ τό τραπέζι πού ἔχουν φτιάξει ἀπό παλιά ἄχρηστα σανίδια. Ὁ Καμάρης σηκώνει πολλές φορές τά μάτια του ἀπάνω της. Φροντίζει νά τήν κοιτάζει σέ στιγμές πού αὐτή εἶναι γυρισμένη ἄλλοῦ καί δέ μπορεῖ νά ξέρει πώς τήν κοιτάζει. Τά μάτια τοῦ Μελέτη, πού δέν ἔχουν ὄλο τόν καιρό κανένα φῶς στό βα-

θύ σκοῦρο χρῶμα τους, καθαρίζουν τότε και φαίνονται σά γελαστά. Ἀκόμα, λιγαστεύουν στό μέτωπο κι οί ρυτίδες.

— Σοφία, τῆς λέει πολλές φορές πού αισθάνεται τήν ἀνάγκη για ἕνα ξέσπασμα κι ἕνα ξαλάφρωμα, πῶς μπορεῖς και μένεις μαζί μου, σ' αὐτόν τόν τόπο...

Ἡ γυναίκα ἔρχεται τότε κοντά του, τόν κοιτάζει κατάματα μέ τά μεγάλα καστανά της μάτια, πού εἶναι τό πιό ὁμορφο ἀπό καθετί δικό της. Πολλές φορές τόν ἀγκαλιάζει ἢ τοῦ χαϊδεύει τά μαλλιά, πού τό βράδυ γίνονται πιό γκριζα ἀπό τούς καπνούς και τά χῶματα τῆς ἡμέρας, και δέ μιλάει. Τοῦ λέει συχνά:

— Σ' ἀγαπῶ... ἄν δέ σ' ἀγαποῦσα, δέ θά ἔμενα.

Δέν τή ρώτησε ποτέ του ἄν εἶναι ἀλήθεια πῶς τόν ἀγαπάει. Φοβᾶται μήπως διαβάσει ἄλλα ἀπ' ὅ,τι λέει στό μάτια της. Τόν περασμένο ἀκόμα χειμῶνα ἦταν μιά ξένη γι' αὐτόν. Μιά γυναίκα πού τήν εἶχε χτυπήσει σκληρά ἢ ζωή και τοῦ τήν εἶχε φέρει, κυνηγημένο πουλί, στήν πόρτα του. Μάντεψε πῶς ἦταν ἕνα δυστυχισμένο πλάσμα πού γύρευε προστασία. Ἐμεινε κοντά του. Γυναίκα του. Μοιράστηκε μαζί της τό φωμί του. Κι αὐτή τοῦ ἔδωσε ὅ,τι μπορούσε ἀπό τό φῶς τῶν ματιῶν της και τίς χάρες τοῦ κορμιῦ της.

Ὡστόσο, τό κρυφό σαράκι δέν παύει νά τοῦ τρώει ὀλοένα τά σωθικά. Εἶναι φορές πού ἀναλογίζεται, πῶς εἶναι δυνατό νά μείνει για πάντα κοντά του αὐτή ἢ νέα γυναίκα; Ἐχει σχεδόν τά μισά του χρόνια. Κι αὐτός εἶν' ἕνας γέρος. Ἐχει μάθει τόσο καλά τή ζωή, τήν ἔχει σπουδάσει, χρόνια τώρα, γράμμα μέ γράμμα, σάν ἀλφαθητάρη, ὁ Μελέτης ὁ Καμάρης...

Δέν ξέρει τί νά πεῖ, ἀπό ποῦ νά πιαστεῖ. Ἄς τόν λυπηθεῖ ὁ Θεός κι ἄς τοῦ χαρίσει αὐτή τή χαρά, μιά και τόν ἔχει στερήσει σέ μιάν ὀλάκερη ζωή ἀπό τόσες ἄλλες. Ἡ, ἄν αὐτό δέν εἶναι βολετό, ἄς τοῦ τήν ἀφήσει ὅσο πιό πολύ γίνεται κοντά του...

Μένουν μαζί ἕνα χρόνο τώρα κάτω ἀπό τήν ἴδια στέγη, πού τό χειμῶνα τή χτυπάει, ἀνέλπιδα κι ἀνελέητα, ἢ βροχή. Τήν ἀνοιξη, ὁ κάμπος παίρνει μιάν ὄψη γελαστή, λουλουδίζει ὀλόχαρος, φουντώνει ἀπ' τίς ἀμέτρητες τίς παπαροῦνες. Δέ βρέχει, χαρά Θεοῦ

παντοῦ ἓνα γύρο. Κι ὅταν τυχαίνει νά λείπει ὁ φύλακας τῆς γραμμῆς, ὁ Καμάρης παίρνει τή θέση του στό φυλάκιο.

Πολλές φορές, ἡ Σοφία ἔρχεται καί τοῦ κρατάει συντροφιά.

— Γιατί ἤρθες; τή ρωτάει ὁ Μελέτης.

— Δέν κάνει κρύο. Κι ὕστερα, ἤθελα νά ἴμαι κοντά σου...

Ἡ φωνή της εἶναι ἀπαλή καί γλυκιά. Ἰδια γλύκα σκορποῦν καί τά μάτια της. Περιμένουν, ὁ ἓνας πλάι στόν ἄλλον, νά περάσει τό τραῖνο. Τά μάτια τῆς Σοφίας στυλώνονται καταπάνω του, καθώς ἐκεῖνο περνάει ἀνάμεσα σέ βουητό καί σέ καπνοῦς. Τό παρακολουθοῦν, δέν ξεκολλοῦν ἀπό πάνω του ἴσαμε τή στιγμή πού παύουν πιά νά τό βλέπουν.

— Θά ἤθελες νά φύγεις μέ τό τραῖνο; τή ρωτάει καμιά φορά ὁ Μελέτης.

Ἡ γυναίκα δέν τοῦ ἀπαντάει πάντοτε. Εἶναι πάλι φορές πού τοῦ λέει:

— Μή φοβᾶσαι, δέ θά φύγω ἀπό κοντά σου. Φτάνει νά μή μέ διώξεις μόνος σου. Ἐγώ δέν ἔχω ἄλλον ἀπό σένα. Ἄν εἶμαι σήμερα ἓνας ἄνθρωπος, σέ σένα τό χρωστάω. Σὺ μ' ἔσωσες. Πῶς νά μή στό χρωστάω καί νά μή μείνω μαζί σου...

Ὅλες οἱ παπαροῦνες τοῦ κάμπου ἔχουν γίνει ἄξαφνα χιλιάδες στόματα, πού παίρνουν τά λόγια της καί τοῦ τά ξαναφέρνουν στ' αὐτιά του καί κάνουν ἀπ' αὐτά ἓνα τραγούδι πού δέ λέει νά σβήσει. Ἀπλώνει τότε ὁ Καμάρης τά χέρια του, τά περνάει γύρω ἀπό τή μέση της, τήν τραβάει κοντά του καί τή φιλεῖ στό στόμα.

Στά τελευταῖα τοῦ χειμῶνα ὁ Καμάρης πῆρε ἓνα γράμμα ἀπό τόν ἀδερφό του.

— Ἐχω νά τόν ἰδῶ δέκα χρόνια, λέει στή Σοφία. Ἦτανε τότε δεκαπέντε χρονῶν.

Τῆς διαβάζει τό γράμμα. Ὁ Ἄντρέας τοῦ γράφει πῶς ἡ Ἐταιρεία τόν πῆρε στή δουλειά καί θά ἴρθῃ νά δουλέψῃ σέ λίγες μέρες κοντά του.

— Ὅταν ἦταν παιδί μ' ἔλεγε πατέρα, θυμᾶται ὁ Μελέτης καί μιλάει χωρίς νά κοιτάζει τή Σοφία. Δέν εἶχε γνωρίσει τόν ἀληθινό κι ἐγώ ἤμουν εἴκοσι χρόνια μεγαλύτερός του...

Ἄναστενάζει. Ἡ γυναίκα τόν ρωτάει:

— Δέν εἶσαι εὐχαριστημένος πού θά ξαναδεῖς τόν ἀδερφό σου;

— Ναί, τῆς λέει. Ἔχω νά τόν ἰδῶ τόσα χρόνια. Τώρα πρέπει νά εἶναι εἰκοσιπέντε χρονῶν. Ἐσύ; τή ρωτάει.

— Ἐγώ; Τί ἐγώ;

Ἔχουν πού ζοῦν πολύ, πολύ μακριά ἀπ' τόν κόσμον. Βλέπουν γύρω τους ὅλο τόν καιρό τά ἴδια πρόσωπα. Τόν ἴδιο ἀτέλειωτο κάμπο. Ἀπό τά τραῖνα, καθώς αὐτά περνᾶνε γρήγορα ἀπό μπροστά τους, δέ μποροῦν νά ξεχωρίσουν τά πρόσωπα πού προβάλλουν στά παράθυρά τους. Χάνονται πρὶν τά δοῦν.

... ..

Ὁ Ἀντρέας ἦρθε τήν ἄλλη βδομάδα. Ἐκατσε στήν παράγκα τοῦ ἐργάτη πού εἶχε φύγει ἄρρωστος. Τό δεύτερο βράδυ ἔδρεξε. Εἶχε πάει στήν παράγκα τοῦ ἀδερφοῦ του κι ἔμεινε μαζί τους ἄργά τή νύχτα.

— Δέν εἶναι ἄσχημα ἐδῶ, λέει καθώς ἀκούει τή βροχή πού χτυπάει στή λαμαρίνα τῆς στέγης.

Ὁ ἀδερφός του κι ἡ γυναίκα του ἀλλάζουν βλέμμα καί χαμογελοῦν.

— Ἄμα μείνεις ἕνα ὄμοιο μῆνες, τά ξαναλέμε, τοῦ κάνει ὁ μεγάλος.

— Παντοῦ εἶναι ὁμορφα, ξαναλέει ὁ νέος. Ὁ ἄνθρωπος φτιάχνει καί χαλάει μόνος του τή ζωή του. Δέν ξέρω ἂν λέω καλά κείνο πού θέλω νά πῶ...

Θέλει, ἴσως, νά πεῖ, πώς κάθε ἄνθρωπος, φτιάχνει καί χαλάει μέ τά ἴδια του τά χέρια τήν εὐτυχία του.

Κοιτάζει τήν ἴδια στιγμή, στά κλεφτά, τή Σοφία. Κάθεται κοντά στό μαγκάλι, κι ἡ πύρα του τῆς εἶχε ξανάψει τά μάγουλα. Σύγκαιρα, τῆς γεμίζει τά μάτια μ' ἕνα παράξενο φῶς. Εἶναι μόνο δύο μέρες πού τή γνωρίζει καί κάθε φορά πού τή βλέπει τοῦ φαίνεται καί πιό ὁμορφη.

Ποιός ξέρει... μπορεί νά θέλει νά πεῖ ἀκόμα, πώς καί στήν ἄκρια τοῦ κόσμου, μέ μιά γυναίκα πού σέ γνοιιάζεται καί σ' ἀγαπάει, δέν εἶναι δύσκολο νά ζήσει κανένας εὐτυχισμένος...

Ὁ γέρος ἔχει προσέξει πολλές φορές τά μάτια τοῦ Ἀντρέα. Εἶναι σκοῦρα σάν τά δικά του, μά ἔχουν τό φῶς πού λείπει ἀπ' τά δικά του. Τοῦ Ἀντρέα τά μάτια εἶναι γελαστά. Δέν τ' ἀγγίζει καμιά ἔγνοια. Ἀνοίγουν ὀρθάνοιχτα καί ρουφοῦν τό φῶς ὅπου τό βρίσκουν. Τά μαλλιά του εἶναι ξανθά, πολύ λεπτά, κι ὅταν βρέχει κολνοῦν στό μέτωπό του, πού εἶναι ἀλέκιστο ἀπό ρυτίδες. Δέν τόν ἔχει πειράξει ποτέ πυρετός καί τά μάγουλά του εἶναι κατακόκκινα.

— Εἶδες πού δέ σέ φωνάζει πιά πατέρα; τοῦ λέει ἕνα βράδυ ἡ Σοφία. Μ' αὐτός δέ σέ φωνάζει οὔτε μέ τ' ὄνομά σου. Σά νά σέ ντρέπεται. Καί μένα μέ ντρέπεται...

Ὁ Καμάρης ἔχει προσέξει πώς ὁ Ἀντρέας διαλέγει νά κοιτάζει τή νέα γυναίκα σέ στιγμές πού αὐτή δέν τόν βλέπει. Καί τότε τά μάτια τοῦ νέου γεμίζουν ἀπό ἕνα φῶς τόσο δυνατό, πού δέν εἶναι μόνο φῶς, μά γίνεται γέλιο, τρυφεράδα.

— Εἶναι ἕνα δειλό παιδί ὁ Ἀντρέας, τῆς λέει ἄλλοτε ὁ Μελέτης. Ἕνα παιδί πού δέν ἔχει γνωρίσει τή ζωή ἀπ' τήν καλή της. Γι' αὐτό τά βλέπει ὅλα ὁμορφα...

Στή δική του ζωή δέν ἔχουν σταθεῖ πολλές ὁμορφες στιγμές. Ὅταν τίς συλλογίζεται ὁ Μελέτης, σταματάει πάντα κοντά στή Σοφία. Τίς μαζεύει ὅλες, σπειρί σπειρί, στήν καρδιά του. Φοβᾶται μήν τίς χάσει, μή φυσήξει ἕνας κακός ἄνεμος καί τοῦ τίς σκορπίσει. Κι ἀπομείνει γυμνός. Γυμνός ἀπό χαρές κι ἀπό ὄνειρα. Σάν ἕνα σκουλήκι.

«Ὁ ἄνθρωπος φτιάχνει καί χαλάει τή ζωή του μοναχός του, μέ τά ἴδια του τά χέρια...». Θυμᾶται τά λόγια τοῦ ἀδερφοῦ του. Τά δικά του χέρια δέν ἔχουν πιά δύναμη γιά τίποτα. Δέν εἶναι νέος. Ἡ ζωή τοῦ ἔχει τσακίσει τό κορμί, οἱ ράγες τοῦ τραίνου τοῦ ἔχουν μουσκέψει χρόνια καί χρόνια ἀπανωτά τά κόκαλα. Ἦρθε καί τόν βρῆκε ἄξαφνα μιά χαρά πού δέν τήν περίμενε. Πέρασε καινούριο αἷμα στό παλιό, πού εἶχε παγώσει στίς φλέβες του. Αὐτήν, ὅμως, τή χαρά, ἄν θελήσει νά τοῦ φύγει, δέ θά ἔχουν καμιά δύναμη τά χέρια του νά τήν κρατήσουν.

Βλέπει πολλές φορές τή Σοφία πού μένει συλλογισμένη. Νά τῆς μιλάει καί νά μή τόν προσέχει. Τά μάτια της μποροῦν νά μένουν ὦρα πολλή στυλωμένα μπροστά της χωρίς νά κοιτᾶνε τίποτα.

Δέν ἔχουν κανένα φῶς. Τά βράδια ἔρχεται ὁ Ἄντρέας καί τούς κρατάει συντροφιά. Τότε τά μάτια τῆς γυναίκας ξαναβρίσκουν τό φῶς πού τούς εἶχε λείψει ὅλη τή μέρα. Ὁ νέος μιλάει. Αὐτή δέν ξεκολλάει τά μάτια τῆς ἀπό πάνω του. Τόν ἀκούει πού μιλάει, σίγουρα ὅμως δέ θά μπορεῖ νά κρατάει οὔτε μιά λέξη ἀπ' ὅσα ἔχει πεῖ ἐκεῖνος σ' ὅλες τίς ὥρες πού μένει μαζί τους.

Στήν ἀρχή τῆς τρίτης βδομάδας πού δούλευε ὁ Ἄντρέας στίς γραμμές, τόν πείραξε γιά πρώτη φορά πυρετός. Ἔμεινε μιά δύο μέρες στό στρῶμα. Σηκώθηκε τήν τρίτη. Τό ἴδιο βράδυ ξανάπεσε χειρότερα. Μέσα σέ μιά βδομάδα χάθηκαν τά χρώματα ἀπ' τά μάγουλά του. Ὁ ἀδερφός του ἔρχεται στήν παράγκα του νά τόν ἰδεῖ. Τοῦ ἀλλάζει κρύα πανιά στό κεφάλι. Ὁ πυρετός τοῦ ἄρρωστου δέ λείπει νά πέσει. Πότε πότε, ἀνοίγει τά μάτια καί χαμογελάει τοῦ Μελέτη. Ὑστερα, τά φέρνει ἕνα γύρο σ' ὅλο τό δωμάτιο, σά νά γυρεύει κάτι.

— Ἡ Σοφία ἦταν πρίν πού κοιμόσουν ἐδῶ, τοῦ λέει μέ κόπο ὁ μεγάλος.

Ἡ γυναίκα εἶχε ἔρθει κι ἔκατσε ὅλο τό πρωί κοντά του. Τοῦ ἄλλαζε τά βρεμένα πανιά στό κεφάλι, τόν χάιδευε στά ἰδρωμένα ξανθά μαλλιά του. Γέρνει πολλές φορές τό κεφάλι τῆς πάνω ἀπό τό πρόσωπό του, τόσο πού αἰσθάνεται τή ζεστή ἀνάσα τοῦ ἄρρωστου νά τή χαϊδεύει στά μάγουλα. Τά μάτια τῆς χωροῦν καί κλείνουν ὀλόκληρο τό πρόσωπο τοῦ ἄρρωστου στίς μεγάλες, καστανές κόρες τους. Τίς νύχτες μένει κοντά του ὁ ἀδερφός του. Μιά νύχτα ὁ ἄρρωστος ξύπνησε καί μίλησε. Ὁ Μελέτης ἔσκυψε ἀπό πάνω του καί ἀκούσε:

— Σοφία...

Ἡ φωνή ἦταν σιωμένη. Ὁ Καμάρης ἔχωσε τά νύχια του στό κρέας τοῦ χεριοῦ του. Δέν πόνεσε. Κοιτάζει ἐκεῖνον πού εἶναι ἄρρωστος. Πού ἦρθε νά τοῦ κλέψει τήν εὐτυχία του. Ἄν δέν πεθάνει, θά τή χάσει. Τόν κυριεύει ἄξαφνα μιά τρελή σκέψη. Ν' ἀπλώσει τά χέρια του γύρω ἀπό τόν ἰδρωμένο λαιμό τοῦ νέου καί νά τόν σφίξει μ' ὅλη του τή δύναμη. Ἀκούει τόν ἄρρωστο πού παραμιλάει μέ τήν ἴδια ξέψυχη φωνή:

— Πονάω...

Τότε ο μεγάλος αδερφός σά νά συνεφέρνει μεμιάς. Ἀπλώνει τά χέρια καί παίρνει τό πανί, τό βουτάει στή λεκάνη μέ τό κρύο νερό. Ὑστερα, τό στίθει καί τ' ἀπλώνει πάνω στό μέτωπο τοῦ νέου. Προσέχει μή τόν ἀγγίξουν βαριά τά δάχτυλά του καί τόν κάνουν νά πονέσει.

Ἡ Σοφία τοῦ εἶπε καί πῆραν τόν Ἀντρέα στή δική τους παράγκα. Ἔτσι θά μοιράζον τῆς νύχτες τόν κόπο τῆς ἀγρύπνιας κοντά στόν ἄρρωστο. Τό βράδυ ὁ Μελέτης πέφτει νά κοιμηθεῖ. Εἶναι πολύ κουρασμένος. Λέει πώς μόλις πλαγιάσει, τά βλέφαρά του θά πέσουν μολύβι πάνω στά μάτια. Δέν τοῦ κολλάει ὕπνος ἄλλή τή νύχτα. Μέσα στό δωμάτιο καίει μονάχα μιά μικρή λάμπα. Στό ἀδύνατο φῶς τῆς παρακολουθεῖ ὥρες ὀλόκληρες, ἴσαμε τό πρωί, τή Σοφία, πού δέν ἔφυγε οὔτε μιά στιγμή μακριά ἀπ' τόν ἄρρωστο.

Τό ἄλλο βράδυ ὁ Ἀντρέας ἦταν πιά ἀσχημα. Ὁ Μελέτης ἔστειλε τή Σοφία νά κοιμηθεῖ. Θά παράστεκε αὐτός τόν ἄρρωστο.

— Δέ νυστάζω, τοῦ λέει ἡ γυναῖκα.

Μένουν ἀγρυπνοί κι οἱ δύο κοντά του. Τά βλέμματά τους σμίγουν πάνω στό πρόσωπο τοῦ ἄρρωστου. Εἶναι τόσο χλωμό τό πρόσωπο τοῦ νέου, τά μάτια του ἔχουν χαθεῖ στίς κόγχες τους, τά χεῖλια του εἶναι σκασμένα. Ὡς τά ξημερώματα ὁ πυρετός δέν ἔχει πέσει. Ἡ Σοφία ρωτάει κάποια στιγμή:

— Θά ζήσει;

Ὁ Μελέτης τήν κοίταξε στά μάτια πού βούρκωσαν μιά στιγμή καί δέν ἔχουν τή δύναμη, νά κρύψουν πιά τίποτα. Ἐχει ξεσκεπάσει τήν ψυχή τῆς καί τήν ἔχει ἀπλώσει σάν τρυφερό χέρι πάνω ἀπό τόν ἄρρωστο. Σ' αὐτόν, τό Μελέτη, μέσα σέ μιά νύχτα ἔχουν λυγίσει ὅλα μέσα του. Ὡστόσο, δέν ἔχει τή δύναμη νά μισήσει κανένα. Οὔτε τόν ἴδιο τόν ἑαυτό του. Εἶναι ἕνας ἀδύνατος ἄνθρωπος πού θέλει νά κλάψει πολύ, πολύ καί γιά ὅλα. Γιά τόν ἑαυτό του, γιά τή ζωή του, γιά τήν εὐτυχία, πού εἶναι μιά φλόγα πού θ' ἀνάψει μιά στιγμή καί θά σβήσει ὕστερα γιά πάντα. Τά μάτια του πού κοιτάζουν τή Σοφία εἶναι κατακόκκινα ἀπ' τήν ἀγρύπνια. Κάποια

στιγμή πού αὐτή δέν τόν ἔβλεπε δάκρυσαν. Ἐκουμπάει τό χέρι του ἀλαφριά πάνω στό φλογισμένο μέτωπο τοῦ νέου.

— Μή φοβᾶσαι, λέει τῆς Σοφίας. Ἔχει γερή κράση. Θά ζήσει...

Τά μάτια τῆς, πού τόν κοιτάζουν καθώς τῆς μιλάει, μοιάζουν νά κλείνουν μιάν ἀπέραντη εὐγνωμοσύνη. Τήν ἴδια πού τοῦ χάρισε ὅσον καιρό ἔχει μείνει κοντά του. Τώρα, ἀκόμα πιό δυνατή. Μιά εὐγνωμοσύνη πού θά μπορούσε, ἂν ἦταν ἀγάπη, νά μείνει γιά πάντα δικιά του, νά μή φοβηθεῖ ποτέ πώς θά τή χάσει.

Ὁ ἄρρωστος ἔγινε σέ λίγες μέρες καλά. Ὁ Μελέτης τόν φώναξε ἕνα πρωί καί τοῦ μίλησε:

— Ἄκουσε, τοῦ εἶπε, στό δεύτερο σταθμό ἀπό δῶ ἔχουν ἀνάγκη ἀπό ἕναν παλιό γιά τίς γραμμές. Ὁ μηχανικός μου εἶπε νά πάω. Μπορεῖ νά χρειαστεῖ νά φύγω σέ μιά, δύο μέρες...

Χωρίς νά τόν κοιτάζει, προσθέτει:

— Ἡ Σοφία δέ θά ῥθει μαζί μου. Ἐδῶ εἶναι πιό καλή ἢ ἐγκατάσταση. Ἐκεῖ μπορεῖ νά τή βλάψει. Ἐσύ θά μείνεις μαζί τῆς. Νά τήν προσέχεις ὅσο λείπω. Σά νά ἴμουν ἐγώ ὁ ἴδιος. Ἄκουσε, μπορεῖ νά λείψω πολύ, παραπολύ, καταλαβαίνεις;

Τώρα τόν κοιτάζει κατὰματα. Καί δέν κλείνουν κανένα μίσος τά σκοῦρα σκοτεινά μάτια του. Εἶναι μονάχα κουρασμένα πιό πολύ ἀπό κάθε ἄλλη φορά. Δέν ἔχουν κανένα φῶς πιά, οὔτε ἐλπίδα.

— Μπορεῖ νά μὴν τῆς πῶ τίποτα, τοῦ λέει στό τέλος. Νά φύγω ἔτσι ἄξαφνα. Τῆς λές ἐσύ...

Δέν τόν ἀφήνει νά τοῦ ἀπαντήσει. Δέ θέλει ν' ἀκούσει τίποτα. Τό ἴδιο βράδυ βάζει σ' ἕνα μικρό σάκο λίγα πράματα, χωρίς νά τόν δεῖ ἡ Σοφία. Τ' ἄλλα θά τοῦ τά στείλει ἀπό κοντά ὁ Ἄντρέας. Τό πρωί φεύγει τήν ὥρα πού ἡ γυναίκα κοιμᾶται ἀκόμα. Δέν τήν ξυπνάει. Οὔτε τή φιλεῖ. Τήν κοιτάζει κάμποσο στά μισάνοιχτα κόκκινα χεῖλη τῆς. Βγαίνει σιγά σιγά. Σάν κλέφτης.

Ὁ Μιχαλάκης μέ τά λαχειῖα

Σ' ὄλη τή συνοικία ἦταν γνωστός μέ τό μικρό του ὄνομα: Μιχαλάκης. Κανένας δέν ἤξερε τό ἐπώνυμό του, οὔτε κι εἶχαν ἐνδιαφερθεῖ ποτέ νά ρωτήσουν γιά νά τό μάθουν. Ἦταν γιά ὅλους ὁ Μιχαλάκης — καί πιό χαρακτηριστικά, « ὁ Μιχαλάκης μέ τά λαχειῖα ». Κι αὐτός ὁ... ὑπότιτλος — πῶς ἀλλίως νά τόν ποῦμε; — τοῦ εἶχε κολλήσει, σιγά σιγά, ἔτσι σάν παράνομα.

Ἐντί γιά κοντάρι, ὅπως κρατῶνε ὅλοι οἱ λαχειοπῶλες, μέ κρεμασμένα ἕνα γύρο τά μικρά χρωματιστά χαρτάκια τῆς τύχης, αὐτός κουβαλοῦσε ἕνα μικρό βαλιτσάκι. Καί μόλις ἐμφανιζόταν πελάτης, τό ἄνοιγε μέ θρησκευτική εὐλάβεια, γιά νά τοῦ ἐκθέσει τό τυχερό ἐμπόρευμά του.

Δέ συνήθιζε νά τό διαλαλεῖ ποτέ, ὅπως οἱ ἄλλοι συνάδελφοί του. Περίμενε νά τοῦ ζητήσεις μόνος τό λαχειῖο γιά νά σοῦ τό πουλήσει.

— Ἐνα λαχειῖο, Μιχαλάκη...

Κι ὁ Μιχαλάκης ἄφηγε τόν πελάτη νά διαλέξει μέ τήν ἡσυχία του τό λαχειῖο, νά τοῦ δώσει τά χρήματα καί νά ξανακλείσει, συνέχεια, μέ τήν ἴδια θρησκευτική εὐλάβεια, τό πολύτιμο βαλιτσάκι του.

Ἦταν ἕνας ἀπίθανης ἡλικίας ἀνθρωπάκος — τριάντα χρονῶν νά ἴτανε, σαράντα; μπορεῖ λιγότερο ἢ καί περισσότερο. Κοντόχοντρος, φουσκομάγουλος, μέ κοντά πόδια καί χέρια καί μ' ἕνα μεγάλο κεφάλι, δυσανάλογο μέ τό σῶμα του. Καί μ' ἕνα πρόσωπο σχεδόν ἀνέκφραστο. Ἔτσι πού δύσκολα μποροῦσες νά καταλάβεις πότε ἦταν χαρούμενος καί πότε λυπημένος. Μόνο τήν ὥρα

πού αγόραζες τό λαχειο χάραζε στά χείλια του κάτι πού ἔμοιαζε μέ χαμόγελο. Ὅσο γιά λιγομίλητος, δέν εἶχε τό ταίρι του.

— Εἶναι τυχερό τό λαχειο πού πῆρα, Μιχαλάκη; τόν ρωτοῦσε ὁ πελάτης.

Κι ὁ Μιχαλάκης ἀνασήκωνε ἀδιάφορα τούς ὄμους, σά νά τοῦ ἔλεγε: « Μακάρι νά ᾿ξερα....».

Πολύ φυσικό, γιατί ἂν τό ᾿ξερε, τότε δέ θά πουλοῦσε τά λαχειο του, θά τά κρατοῦσε γιά τόν ἑαυτό του.

Εἶχε δύο τρία στέκια στή συνοικία ὁ Μιχαλάκης, ὅπου μπορούσες εὐκόλα νά τόν βρεῖς — μπροστά σ' ἓνα καφενεῖο, δίπλα ἀπό ἓνα περίπτερο, ἔξω ἀπό ἓνα φαρμακεῖο. Μόνο ὅταν ἔθρεγε ἢ ἔκανε κρύο, ὁ καφετζής, πού ἦταν καλόβολος καί πογόφυχος ἄνθρωπος, τόν ἔμπαζε μέσα στό καφενεῖο, δίγοντάς του μιά καρέκλα γιά νά καθίσει.

Συχνά ἀποκοιμιόταν πάνω στήν καρέκλα του ὁ Μιχαλάκης, λές κι εἶχε περάσει ἄγρυπνη τή νύχτα του. Εἶχε, ὅμως, πελατεία σταθερή. Ὅσοι αγόραζαν ἀπ' αὐτόν λαχειο, θά ᾿πρεπε νά τόν προτιμοῦν, εἴτε γιατί ἦσαν τυχερά τά λαχειο του, εἴτε γιατί τόν συμπονούσανε. Κι ἄς μήν ᾿ξεραν ἀπό ποῦ κρατοῦσε ἢ σκούφια του. Κάποιος, κάποτε, βρέθηκε νά πεῖ, πώς ὁ Μιχαλάκης ἦταν ὀρφανοπαῖδι, « ἀγνώστων πατρός καί μητρός », πού εἶχε ξεπηδήσει ἀπό κάποιο ὀρφανοτροφεῖο... Ἄλλοτε, πάλι, ἀκούστηκε πώς ἦταν ἄρρωστος ἀπό καρδιά. Ὁ ἴδιος δέν τό εἶχε ἀναφέρει ποτέ του, μιά θά ᾿πρεπε νά εἶναι σωστό, γιατί, κάθε πρωί, ὥσπου νά φτάσει στό στέκι του, περπατοῦσε μέ κοντά καί μετρημένα βηματάκια, λές καί τά εἶχε ἀπό τά πρίν λογαριάσει καί δέν ᾿θελε νά ξεπεράσει ἓναν ὀρισμένο ἀριθμό.

Ὅταν τύχαινε νά κοιμᾶται — πράγμα ὄχι σπάνιο γιά τό Μιχαλάκη — τόν ἔβρισκες νά κρατάει, σφιχταγκαλιασμένο πάνω στό στήθος μέ τά χέρια του, τό πολύτιμο βαλιτσάκι του. Τόν σκουντούσαν γιά νά τόν ξυπνήσουν.

— Ἔ, Μιχαλάκη, ξύπνα! τοῦ φώναζαν.

Κι ὁ Μιχαλάκης τινάζόταν ξαφνιασμένος καί μέ μιά σπασμω-

δική κίνηση άνοιγε τό θαλιτσάκι του κι άφηνε τόν πελάτη του νά διαλέξει τό λαχειο πού ήθελε.

Λιγομίλητος καθώς ήταν, σπάνια άνοιγε τό στόμα του γιά ν' άπαντήσει σ' όσους τύχαινε νά τόν ρωτήσουν, άν κρατούσε κι αυτός κανένα λαχειο γιά τόν έαυτό του.

— Τήν είδα έγώ τήν τύχη μου ίσαμε σήμερα, άποκρινόταν μ' ένα πικρόγελο. 'Απ' τά λαχεια περιμένω νά τή βρω;

Μεθοδικός στή δουλειά του, ήξερε από πρίν πόσα λαχεια θά πουλούσε μέσα στή βδομάδα — πουλούσε μόνο τό Λαϊκό Λαχειο — γι' αυτό κι αγοράζε όσα του χρειάζονταν, ώστε νά μήν του μένει κανένα άπούλητο. Κι άν τύχαινε καμιά φορά — πολύ σπάνια — νά του περισσέψουν μερικά, τότε — μόνο τότε — άνοιγε τό θαλιτσάκι του και μέ τά μάτια παρακαλούσε τούς περαστικούς νά τόν βοηθήσουν στό ξεπούλημά τους. Και τα πουλούσε όλα, ίσαμε τό τελευταίο.

Κάποτε — είχε περάσει αρκετός καιρός από τότε πού είχε πρωτοφανεί στή συνοικία — ανακάλυψαν και τό σπίτι του. Ίσαμε τότε, όσες φορές τόν ρωτούσανε πού έμεινε, άπαντούσε στερεότυπα:

— Κάπου εδώ κοντά...

Ένας περίεργος είχε θαλθει νά έξιχνιάσει τό μυστήριο αυτό του Μιχαλάκη. Τόν άκολουθήσε μιά μέρα πού έφευγε από τό σπίτι του και περπατώντας πίσω του, τόν είδε νά σταματάει και νά χώνεται μέσα σ' ένα φτωχόσπιτο.

Σέ ένα δωματιάκι τής αύλης έμεινε ό Μιχαλάκης. Μιά φτωχιά ήλικιωμένη γυναίκα πού τόν είχε συμπονέσει, του τό είχε παραχωρήσει. Μά όταν τή ρώτησαν, μιάν άλλη μέρα πού τή βρήκαν μόνη της σχετικά γιά τό Μιχαλάκη, ή γυναίκα δέ θέλησε νά δώσει και πολλές πληροφορίες γιά τό νοικάρη της.

— Τί μέ ρωτάτε; άπάντησε στόν περίεργο πού γύρευε νά τήν ξεψαχνίσει. Φτωχός κι άναγκειμένος είναι κι αυτός, σαν τόσους και τόσους. Κανένα δέν έχει, έρημος είναι σέ τοῦτο τόν κόσμο.

Καί υποφέρει, ὁ δόλιος, ἀπ' τήν καρδιά του. Μά τίμιος ἄνθρωπος, ἴσαμε κεῖ πού δέν παίρνει.

Θά 'πρεπε, φυσικά, νά πληρώνει νοίκι καί διατροφή σ' ἐκείνη τή φτωχογυναίκα ὁ Μιχαλάκης. Ἀπό τό λιγιστό εἰσόδημά του. Μά ποιός ξεχνάει, πώς οἱ φτωχοί βοηθᾶνε πιό συχνά τό φτωχό, περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλον...

Μέσα στό χειμώνα, ἔκαμε νά φανεῖ δυό τρεῖς μέρες ὁ Μιχαλάκης στά γνωστά του στέκια. Δυό τρεῖς ἀπό κείνους πού εἶχαν μάθει πού ἔμενε, τόν ἀναζήτησαν στό σπίτι του.

— Λές νά...

« Λές νά πέθανε ὁ Μιχαλάκης;... », θά 'θελαν νά ποῦν, μά δέν τό ξεστόμισαν, καθώς ἀνηφόριζαν κατά τή φτωχογειτονιά ὅπου ἔμενε.

Δέν εἶχαν πέσει ἔξω στούς συλλογισμούς τους.

— Ἄχ, πάει ὁ δόλιος ὁ Μιχαλάκης, τούς πληροφορήσε, μέ βουρλωμένα τά μάτια, ἡ γυναίκα πού τόν εἶχε νοικάρη της καί τόν φρόντιζε μέ τό παραπάνω. Τόν βρήκα προχτές ξερόν στό στρώμα του. Ἀπό καρδιά, ὡς φαίνεσται...

Καί τήν ἴδια ὥρα, συνέχισε:

— Νά, ἐδῶ εἶναι καί τό θαλιτσάκι του μέ τά λαχεῖα, τοῦ ἄμιουρου... Μά, ὄρκο παίρνω πώς δέν τ' ἄνοιξα...

Τό ἄνοιξαν θλιμένοι οἱ ἄλλοι. Καί — τί παράξενο! — βρήκανε μέσα κέρπυσα λαχεῖα. Πρώτη φορά πού ὁ Μιχαλάκης δέν εἶχε ξεπουλήσει τό ἐμπόρευμά του. Δέν εἶχε προφτάσει, ὁ φτωχός...

Ἀκριβῶς τήν περασμένη μέρα εἶχε γίνει ἡ κλήρωση τοῦ Λαῖκοῦ. Κι ἕνας ἀπό τή συντροφιά, πού εἶχε μαζί του τήν ἐφημερίδα μέ τούς λαχνούς πού κέρδιζαν, κοίταξε τά λαχεῖα πού εἶχαν ἀπομείνει στό θαλιτσάκι τοῦ Μιχαλάκη. Ἐνα ἀπ' αὐτά εἶχε καρδίσει τό δεύτερο ἀριθμό!

— Ἡ τύχη τοῦ Μιχαλάκη... μουρμούρισε.

Ρώτησαν τή γυναίκα ἄν εἶχε συγγενεῖς ὁ Μιχαλάκης.

— Μπίτ, κανένα... τούς ἀποκρίθηκε ἐκείνη. Νά, κάτι λεφτουδάκια πού ἔβαζε στή μπάντα καί τά παράχωνε στό στρώμα του, μάρτυς μου ὁ Θεός ἄν δέν τά 'δωσα ὅλα γιά τήν κηδεῖα του...

Καί, σάν ντροπιασμένη, πρόσθεσε:
— Μήτε καί πού φτάσανε, ἂν θέλετε νά ξέρετε...

.....

Κανένα δέν εἶχε στόν κόσμο ὁ Μιχαλάκης. Ἐξαργύρωσαν τό
λαχεῖο πού εἶχε κερδίσει κι ἔδωσαν τά λεφτά — ποῦ ἄλλοῦ; στή
γυναίκα πού τόν εἶχε φροντίσει σέ ζωὴ καί σέ θάνατο...

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

«Καλό σου ταξίδι, Τζίμη...»

Τζίμη τόν λέγανε, μά Ἀμερικάνος δέν ἦτανε. Ἀθηναῖος γκάγκαρος — στοῦ Ψυρρῆ εἶχε γεννηθεῖ, στήν Πλάκα μεγάλωσε. Ὁ ἴδιος, ὅμως, σοῦ μιλοῦσε γιά Ἀμερική καί κόλλαγε τό στόμα του.

— Τό Τσικάγο, μάτια μου; Μεγάλη πουλιτεία, σοῦ λέω. Νά φανταστεῖς, πορπατᾶς στούς δρόμους της καί χάνεσαι. Κι ἄν πεῖς καί γι' αὐτοκίνητα, πιό πολλά ἀπ' τούς ἀθρώπους ἐκεῖ πέρα. Κάθε Τσικαγιώτης ἔχει καί τό κάρου του — ἔτσι τά λέγε τ' αὐτοκίνητα στήν Ἀμέρικα, κάρου, μ' ἐννοεῖς;

— Ἐχεις πάει ποτέ τοῦ λόγου σου στό... Τσικάγο, Τζίμη;

Ἀγρίευε ὁ Δημητρός ὁ Καλούμπας — ὁ Τζίμης, δηλαδή.

— Ἄν ἔχω πάει, λέει; Κι ἄν δέν ἔχω πάει, θά πάω. Πές ὅτι πῆγα κιόλας — μ' ἐννοεῖς;

Τοῦτο τό «ψώνιο» τῆς Ἀμερικῆς τοῦ εἶχε κολλήσει ἀπό παιδί τοῦ Δημητροῦ τοῦ Καλούμπα. Ἐφταιγε, ὅσο νά ἔναι, κι ὁ ἴδιος, μά τό πιό μεγάλο φταίξιμο ἦταν τῆς ἴδιας τῆς... Ἀμερικῆς. Ἐτυχε νά ἔχει συγγενεῖς στό Σικάγο. Ἐναν ἀδερφό τῆς μάνας του, πού εἶχε φύγει ἀπό μικρός ἀπ' τήν Ἑλλάδα κι εἶχε γίνει μέγανος καί τρανός στό Σικάγο. Κατά πού τοῦ τό ἔλεγε ἡ μάνα του, δηλαδή. Γιατί ἐκείνη ἦταν πού τοῦ πιπιλοῦσε τό μυαλό ἀπό τήν ὥρα πού γεννήθηκε ὁ Δημητρός.

— Ἐχει καί τί δέν ἔχει στό Τσικάγο ὁ μπάρμπας σου ὁ Τζώνης, παιδάκι μου... Τό Τσικάγο οὔλο εἶναι δικό του, νά φανταστεῖς. Μέ τό φτυάρι, πού λέν, τά γυρίζει τά τάλαρα ἐκεῖ κάτω ὁ μπάρμπας σου ὁ Τζώνης. Νά μεγαλώσεις καί νά σέ πάρει κοντά του...

Μικρός ἦταν καί μεγάλωνε ὁ Δημητρός. Καί τό ὄνειρο τῆς Ἀμερικῆς τοῦ φλόγιζε νοῦ καί καρδιά ὅλημερίς. Πότε νά μεγαλώσει καί νά μπαρκάρει σ' ἓνα καράβι στόν Πειραιά, νά σκίσει τόν Ἀτλαντικό καί νά βρεθεῖ τσίφ Ἀμέρικα! Κι ἐκεῖ νά τόν περιμένει νά τόν παραλάβει μέ τό « κάρο » του — τ' ἀμάξι του — ὁ μπάρμπας του ὁ Τζώνης. Καί νά ξαπλώνει ὁ Τζίμης σά λόρδος στούς καναπάδες τοῦ ἀμαξιοῦ καί νά τρέχει τό « κάρο », νά παίρνει μπάλα τούς δρόμους τῆς πολιτείας καί νά σταματάει μπροστά στό παλάτι τοῦ θεῖου τοῦ Τζώνη...

— Ἐχει ἓνα σπίτι στό Τσικάγο ὁ θεῖος ὁ Τζώνης, νά σοῦ φύγει τό καφάσι, σοῦ ἐξηγοῦσε ἄλλην ὥρα ὁ Τζίμης — ὁ Δημητρός, δηλαδή! Σωστό παλάτι. Κάτου ἀπό δέκα μέ εἴκοσι πατώματα δὲ βρίσκεις σπίτι στό Τσικάγο, νά φανταστεῖς...

— Καί ποῦ τά ξέρεις ἐσύ τά σπίτια τοῦ... Τσικάγου, Δημητρός;

— Μή σέ νοιάζει, τά ξέρω πρὶν νά τά δῶ, ἀποκρινόταν βαρυσήμαντα ὁ Τζίμης. Οὐρανοκρίστες τά λέγε τά σπίτια στήν Ἀμέρικα, νά φανταστεῖς...

— Οὐρανοξύστες, Δημητρός, τόν διόρθωναν.

— Τό ἴδιο κάνει. Ἔτσι ψηλά πού εἶναι, ἀγγίζου καί τρυπᾶνε τά οὐράνια. Καί χωρᾶνε χιλιάδες... χιλιάδες ἀθρώπους τό καθένα τους...

Μιλοῦσε κι ἀπλώνε ὁ νοῦς του. Λές καί ταξίδευε τέτοιες ὥρες. Φούσκωνε ὁ καημός του τά πανιά τῆς φαντασίας του καί ἀρμένιζε. Σέ πέλαγα κι ὠκεανούς. Γιά ἄγνωρα λιμάνια, σ' ἓνα ταξίδι ὄνειρο, δίχως ἀρχή καί δίχως τέλος...

Πέθανε κάποιον καιρό ἡ μάνα του. Καί πεθαίνοντας, ἄφησε γιά μόνη κληρονομιά στό Δημητρός, τήν εὐχή της, νά πάει μιά μέρα στήν Ἀμερική — ὅλη ἡ Ἀμερική ἦταν καί γιά τούς δύο τους, τί ἄλλο, τό... Τσικάγο — νά βρεῖ τό θεῖο του τό Τζώνη. Μόνο πού αὐτή ἡ μέρα ἀργοῦσε νά φανεῖ.

— Πότε μέ τό καλό, γιά τό Τσικάγο, Δημητρός;

Τοῦ πετοῦσαν ἀπό καιρό σέ καιρό στή γειτονιά, πού ξέρανε τό « ψώνιο » του καί τόν καημό του.

— Ὅπου νά ἔναι, ἀδερφούλη μου, ἀποκρινόταν ὁ Τζίμης (ὁ Δη-

μητρός, δηλαδή). "Όπου και νά 'ναι θά μοῦ στείλει τό τσέκι γιά τά ναῦλα μου ὁ μπάρμπας μου ὁ Τζώνης καί μήν τόν εἶδατε τό Τζίμη...

Μά τά χρόνια περνούσανε καί τό τσέκι ἀπ' τό θεῖο τό Τζώνη δέν ἔλεγε νά φτάσει. "Όσο ζοῦσε ἡ ἀδερφή του — ἡ μητέρα τοῦ Δημητροῦ — τῆς ἔστελγε πότε πότε καί κάνα « πεντόλαρο » μέσα σέ γράμματα, μαζί μέ λίγα λόγια καί πολλές ἀνορθογραφίες. Δύσκολα, φαίνεται, τά ἔφερνε βόλτα κι ἐκεῖνος ὁ φτωχός ἐκεῖ πέρα. Φαμίλια εἶχε στή ράχη του καί μιά τρύπα μαγαζί, γιά νά προφταίνει τό καθημερινό της. Κι ὅσο γιά « τό Τσικάγο οὔλο εἶναι δικό του », φούμαρα τῆς μάνας του. Πού λέγε λέγε, τό εἶχε πιστέψει κι ἡ ἴδια κι ἄκου ἄκου, εἶχε γεμίσει μέ δαῦτο τήν κεφάλια του κι ὁ γιός της.

'Από τόν καιρό πού πέθανε ἡ μάνα του, ἀρραίωσαν, ἴσαμε πού σταμάτησαν ὀριστικά, καί γράμματα καί « ντόλαρς » ἀπό τό θεῖο Τζώνη. 'Ολόκληρο παλικάρι πιά ὁ Δημητρός, θά μπορούσε νά τά βγάλει πέρα μοναχός του, μέ τή δουλειά του.

Μέ τή δουλειά του... Σέ δουλειά δέν ἔστρωσε ποτέ του, τέχνη καμιά δέν ἀξιώθηκε νά μάθει ὁ Δημητρός — ὁ Τζίμης. Τί νά τήν ἔκανε, δά; Καί σέ τί, τάχα, θά τοῦ χρειαζόταν; Ποιός ὁ λόγος νά μπλέξει μέ μίζερες δουλειές στήν Ψωροκόσταινα, πού ἐκεῖ πέρα, στό Τσικάγο, τόν περίμεναν τοῦ 'Αβραάμ καί τοῦ 'Ισαάκ τά ἀγαθά; "Αλλωστε αὐτός, ὅπου νά 'ταν καί θά 'φευγε. Τό τσέκι γιά τά ναῦλα περίμενε.

— 'Εκεῖ νά ἴδεις πῶς δουλεύουν οἱ ἀθρῶποι... "Όχι σκλάβοι σάν κι ἐμᾶς ἐδῶ... Νά μή σέ φτάνει τό μεροδούλι μήτε γιά κρασί καί γιά τσιγάρα... 'Εκεῖ πέρα, στήν 'Αμέρিকা, ὁ ἀθρῶπος δουλεύει ἀλλά ζεῖ. Κάνεις μιά μπίζινες καί γιομίζεις ντόλαρς — μ' ἐννοεῖς;

"Ελεγε, ἔλεγε ὁ Δημητρός καί δέν ἔσωγε — κι ἀκούγανε στή γειτονιά καί σπάζανε κέφι.

Πέθανε μιά μέρα κι ὁ θεῖος ὁ Τζώνης. Πρίν... προφτάσει νά

στείλει τά ναῦλα στόν ἀνιψιό του — ἔγνοια, ἀλήθεια, πού θά τήν εἶχε ὁ μακαρίτης...

— Μπρέ, Δημητρό, τί ἀναποδιά κι αὐτή ἢ δικιά σου. Δέν περιμένε, ὁ εὐλογημένος, νά σοῦ στείλει πρῶτα τό τσέκι γιά τά ναῦλα σου...

Τόν πειράζανε στή γειτονιά. Δαγκωνότανε ὁ Δημητρός. Σκαμπανέδαζε ἢ σκούνα τοῦ ἀγαθοῦ μυαλοῦ του. Γιά λίγο, ὅμως. Γιατί γρήγορα ξανάβρισκε τή ρότα της. Κι ἂν πέθανε ὁ μπάρμπαρ του, τί; Ἄς ἦσαντε καλά τά παιδιά του — τά ξαδέρφια του. Αὐτά θά τοῦ στέλνανε τώρα τό τσέκι γιά τά ναῦλα του, αὐτό πού δέν εἶχε προφτάσει νά τοῦ στείλει ὅσο ζοῦσε ὁ πατέρας τους.

— Ἐβγαλε καλά παιδιά ὁ μπάρμπαρ μου ὁ Τζώνης, θειός σχωρέσ'τον, ἐξηγοῦσε στόν ἕνα καί στόν ἄλλον ὁ Δημητρός. Πρέπει νά τούς ἔχει ἀφήσει διάτα, νά μοῦ στείλουν τό τσέκι πού δέν πρόφτασε νά μοῦ στείλει ὁ ἴδιος...

Γιά τήν ὥρα... μὴν τά εἶδατε τά ξαδέρφια του. Ἄλλη ἔγνοια ἀπό τόν καημό του δέν θά ἔχαν δά... Πού τόν εἶδαν, πού τόν ξέρουν.

— Νά δεῖς πού σέ λίγα χρόνια θά κρατᾶνε οὐλή τήν πολιτεία στά χέρια τους τά ξαδέρφια μου ἐκεῖ πέρα... Κι ἐγώ μαζί τους. Ἔτσι γιά νά μπῶ στό μάτι καμπόσων πού δέν πιστεύουνε...

Ὁνειρευότανε ὁ Δημητρός. Μά τά χρόνια περνούσανε. Τά νιάτα πήγανε καί σκόρπισαν. Ἄσπρισαν τά μαλλιά του, λύγισε ἡ ράχη του. Ἐκεῖνο πού δέν ἔλεγε νά λυγίσει ἦταν ἡ ἐλπίδα του, τ'ὄνειρό του. Ὁ Δημητρός ὁ Καλούμπας — ὁ Τζίμης, δηλαδή — ἦρθε κι ἔγινε «μπαρμπα - Δημητρός». Οἱ γειτόνοι, πού γερνούσανε μαζί του, παράδωσαν τό «ψώνιο» τοῦ Δημητροῦ στά παιδιά τους, στοὺς μικρότερους.

— Πότε, μέ τό καλό, γιά τό... Τσικάγο, μπαρμπα - Δημητρό;

Τόν δούλευε ἡ νεολαία. Μά ὁ μπαρμπα - Δημητρός εἶχε καρδιά πιό μαλακιά κι ἀπό παιδιοῦ. Χαμογέλαγε — βασανισμένο τώρα τό χαμόγελό του — κι ἀποκρινόταν — ὄχι ὅμως πιά μέ τήν παλιά τή θέρμη.

— Νά... ὅπου νά ἔναι, παιδιά μου. Τά ναῦλα νά μοῦ στείλουν τά ξαδέρφια μου κι ἔφυγα...

Τά ναῦλα, ὅμως, δέν φτάνανε ποτέ. Γερνοῦσε ὁ Δημητρός στήν Πλάκα, θά γερνούσανε καί τά ξαδέρφια του στό Σικάγο. Κι

αὐτός, ὁ Δημητρός, ἀπόμενε πάντα στήν Ἀθήνα. Δουλειά δικιά του δέν κατάφερε νά κάμει, πουθενά δέν ἔστρωσε, οἰκογένεια δέν ἀπόχτησε. Ὅλ' αὐτά λογάριαζε νά τά φτιάξει ἐκεῖ πέρα, στή χώρα τοῦ ὄνειρου του.

Τελευταῖα, τό εἶχε ρίξει καί στό κρασί. Ἔκανε καμιά δουλειά τοῦ ποδαριοῦ, κάνα θέλημα, ὅ,τι νά ἔταν, κι ὅ,τι οἰκονομοῦσε πήγαινε καί τ' ἀκούμπαγε στήν ταβέρνα. Βοηθάει καί τό κρασί γιά ταξίδια ἀτέρμονα. Φυσάει μαῖστρος στό καράβι τοῦ μυαλοῦ κι ἀρμενίζεις μ' ὀλάνοιχτα πανιά σέ πέλαγα κι ὠκεανούς. Μεθοῦσε, λοιπόν, ταχτικά ὁ μπαρμπα - Δημητρός καί ταξίδευε. Καμιά φορά, ἅμα φύσαγε γρεγολεβάντες, σκαμπανέβαζε τό τσερβέλο τοῦ γερο-Καλούμπα. Παραπονιότανε τότε:

— Μπράβο, ξαδέρφια... — ξεσποῦσε καί στράβωνε πικραμένα τό κάτω χεῖλος του — μμ'... μωρ' ἓνα ξάδερφο εἶχατε καί δέν τόν γνοιαστήκατε μπίτι... ὀλότελα... Βάρος, δηλαδή, θά σᾶς ἔδινε ἄν ἐρχότανε κοντά σας ἢ μήπως θά φτωχαίνατε μέ τά ναῦλα πού θά τοῦ στέλνατε;

Μόλις, ὅμως, « ξενέρωνε », ξαναδρίσκει τόν παλιό τό Δημητρό. Τό παλικάρι τοῦ παλιοῦ καιροῦ, πού περίμενε, ἀπό τότε, νά τοῦ στέλνανε τά ναῦλα γιά τήν Ἀμερική. Καί γελοῦσε ξανά τό πικραμένο του τό στόμα, ξαναζωντάνευε ἡ παλιά του ἐλπίδα. Κι ἄς μὴν τήν πολυπίστευε τώρα, ὅπως μιά φορά κι ἓναν καιρό..

Πέρασαν κι ἄλλα χρόνια, ἀκόμα, κι ἄλλα κι ἄλλα, πολλά. Σαραβάλιασε ὁ Δημητρός — ἴδια θά πρέπει νά εἶχαν γεράσει καί τά ξαδέρφια του « ἐκεῖ πέρα »... Μά ἡ καρδιά του εἶχε ἀπομείνει, ἄδολη κι ἄκακη, σάν τοῦ παιδιοῦ.

Δέν τόν πειράζανε πιά τά παιδιά τῆς γειτονιάς — ποιανοῦ ψυχῆ ν' ἀποκοτοῦσε νά τόν ρωτήσῃ, στά χάλια πού βρισκόταν τώρα ὁ γερο - Τζίμης, ἐκεῖνο τό παλιό, τό συνηθισμένο:

«— Πότε, μέ τό καλό, γιά τό... Τσικάγο, μπαρμπα - Δημητρό;»

Τώρα, θά ἔπρεπε νά ἐτοιμάζεται γιά ἓνα ἄλλο ταξίδι, πιά ἀλαργινό ἀπ' τό ταξίδι τοῦ Ἀτλαντικοῦ.

“Ωσπου ἔφτασε κι αὐτό, κάποιο βράδυ χειμωνιάτικο, πού ἔ-
δερν’ ὁ Θεός τή νύχτα του μ’ ἀνεμόδροχο καί βροντές. Εημερώνον-
τας, βρήκανε τό μπαρμπα - Δημητρό ξυλιασμένον στήν καμαρούλα
του.

“Ἐκαμαν ἔρανο στή γειτονιά γιά νά τόν κηδέψουν. Κάμποσοι
γειτόνοι συνόδεψαν ἴσαμε τό κοιμητήρι τό ξόδι του. Καί κάποιος
γέροντας, συνομήλικός του, τήν ὥρα πού περνοῦσαν ἀπό μπροστά
του, ἀκούστηκε νά λέει:

— Καλό σου ταξίδι, Τζίμη...

«Ο ΒΑΓΓΕΛΗΣ Ο ΖΑΠΠΑΣ
ΑΠ' ΤΟ ΛΑΜΠΟΒΟ»

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΚΑΙ ΤΥΠΩΘΗΚΕ
ΤΟ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 1977 ΣΤΙΣ ΓΡΑΦΙ-
ΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ Γ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ — Α.

ΖΟΥΜΑΔΑΚΗ

ΣΤΗ ΣΕΙΡΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

Α Λ Κ Α Ι Ο Σ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Ο ΒΑΓΓΕΛΗΣ Ο ΖΑΠΠΑΣ
ΑΠ' ΤΟ ΛΑΜΠΟΒΟ

"Ανθρωποι τῆς χαμοζωῆς, ξεστρατισμένοι καί καταδικασμένοι νά ζοῦν στό περιθώριο, χωρίς νά δοῦν ποτέ νά ἐκπληρώνονται ἀκόμα καί τά τόσο φτωχά ὄνειρά τους, οἱ πιά πολλοί ἀπό τούς τύπους πού σκιαγραφοῦνται στίς σελίδες αὐτοῦ τοῦ βιβλίου. Ὡστόσο, παρ' ὅλη τήν ἀνημποριά τους καί τά ἀπανωτά χτυπήματα τῆς μοίρας τους, διαθέτουν, τίς περισσότερες φορές, ἀμόλευτο, τό πιό ἀκριβό ἀνθρώπινο χάρισμα: τόν ἄμετρο πλοῦτο τῆς ἀδολῆς κι ἀκακῆς καρδιάς τους. Κι αὐτό τούς κάνει ν' ἀξιῶνουν τή συμπόνια μας καί τήν ἀγάπη μας.